

HOMO REFLEXUS

EN KRÖNIKA om framtiden i backspegeln

Bengt W Sahlberg
2020

Sidhänvisning till tidigare skrifter anges inom parentes med K, NC, K5, HS

K = En krönika - Från Fryxell till Nobel (2014)

NC = Nobel Center in Stockholm (2017)

K5 = En krönika - Från Fryxell till Nobel 5.0 (2018)

HS = Homo Selficus (2019)

Skrifterna går att läsa på hemsidan www.ebsahlberg.se

K, K5, HS finns under fliken Biografi och NC under fliken Nobel Center.

Även Homo Reflexus kan läsas på hemsidan under fliken Biografi.

Homo Selficus och Homo Reflexus är pdf-filer som kan laddas ner och/eller skrivas ut på skrivare.

PROLOG

I skriften *En krönika – Från Fryxell till Nobel* dokumenterades det som hände under perioden 1938 (mitt födelseår) fram till 2013 (75-årsdagen). Någon fortsättning var inte aktuell. Men det skulle visa sig att ödet (?) ville annorlunda. Fem år senare kommer uppföljaren *En krönika – Från Fryxell till Nobel 5.0* som täcker perioden fram till 2018. Klart slut! Nej då. 2019 följer *Homo Selficus – En digital krönika* och nu 2020 *Homo Reflexus – En krönika om framtiden i backspegeln*.

Sökandet efter information om historiska och geografiska nätverk, som reflekteras och återspeglas såväl i det lilla som i det stora, är utomordentligt stimulerande. Det blir något av en upptäcktsresa genom vad vi kan kalla livets väv. Och visst. Jag ville ju bli upptäcktsresande när jag var liten.

Passa på och följ med på den fortsatta resan! Det kommer att hända en hel del. Ganska mycket faktiskt. Vi fortsätter helt enkelt där *Homo Selficus* slutar! Och den slutar så här:

Leve demokratin!

Dagens spelplan

Det som under 2010-talet allvarligt oroat åtminstone den demokratiska delen av Sveriges befolkning är den högerpopulistiska utvecklingen. Ett riksdagsparti, med nazistiska rötter, växer sig allt starkare. Otänkbart för tjugo år sedan. Och borgerliga högerpartier i riksdagen vacklar nu i sin värdegrund och i sitt tidigare klart och entydigt uttalade avståndstagande från det högerextrema partiet i riksdagen. Makt för ytterlighetspartier, byggda på kommunistiska eller nazistiska ideologier, utgör per definition grogrunden för en dyster framtid. Historien talar sitt tydliga språk. Den 27 januari 2020 är det 75 år sedan nazisternas förintelsläger Auschwitz i Polen befriades, några månader innan andra världskriget avslutades. Sex miljoner människor, lika många som Sveriges dåvarande befolkning, hade förintats i dödslägren. Kvar i Auschwitz och andra läger var vid befrielsen en spillra av döende, utmärglade människor. Fångvaktare och annan lägerpersonal från "herrefolket" hade flytt.

Likbränning i Auschwitz

Att nazismen efter världskriget skulle lämna historien för gott trodde de allra flesta. Men 75 år senare lever ideologin fortfarande kvar i vissa kretsar. Det betyder att det demokratiska samhället fortfarande måste göra sitt yttersta så att manövreringsutrymmet för extrema ideologiers sympatisörer reduceras till ett minimum. Januariavtalet 2019 mellan Socialdemokraterna, Miljöpartiet, Centerpartiet och Liberalerna i Sveriges Riksdag innebär att den gamla blockpolitiken övergavs med syftet att inte öppna vägen för extremism. 2020 inleds ett nytt, minst sagt märkligt, blocköverskridande samarbete mellan Moderaterna, Kristdemokraterna, Sverigedemokraterna och Vänsterpartiet med målet att bekämpa sittande regering. Partier med nazistisk och kommunistisk historia seglar nu tillsammans mot framtiden i samma båt. 2019 var det 80 år sedan utrikesministrarna Joachim von Ribbentrop (nazist) och Vjatjeslav Molotov (kommunist) den 23 augusti 1939 skrev under det historiska kohandelsavtalet som delade upp Europa i en tysk nazistisk och en sovjetisk kommunistisk maktsfär. Inledningen till den största katastrofen i mänsklighetens historia.

Under min levnad har jag haft förmånen att få växa upp och bo i ett demokratiskt, civiliserat, fredligt och framtidsinriktat land. Det har gett möjligheter till en stark utveckling utan höga ideologiska trösklar och politiska taggtrådsstängsel. Jag hoppas att uppväxande och kommande generationer i Sverige ska få uppleva och kunna vittna om samma förmån.

2019

Juni

”Depression”. Det ska bli en jobbig sommar och höst. Inför en planerad ögonoperation åter jag den beryktade medicinen Diamox i drygt två månader för att sänka trycket i mitt högra, seende öga. Högst en månad rekommenderas på grund av svåra biverkningar som depressiva tankar, dålig sömn, ingen aptit med mera. Jag går ner sju kilo på några veckor. Och får nattsömnen avbruten många gånger per natt.

Diamox® - FASS Allmänhet

Ett litet antal personer som behandlats med läkemedel mot epilepsi som t ex Diamox har haft tankar på att skada sig själva eller begå självmord ...

Några diagnoser för epilepsi har jag aldrig fått, men kan bekräfta medicinens grymma biverkningar. Nu har jag djupare erfarenheter av såväl ångest som depression.

Juli

- 2 Ögonoperation på Sankt Eriks ögonsjukhus.
- 30 Kontroll av operation visar uteblivet positivt resultat – trycket tillbaka efter några veckor. Stressen ökar.

Augusti

- 15 Sommaren 1966 paddlar min granne och nya vän Bertil Kjellander och jag på Mälaren nedanför den radhuslänga på Ekerö som vi flyttat in i. Han berättar att det planeras giftermål med Birgitta. Det var 53 år sedan. Nu spelar jag ”Vem kan segla” vid Birgittas begravning i Räcksta kapell.
- 20 Remiss till psykolog. Givande samtal - KBT (kognitiv beteendeterapi)
- 25 Firar barnbarnet Clara 15 år

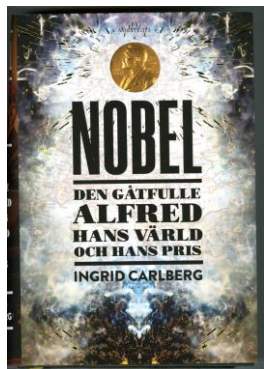
1 år

15 år

September

- 20 Bokrelease på Nobelmuseet av Ingrid Carlbergs imponerande bok:
Nobel – Den gåtfulle Alfred, hans värld och hans pris.
Boken nomineras till Augustpriset i faktaboksklassen.

Boken

Författarinnan

Sverige har nu alltmer hamnat i en negativ spiral när kriminella gäng söker nå sina mål med allt grövre våld. Kombinerat med sprängningar eskalerar problemen. Att svensken Alfred Nobel för 150 år sedan uppfann dynamiten har självklart inget med saken att göra.

- 21 Firar sonen Björn 53 år.

1 år

50+

25

En av Sveriges mer kända radio- och TV-profiler lämnar etern (1930-2019). Han mottog 2013 Kristallens Hederspris vid Kristallengalan. Som programledare blev han en ikon, inte minst för barnen, som programvärd i Sveriges Television på julafton mellan 1972 och 2002 (med några undantag). När han fyllde 65 år meddelade han att han tänkte avsluta uppdraget som julvärd men protesterna blev massiva. Han fortsatte i sju år till. Om Tomteklubben hade utsett fler hederstomtar än Astrid Lindgren, Jenny Nyström och Johannes Norrby så hade Arne Weise legat bra till.

På 1950-talet samarbetade jag med Arne Weise bland annat i radioprogrammet Fiskar-torpet (*K s.94*). Han blev också vår son Björns idol tillsammans med astronomen Tycho Brahe och stavhopparen Kjell Isaksson (*K5 s.43*). Och så var han en utmärkt pianist. I fissa dur. Frågan är om han började som så många andra med Kalle Johansson i fissa dur och sedan fortsatte i den ganska svåra tonarten av bara farten. Arne skulle ha fyllt 90 år i februari 2020.

Arne Weise

Oktober

1 Ny ögonoperation på Sankt Eriks ögonsjukhus.

12

Tre veckor efter Arne Weise går Sara Danius ur tiden, 57 år gammal (1962-2019). Hon var professor i litteraturvetenskap vid Stockholms universitet. 2013 valdes hon in i Svenska Akademien som ledamot på stol nr 7. Den stolen hade även den första kvinnan i akademien innehaft, Selma Lagerlöf, tillika den första kvinnan som tilldelades Nobelpriset i litteratur (1909). Selma Lagerlöf valdes in i Svenska Akademien 1913, på året 100 år före Sara Danius.

Sara Danius blev aldrig nobelpristagare som Selma Lagerlöf men däremot den första kvinnan som valts till Svenska Akademiens ständige sekreterare (2015). Något av en sensation. Och med tanke på Svenska Akademiens historia, var hon enligt många, den ständige sekreterare som lyckats uträtta mest av samtliga ständiga sekreterare sedan grundandet 1786. (Enligt ledamoten Horace Engdahl: ”den sämsta sedan 1786”.)

Sara Danius

Jag träffade aldrig Sara Danius. Det närmaste jag kom var inflyttning i ett radhus på Ekerö som Saras morfar, byggmästaren Harry Karlssons företag, uppförde 1965. Det blev våra barns första bostad. Att Tomteklubben förlade sitt årsmöte till Saras morbrors (Sven-Harrys) konstmuseum, när museet 2018 hade en specialutställning av Tomteklubbens hederstomte Jenny Nyströms verk, är inget som kommer att uppmärksammas av konsthistorikerna.

Men det finns en liten tråd till. Arkitektbyrån bakom Sven-Harrys museum är Wingårdhs. Gert Wingårdh ritade även förslaget till Nobel Center i Västra Klara (K s.230). Och på min förfrågan utformade han ett förslag till Nobel Center på Söder Mälarstrand vid Slussen - en plan B när Nobelstiftelsens förslag att förlägga Nobel Center till Skeppsholmskyrkan och bergrummen under kyrkan väckte starkt motstånd. Ett möte i oktober 2007 med Nobelstiftelsens vd Michael Sohlman och Nobelmuseets vd Svante Lindqvist på Nobelstiftelsens kontor visade att något intresse för en plan B inte förelåg. Wingårdhs förslag är arkiverat på Riksarkivet (SE/RA/721326). Slussen vid Stadsgården ska, kommer det att visa sig, bli den slutliga lösningen - tretton år senare.

Radhuset i Tappström, Ekerö

Sven-Harrys museum i Vasaparken i Stockholm

Många trådar blir det. Saras syster Nina Danius har jag träffat vid ett möte på forskningsinstitutet Etour i Östersund där ett samarbete kring ett forskningsprojekt om turism och gastronomi diskuterades.

- 22 Kontroll på Sankt Eriks ögonsjukhus av mitt högra öga visar nu för första gången på ett par år godkänt ögontryck.
- 25 Leverans till Stockholms stadsarkiv – komplettering av familjens släktarkiv Dnr 3.1.1 – 149669/16.
- 26 Gunilla Karlströmer fyller 70 år. Fest på Läkarförbundet på Villagatan 5. Musikalisk hyllning från man till hustru med *It had to be you* och *Our love is here to stay*, spelas av den på 1950-talet bildade pianotrion Ulf Karlströmer, Lars-Johan Norrby och undertecknad.

November

2

Alla Helgons Dag. Besök av släktens gravar på Ekerö och Bromma kyrkogårdar. Stöter ihop med vännerna Hans och Bisse Lindskog på Bromma kyrkogård. Funderar tillsammans över en kopp kaffe kring askspridning i minneslunden. När det blir dags!

Den 2 mars 2020 är det 55 år sedan vännen och musikerkollegan Sven Hessle med en arm fri i sista stund lyckas skrapa fram Hans' huvud ur snön efter den lavin som tog med sig deras buss ner i en ravin mellan Obertauern och Altenmarkt i Österrike. Hans hade redan förlorat medvetandet. 14 ungdomar i bussen avslutade sina liv där och då under snön. Hans var 23 år. Sven och Hans hade engagerats av Ingemar Kullenbergs Vintersportresor för att bidra till underhållningen i Altenmarkt. Hans och Bisse hade redan då planerat in sitt bröllop till den 4 juni. Och så blev det. Och i vilken kyrka? Gissa! Nu har de varit gifta i 55 år.

Upptäckt i informationsbroschyr om kyrkan:

Den äldsta uppgiften om en präst i Bromma gäller "Bäänkt Kirkioherra" som år 1446 satte sitt sigill under ett brev. Känns betryggande.

Bromma kyrka

Munsö kyrka på Ekerö

Bromma och Munsö kyrkor är så kallade rundkyrkor. Det finns åtta bevarade medeltida rundkyrkor i Sverige. Utöver Bromma och Munsö även Solna kyrka i Stockholms län. Munsö kyrka kommer i en undersökning, genomförd av Svenska kyrkan 2020, att röstas fram som en av landets 10 vackraste kyrkor. Du som läsare kommer att möta många kyrkor i den här skriften. De kan ju ses som en form av historiska uppslagsverk.

19

Föredrag och debatt på Cirkus – filosofiprofessorn Rebecca Goldstein presenterar sin nya bok *Spinoza och jag* tillsammans med sin man psykologiprofessorn Steven Pinker. Med honom hade jag tidigare delat utställningsmonter på Akademibokhandeln.

Spinoza bannlystes år 1656 från Amsterdams judiska samfund, och var vid 23 års ålder en av sin tids mest kända judiska kättare. Detta kom att påverka Spinozas syn på människans plats i den materiella verkligheten på flera sätt. I *Spinoza och jag* undersöker filosofen Rebecca Goldstein människan bakom teorierna och rationaliteten. Hon väver skickligt ihop sina egna erfarenheter från uppväxten i en judiskortodox familj i efterdyningarna av Förintelsen med Spinozas personliga historia. Vi får här lära känna en mänsklig Baruch, på samma gång en hjälte och en kättare. Det är en Spinoza som framstår förvånansvärt aktuell i vår egen omvälvande tid.

Baksidestext på *Spinoza och jag*. (Fri Tanke 2019)

Akademibokhandeln

Baruch Spinoza (1632-1677) föddes några veckor efter att Gustav II Adolf stupat i slaget vid Lützen under 30-åriga kriget. Spinoza var övertygad om en långtgående determinism och ifrågasatte människans fria vilja.

Han menade att allt i universum, inklusive människan, styrs av fysiska lagar. Det är inte bara Spinozas förnamn som jag sympatiserar med. Även hans tankar.
(Baruch, Benedictus, Barack och Bengt är samma namn, men på olika språk.)

December

9 55-årsjubileum av förlovning på Konserthuset 1964 med filharmonikerna och Rimsky Korsakovs *Scheherazade*.

10

Utdelning av årets nobelpris i Konserthuset. Svenska Akademiens problem i samband med #metoo-processen innebar att 2018 års nobelpris i litteratur ställdes in. Beslöts senare att dela ut två nobelpris i litteratur 2019. Att välja österrikaren Peter Handke till mottagare av 2018 års litteraturpris visar sig nu minst sagt kontroversiellt. Akademiens problem fylls på.

18 En majoritet i det amerikanska representanthuset röstar för att ställa president Donald Trump inför riksrett. Trump blir den tredje presidenten i USA:s historia att ställas inför riksrett.

Trumps attacker på demokraternas presidentkandidat Hillary Clinton och på media under presidentkampanjen

21 Christina får första exemplaret av sin bok om privatekonomi.

22

Elisabeth läser skådespelerskan Marie Göransson's memoarer. Där nämns Nobel Center på Blasieholmen. Och att Maries man Jan Malmström tyckte så illa om förslaget att "han höll på att få hjärnblödning". Att Nobelcenteridén skulle bli så hett stoff i samhällets alla hörn var inte helt väntat 1983. (se NC)

31 Vi lämnar 2010-talet och riktar blicken mot ett nytt decennium, som skulle visa sig bli något helt annat än vad nyårsfirarna den 31 december 2019 tänkt sig.

2020

Januari

3

Cinamateket i Stockholm rivstartar 2020-talet med att visa samtliga av Alfred Hitchcocks bevarade filmer. Den brittiskfödde Hollywoodlegenden anses av många vara tidernas främste filmregissör. Att tidernas främste filmregissör tar sig tid att prata i närmare en halv timme med ett ungt nygift par från Sverige händer väl inte varje dag. Men det hände oss (K s.130).

DN 3 januari 2020

Hollywood 31 december 1965

4

Christinas bok ute i handeln.

16

Manusgenomgång med professor Thomas Heberlein av hans bok *Smorgasbook—What an American Can Learn by Living in Sweden*. Thomas var gästprofessor på forskningsinstitutet Etour i Östersund under min tid vid institutet (1990-2004). Han har sedan slutet av 1980-talet till och från bott i Sverige och har således goda möjligheter att göra jämförelser mellan det amerikanska och det svenska samhället.

17

Vi besöker utställning i Rikssalen på Stockholms slott om textilkonstnärinnan Märta Måås Fjetterström. Här dyker flera historiska trådar upp. Märta Måås' mattor (bland annat "Ängarna", bild nedan) ingick i inredningen på den berömda versionen av Svenska Amerikalinien Kungsholm, 1928. Att Ängarna även ligger i vardagsrummet på Kaplansbacken 5 är en liten, men dock tråd - liksom att min orkester stod för musiken över midsommaren 1965 på kryssning till New York på en senare version av M/S Kungsholm. Det året fyllde Svenska Amerikalinien 50 år. (K s.137)

Märta Måås Fjetterström-utställningen i Rikssalen

7:e våningen på Kaplansbacken 5

Kungsholmsorkestern

18

Nu får projektet Nobel Center drivas av en ny vd.

Annons i DN

- 20 Tomteklubbens *Diplomat med Tomtesäck & Luva*, Lasse Åberg, alias Lisse, prisas med Hedersbaggen på Guldbaggegalan på Cirkus (K5 s.153).

Lasse Åberg på Guldbaggegalan

Planerad lunch med Olle Melander och Christer Asplund. Christer får förhinder. När Christer var näringslivsdirektör i Stockholms stad samarbetade vi för att förverkliga idén om Nobel Center i huvudstaden. Och det visar sig nu att Christers och mina historiska trådar snuddat vid varandra långt tidigare. Eftersom Alfred Nobel under sina sista år etablerade sig i Värmland börjar vi där.

Christers släkt på såväl fars- som morssidan kommer från eller har stark anknytning till Värmland. Christers farfar och farmor föddes och levde i östra Värmland i trakten runt Storfors, där hans farmor arbetade som barnmorska och farfar som förman på Storfors bruk. Och farfar föddes troligen i Nykroppa, nordost om Storfors.

Den minnesgode läsaren av mina tidigare krönikor kommer naturligtvis ihåg att min farmor kom från, just det, Storforsstrakten där hon en tid enligt hörsägen bland annat arbetade som piga på Storfors bruk. Och min farfar föddes, jo visst, i Nykroppa. Där arbetade han i unga år som järnsvarvare. Närmare än så här kan väl trådarna knappt komma. Jo då. Det är inte slut här.

Christers morfar och mormor verkade i Kristinehamn där morfar var överläkare på mental-sjukhuset i Marieberg. Och? Min farfar och farmor bosatte sig 1885 i Kristinehamn där tre av mina fastrar och min farbror föddes. Farfar hade då bytt arbetsplats till Kristinehamns Mekaniska Verkstad (KMV).

Eftersom Christers morfar Karl Lundborg föddes 1861 och min farfar Karl Olsson 1860 är det väl inte helt omöjligt att Christers och mina gener har råkat stöta på varandra face-to-face hundra år innan vi själva träffades. Att Karl Lundborg även arbetade som läkare på Kungsholmen i Stockholm dit min farfars familj flyttade 1895 minskar väl inte sannolikheten för en träff. Christers mormor var en kreativ hemmafru – ”doktorinnan” på den tiden - och startade efter en tid Söderåsens sjukhem utanför Karlskoga.

Karl Lundborg (1861-1947)

Här måste jag få återge lite kuriosa som Christer berättat om sin morfar. Karl Lundborg blev känd i Kristinehamn, inte bara som överläkare på mentalsjukhuset, utan kanske främst för att han kunde tala med katter. Till yttermera visso skedde hans muntliga konversationer med katterna på latin, ett språk som han behärskade till fulländning. Vilket även katterna gjorde efter en tid. Sociozoologisk kommunikation så att säga. Att katten är ett populärt djur, kanske det populäraste, kunde jag konstatera i min bok *Muntergök Mallgroda Morsgris* (2012).

I *Krönika 5.0* gjorde jag en liten arkitekthistorisk rundvandring i Stockholm i arkitekten Erik Lallerstedts fotspår. Där konstaterades att min familj på olika sätt haft en koppling till Lallerstedts skapelser. Nu knackar en annan arkitekt på dörren som också spelat en roll i familjens historia. Arkitekten heter Axel Kumlien.

(1833-1913)

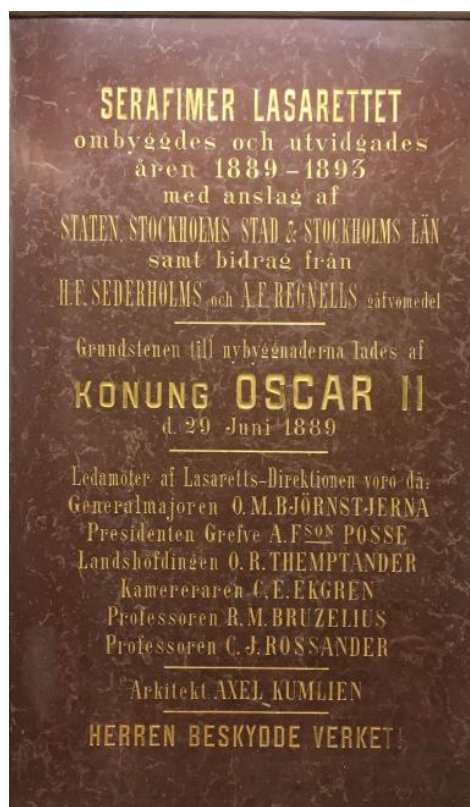
Som ni ser föddes han samma år som Alfred Nobel. Och det var han som ritade Mariebergs hospital (senare mentalsjukhus) där Christers morfar var överläkare. Min familj skulle med tiden möta flera av Kumliens skapelser i olika sammanhang. Om Christers morfar även arbetade på Kronprinsessan Lovisas vårdanstalt under sin tid på Kungsholmen i Stockholm har jag inte lyckats ta reda på. Att vår son Björn fördes dit strax efter förlossningen på Sabbatsberg för vård i kuvös är dock helt säkert. Här räddades han till livet. Och sjukhusets arkitekt var, vem då? Axel Kumlien. Våra barns mormor Märta vårdades på Österåsens sanatorium utanför Sollefteå för sina svåra astmabesvär. Arkitekt? Axel Kumlien.

Att Björns mor Elisabeth opererades för blindtarmen på Umeå lasarett i slutet av 1950-talet är också säkert. Sjukhusets arkitekt? Axel Kumlien. Under flera år har jag själv behandlats på Sophiahemmet i Stockholm för ögonsjukdomen glaukom. Sophiahemmets arkitekt? Axel Kumlien. Min pappa Karl, farfar och farmors femte barn, föddes på Kungsholmen 1896 och lämnade jordelivet 1970 på Serafimerlasarettet. Arkitekt? Axel Kumlien. Att Elisabeth och jag tillbringade natten på Grand Hotel i Stockholm efter vårt bröllop får avsluta exposén. Jojomensan! Arkitekt Axel Kumlien.

Grand Hotel i Stockholm

På Serafimerlasarettets minnestavla upptäcker jag generalmajoren Björnstierna. Undrar om det kan vara en äldre släkting till formgivaren och jazzmusikern Mikael Björnstjerna som jag skrev om i *En krönika* (s.31). Olika stavning av namnet förvisso men...?

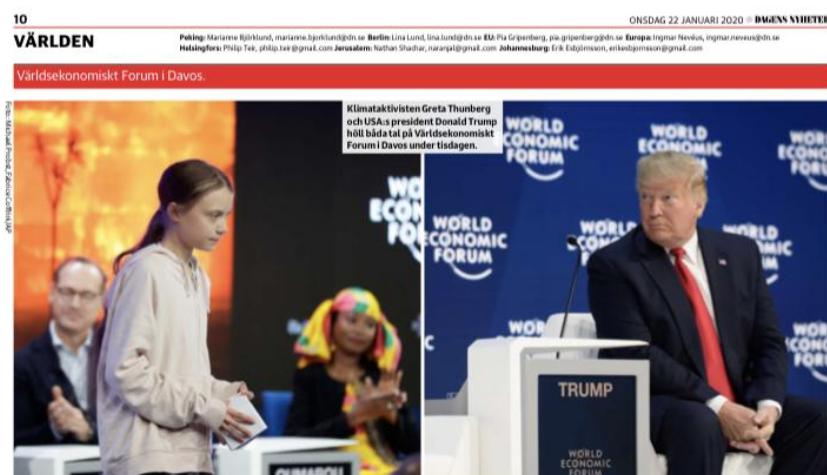
Minnestavla

Att Christer Asplunds pappa blev chef för Bolinder-Munktells laboratorium i Eskilstuna kan få ingå i det historiska nystanet eftersom min farfar flyttade till Stockholm 1895 för att börja arbeta på Bolinders verkstäder och, som jag skrivit om tidigare, eftersom min mångåriga arbetskamrat och vän Mats-G Engström har Munktell himself i sitt släktträd.

Stadsbilden från tiden då Bolinders verkstäder låg på Kungsholmen har jag dokumenterat i den första krönikan (*K s.10*). Mycket har också hänt i Västra Klara sedan vi 2007 flyttade till det bostadsområde som växte fram efter att Bolinders lämnat innerstan. Några bilder tagna från vår balkong illustrerar förändringen.

Stockholm Waterfront 2007-2012

Thunberg och Trump är de tydligaste motpolerna

○ I långa stycken lät Trumps tal som ett kampanjframträdande inför höstens presidentval, men presidentens tankar måste också ha varit riktade mot riks-rättsavtalet mot honom i Washington som startade på allvar på tisdagen.

Kontrasten blev än mer tydlig i och med att USA-presidenten och klimat-aktivisten Greta Thunberg framträdde med bara en timmes mellanrum på mötet i Davos.

Skillnaden mellan de båda kunde inte vara större.

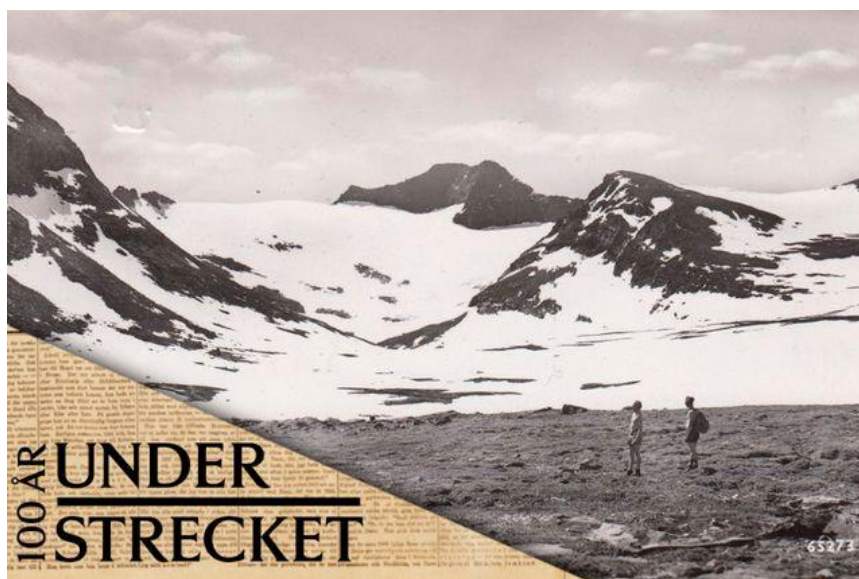
DN 22 januari 2020

Svenska forskare var tidigt ute med teorier om och analyser av jordens klimat och människans roll i klimatförändringar. Den förste som uppmärksammade sambandet mellan halten av koldioxid i atmosfären och klimatet var Svante Arrhenius (1859-1927), professor i fysik vid Stockholms högskola, rektor på högskolan och den förste svenske nobelpristagaren (nobelpriset i kemi 1903). Hans artikel *"On the Influence of Carbonic Acid in the Air upon the Temperature of the Ground"* i Philosophical Magazine and Journal of Science Series 5, Volume 41, April 1896, pages 237-276, presenterades ett halvår innan Alfred Nobel gick ur tiden.

En annan professor, dock ej nobelpristagare, som dokumenterade klimatförändringarna var geografen och glaciologen Hans W:son Ahlmann (1889-1974). Han blev 1915 docent i geografi vid Stockholms högskola och professor där 1929. Han skrev en understreckare i Svenska Dagbladet, några veckor efter min ankomst till världen, som belyser klimatförändringarna.

Understreckaren publicerades ursprungligen den 16 december 1938 och återpubliceras i samband med Under Streckets 100-årsjubileum.

Sylglaciären i Jämtland, vykort från mitten av 1900-talet.

Då och då förekomma i pressen notiser om att klimatet håller på att bli varmare.

Särskilt från arktiska områden äro sådana meddelanden vanliga, och de angiva en så betydande under senare år försiggången förändring, att naturen på ett i ögonen fallande sätt tagit intryck därav. Nyligen upplyste sålunda, enligt Svenska Dagbladet, den främste kännaren av Spetsbergen, docent Ad. Hoel i Oslo, att han under sin i sommar företagna femtonde expedition till denna ögrupp funnit resultaten av denna klimatförändring större än någonsin förut. Glaciärerna sjunka ihop och draga sig tillbaka, drivisen har minskat så starkt, att man skulle kunna skeppa kolen från gruvorna vid Isfjorden hela året runt, medan detta var möjligt blott under tre månader för något årtionde sedan; djurlivet har intensifierats och sjöfågel övervintrar på platser, som tidigare lågo fullständigt öde, torsken går till i stora mängder, där den förut helt saknats eller funnits endast sparsamt. Från Grönland mäla de senaste nyheterna, att så litet snö som i sommar har man aldrig sett på ostkusten, och glaciärisen håller på att försvinna ur fjordarna. På södra delen av västkusten har torskfisket åter blommat upp efter att under flera år ha legat nere.

Med iakttagelser av sådant slag från både Spetsbergen, det stora Grönland och andra arktiska områden skulle man kunna fylla sida upp och sida ned. Även från andra delar av jorden ha liknande förhållanden konstaterats. Alarmerande uppgifter ha förekommit om att de norska högfjällen hålla på att förlora sina vackraste sommarkläder, den vita snön och de blå jöklarna. I Alperna, på Asiens fjällkedjor och Afrikas vulkankedjor draga sig glaciärerna tillbaka, ehuru långsammare, och även i Antarktis synes råda dåliga konjunkturer för is och snö.

Osäker på om jag stötte ihop med Hans Ahlmann under min tid på Naturgeografiska institutionen. Säkert är att min handledare i naturgeografi Valter Schytt (1919-1985) var en av Ahlmanns favoritelever. Som doktorand fick Valter 1945 uppdraget att hitta en svensk glaciär som referensobjekt för studier av klimatförändringar genom massbalansmätningar. Valet föll på Storglaciären i Tarfala, vilket skulle leda till etableringen av Tarfala forskningsstation (*K s.119*).

*Tarfala forskningsstation
(vid mitt arbete där 1964)*

Under andra världskriget 1943 arrangerade Hans Ahlmann, i den Svensk-Norska föreningens regi, en utställning i Thulehuset på Sveavägen i Stockholm. Kronprinsessan Louise på bilden nedan var kung Gustaf VI Adolfs andra hustru och svensk drottning mellan 1950 och 1965. Ahlmann blev 1950 svensk ambassadör i Oslo. Svensk-Norska föreningen kommer att dyka upp senare, men då i Paris.

Thulehuset på Sveavägen

*Kronprinsessan Louise
och Hans Ahlmann*

Det är många trådar som löper genom Thulehuset. Min faster Elin fick sin nya arbetsplats här när huset stod färdigt 1942. Jaha! Ja och då hade hon ingen aning om att hennes tre-åriga brorson (dvs jag) 23 år senare skulle gifta sig med en flicka som föddes samma år. Nähä?

Och att samma brorsons dotter Christina skulle få sin arbetsplats förlagd hit 2018. Och inte heller att brorsonen skulle få Gustaf Lindencrona som konfirmationskamrat 1953. Va? Jo, min konfirmationskamrat Gustaf Lindencronas pappa kom att spela en ytterst hemlig och mycket central roll i Thulehuset under andra världskriget, något som faster Elin inte hade en aning om trots att hon som granne hade Sveriges mest hemliga underrättelsecentral.

Att Sveriges statsminister Olof Palme 44 år senare skulle mördas på trottoaren utanför huset, vilket då ägdes av det företag där Olofs pappa var verkställande direktör, är osannolikt, på gränsen till otroligt. Om denna för Sverige traumatiska händelse fick faster Elin heller aldrig kännedom. Hon gick bort året innan (K s.24-26).

Som om inte det här skulle räcka. När Christina promoveras till civilekonom i Stadshuset den 30 september 1995 är det min konfirmationskamrat, universitetets rektor Gustaf Lindencrona, som delar ut insignierna.

Christina på stolen bredvid Gustaf Lindencrona

På kvällen den 21 januari spelas pjäsen "Determinism" av Mattias Andersson på Dramaten. När vi är på väg till teatern vet vi inte att föreställningen kommer att avbrytas mitt i. Vad är det som händer? I mörkret kastar sig vår stolsgranne upp, över oss och ut i gången. Vi hinna knappt reagera. Hon "springer" i panik på våra knän. Varför? Jo i bänkraden framför får en i publiken ett kraftigt "epilepsianfall?" med svåra kramper. Ljusen tänds. Pjäsen avbryts. Läkare och ambulans tillkallas. Efter behandling i bänkraden under en halvtimme förs personen ut till ambulansen. Och vad ser jag då? På hans t-shirt står tryckt "svår@döda". En illustration till determinism?

Bokrelease för Christinas bok om privatekonomi i salong "Heléne Hagman Stockholm" på Artillerigatan (Heléne är Christinas barndomsvän). Nu är det ingen som har en susning om vad som om drygt en månad ska drabba världen. En ekonomisk chock med dramatiska effekter på hela världsekonomin.

Christina signerar och välkomsttalar

Gudfar Claes och guddotter

Boken säljer som smör och en ny upplaga trycks redan efter tre veckor ute i handeln.

Någon vecka efter Christinas bokrelease kunde TV-publiken bekanta sig med Heléne Hagman i SVT1:s program "Gör om mig" i Go'kväll från Umeå. Andra som fått bekanta sig med Heléne är nobelpristagarfruarna som behöver friska upp sina festfrisyrer inför Nobelfesten i Stadshuset på Alfred Nobels dödsdag.

"Go'kväll" i SVT1

Samma dag som Christinas bokrelease får jag information om att Göran Alm gått bort. Han blev för ett år sedan vald till Sällskapet Iduns sekreterare. Det var han som 30 januari förra året delade ut Iduns plakett i silver till Idunmusikanterna Lars-Johan Norrby, Ulf Karlströmer och undertecknad/Iduns salongspianist.

Iduns plakett i silver

Jag hörde Göran Alms namn första gången nämnas på Elisabeths och min resa till norra Italien för några år sedan. Då besökte vi också Alfred Nobels hus i San Remo. Vår guide på den resan var Ingrid Perfetti (nu bortgången) som samarbetade med Göran vid olika konst- och kulturreSOR i Italien. Göran var docent i konsthistoria och chef för Bernadottebiblioteket i Kungliga slottet (K5 s.20).

Alfred Nobel blev aldrig invald i Idun men blev mycket god vän med flera av Iduns grundare som till exempel Axel Key och Erik Adolf Nordenskiöld (K5 s.80). Och 1896, samma år som Alfred lämnade jordelivet, blev August Strindberg invald.

Axel Key besökte Alfred Nobel i Villa Nobel i San Remo 1893. I Ingrid Carlbergs bok om Nobel kan man läsa följande:

Key visades in i den mörka Villa Nobel på kvällen och beskrev fascinerat hur "den elektriska belysningen flammade upp allteftersom (vi) gick fram i de magnifika salarna och rummen". Efteråt kunde professorn inte räkna alla rätter han bjudits på, inte heller de många utsökta vinerna.

Att min släkting på pappas sida Carl Lindhagen ingick i den konstellation som räddade Nobelpriset till Sverige gör inte läsandet av Carlbergs bok mindre spännande.

Vid Elisabeths och mitt besök i Villa Nobel 2014 serverades ingenting i salongerna. Men att Iduns salongspianist, 118 år efter Alfreds bortgång, skulle stå vid sängen där Alfred lämnade jordelivet var det ingen som ens kunnat föreställa sig 1896. Inte min pappa heller som föddes 1896.

Villa Nobel i San Remo

Dödsbädden

Och 1896 var det naturligtvis heller ingen som kunde föreställa sig att framtidens nobelpristagare skulle firas med "Årets fest" i Stockholms stadshus på Alfred Nobels dödsdag den 10 december. Stadshuset fanns ju inte på den tiden utan skulle senare ritas av arkitekten Ragnar Östberg (1866-1945) och invigas på midsommaraftonen den 23 juni 1923.

Lika lite kunde man i kristallkulan ana att Knut Wallenberg (1853-1938), bankman, politiker och en landets främste donatorer och mecenater, genom Knut och Alice Wallenbergs stiftelse, skulle bli en av initiativtagarna och huvudfinansiärerna bakom Stadshuset.

Att Wallenbergstiftelsen den 4 juni 2013 vid en presskonferens skulle meddela att man gick in som en av två huvudfinansiärer till Nobel Center, tänkt att invigas 2018 på Blasieholmen i Stockholm, känns historiskt så det förslår.

Något Nobel Center på Blasieholmen skulle det inte bli eftersom det nya politiska styret i Stockholms Stadshus efter valet 2018 sköt projektet i sank. Politikerna i Solna däremot ändrade sig inte, så Gert Wingårdhs Aula Medica invigdes den 11 oktober 2013. Wingårdh var en av de tre finalisterna till Nobel Center på Blasieholmen.

*Gammalt och nytt!
Gert Wingårdhs Aula Medica vid Karolinska Institutet i Solna*

1938 blev Ragnar Östberg och Knut Wallenberg de två första mottagarna av Stockholms stads utmärkelse Sankt Eriksmedaljen. Samfundet Sankt Erik bildades 1901, samma år som de första nobelprisen delades ut, och blev därmed den första organisationen som allt sedan dess målmedvetet verkar för ”...bevarande av bevarandevärda miljöer i Stockholm samt att tillvarata historiska och konstnärliga krav vid stadens omdaning”.

Av en slump upptäcker jag nu också en ny släkting. Hans tavla sitter till vänster om dörren in till vårt arbetsrum. På den högra väggen finns fotografier över min mammas morfar och mormor. Nu blir jag alltså varse att släktingar ramar in dörren på båda sidorna. Men vem är den nya släktingen? Jo, det är han som är konstnären bakom tavlan på väggen. Han ingår i den kända Långarydssläkten, som även jag har en koppling till. Han är dessutom en av medlemmarna i den kända Halmstadsgruppen med konstnärerna Sven Jonson, Waldemar Lorentzon, Stellan Mörner, Axel Olson, Erik Olson och Esaias Thorén.

Under 1940- och 1950-talen ingick Halmstadsguppen i den så kallade Söndrumskolonin (Söndrum utanför Halmstad) tillsammans med bland andra Sven X:et Erixson och Carl Fredrik Reuterswärd. Även poeterna Elsa Grave och Erik Lindegren anslöt sig till kolonin. Vem är då konstnären bakom tavlan på vår vägg? Jo, Axel Olson (K5 s.76).

Axel Olson (1899-1986) Augusta (1849-1897) och Anders (1835-1903) Nykvist

27 75-årsminnet av befrielsen av förintelslägret Auschwitz – Förintelsens minnesdag.

På besök i Auschwitz maj 2009

Författaren och Förintelse-överlevaren Hédi Fried tilldelas Svenska FN-förbundets pris för mänskliga rättigheter. Hon får priset efter att ha "ägnat sitt liv åt att berätta om nazismens framväxt och gärningar på 1930- och 40-talen".

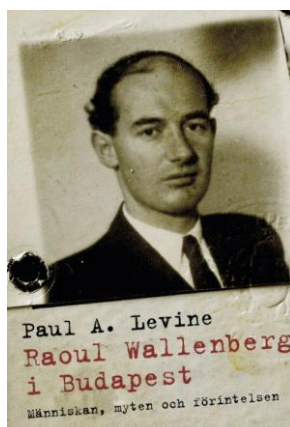
Foto: Karl Gabor

Hédi Fried

DN Midsommarafton 19/6 2020

Det finns en plats i centrala Stockholm med ett minnesmärke över en person som gjorde unika insatser för att rädda människor från Förintelsen under andra världskriget. Platsen heter Raoul Wallenbergs Torg och ligger vid Nybroplan. Minnesmärket, som invigdes den 24 augusti 2001, består av tolv stensculpurer.

Raoul Wallenberg föddes 4 augusti 1912 på Lidingö, några kilometer från Stockholms Olympiastadion där "Solskensolympiaden" just avslutats (K s.212). 32 år senare skulle Raoul, genom sitt hjältemodiga handlande, rädda tusentals människor undan en säker död i koncentrationslägren. För sina insatser "kidnappades" han efter kriget av sovjetstaten och fick avsluta sitt liv i ett sovjetiskt fängelse. Diktaturstaten Sovjetunionen/Ryssland har aldrig, trots betydande svenska såväl diplomatiska som privata ansträngningar, lämnat en öppen och trovärdig information om vad som hände Raoul Wallenberg i Sovjetunionen.

Raoul Wallenbergs insatser skedde under andra världskriget på 1900-talet. En svensk som verkade under amerikanska inbördeskriget på 1800-talet var min avlägsna släkting, värm-länningen John Ericsson från Långban utanför Filipstad. En staty över honom invigdes 1901 på Nybroplan, vid dagens Raoul Wallenbergs Torg.

John Ericsson på Nybroplan

Och visst! En annan berömd svensk, som bosatte sig i Värmland under sina sista år i livet, skulle bidra med medel till uppförande av Ericsson-monumentet på Nybroplan, nämligen Alfred Nobel. Han föddes bara några hundra meter från Nybroplan. Han hade också träffat John Ericsson i New York (K5 s.14).

Alfred Nobel (1833-1896)

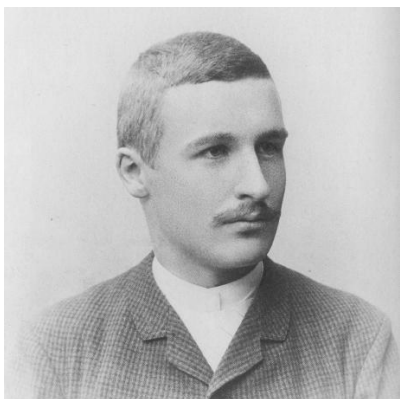
John Ericsson (1803-1889)

Och här måste jag ordagrant få citera ett avsnitt ur Ingrid Carlbergs bok. Skälet är bland annat att belysa hur saker och ting kan hänga ihop i ett virrvarr av trådar.

Hösten 1893 hade Johan Wilhelm Smitt tagit kontakt med Alfred Nobel. Smitt var den förmögne "Kungsholmskungen" som bidragit med kapital till det första sprängämnesbolaget i Stockholm 1864. Nu ville han höra sig för om jobb för en ung släktings räkning, hans kusinbarn Ragnar Sohlman, 23 år. (1870-1948 min anm.) Alfred hade länge tänkt skaffa sig en språkkunnig sekreterare och av brevet framgick att den unge Sohlman hade bott tre år i USA. Det lät lovande. I hans cv fanns dessutom en kemistexamen, några sommarvikariat på dynamitfabriken i Vinterviken och ett längre påhugg på en sprängämnesfabrik i USA. För ögonblicket arbetade han i svenska paviljongen på världsutställningen i Chicago, men ville flytta hem.

Ragnar var yngre bror till chefredaktören för Aftonbladet, Harald Sohlman. Själv hade Ragnar gjort reportage för tidningen från bland annat Kaukasus och givetvis skrivit om Baku. Han råkade vara kursare och vän med Robert Nobels son Ludvig. Alfred behövde inte tänka länge. Ragnar Sohlman fick börja med att ordna Alfreds boksamling i Paris. Sedan skickades han till San Remo. På nyårsafton, när det blev känt att Ragnar förlovat sig med sin norska flickvän Ragnhild Ström, bjöd Alfred på supé med sibiriska järpar från Sankt Petersburg. Strax före avresan till processen i London berättade Alfred för Ragnar att han skaffat sig en "skjutbana" i Sverige och köpt det förlusttyngda bruket Bofors i Värmland. Ragnar Sohlman fick i uppdrag att rita laboratoriet. (K5 s.55).

Ragnar Sohlman

Björkborn i Bofors

Men han skulle få större uppgifter. Mycket större.

” Till Exekutorer af dessa mina testamentariska dispositioner förordnar jag Herr Ragnar Sohlman, bosatt vid Bofors, Vermland, och Herr Rudolf Liljequist... Som ersättning för deras omsorg och besvär tillerkänner jag Herr Ragnar Sohlman, som antagligen kommer att egna mesta tid deråt, Ett Hundra Tusen Kronor, och Herr Rudolf Liljequist Femtio Tusen Kronor.

”

Den som är intresserad av en gastkramande fortsättning kan med fördel läsa Ingrid Carlbergs bok.

En annan värmlänning, poeten Nils Ferlin (så vitt bekant ingen släkting) står också staty i Stockholm. Han var en av de namnkunniga personer som tidigt varnade för nazismen. Han föddes 1898 i stadsdelen Klara i Karlstad och skulle som vuxen bli sin tids förgrundsgestalt bland Klarabohemerna i Stockholm. När Nils var 10 år flyttade familjen till Filipstad där Nils började i realskolan. Några år senare gick flytten till Stockholm, närmare bestämt till Rörstrandsgatan 40 i Birkastan. I november 1938 (känns datumet igen?) gavs den kända diktsamlingen ”Goggles” ut och samma år lämnade Nils Ferlin Klarakvarteren. Han lade 1961 ner pennan för gott den 21 oktober på Alfred Nobels födelsedag.

Jag nämnde att både Christer Asplunds farfar och min farfar föddes i Nykroppa. Därför får Nils Ferlin dikta om upplevelseutbudet i Nykroppa.

Att nöjen är högst relativa
jag lärde mig tidigt förstå
I Nykroppa mente man så:
- Vi har en och annan begravning
och tåget att titta på. (Nils Ferlin)

Ur ”Dikter” (1958)

Det var på det tåget som min farmor och farfar träffades.

Nils Ferlin i Filipstad vid Stora torget

I Stockholm vid Klara kyrka

Nils Ferlins dödsår 1961 var ett ganska anmärkningsvärt år i historien. Vad sägs om att demokraten John F. Kennedy den 20 januari tillträdde posten som USA:s president; att Beatles den 21 mars gör sitt första offentliga framträdande; att Juri Gagarin den 12 april blir den första människan i rymden; att regalskeppet Vasa bärgas den 24 april på Stockholms ström; att Berlinmuren börjar byggas den 13 augusti; att FN:s svenska generalsekreterare Dag Hammarsköld omkommer den 18 september på ett fredsuppdrag i Afrika i en flygolycka i Nordrhodesia; att radioprogrammet Hylands Hörna har premiär den 10 oktober; att Fidel Castro den 2 december meddelar att Kuba kommer att införa kommunismen och att Israel den 15 december dömer den tyske SS-officeren, nazisten Adolf Eichmann, till döden i Jerusalem (*K s.104-110*).

Ett jubileum som firas 2020 är 200-årsminnet av en av Sveriges största internationella ikoner inom kulturområdet. Hon föddes i Klara församling i Stockholm 1820 och lämnade jordelivet i Worcestershire, Storbritannien 1887. Under sina första år var hon utackorderad till en klockarfamilj vid Eds kyrka i Upplands Väsby kommun. Vem var då denna ikon? Och varför blev hon så berömd? Hon kallades "den svenska nakna galen" och sägs vara personen bakom H.C. Andersens berättelse *Näktergalen* – en hyllning från en förälskad författare som flera gånger friade till henne men utan resultat. Hennes namn: Jenny Lind.

Hon fick sin musikaliska utbildning vid Adolf Fredrik Lindblads musikskola i Stockholm. Adolf Fredrik Lindblad (1801-1878), var tonsättare och drev musikskolan i Stockholm. Bland hans elever återfanns prinsen, sedermera kung Oscar I och Prins Gustaf "sångarprinsen" (som bland annat skrev studentsången). Men framför allt sångerskan Jenny Lind som en längre tid bodde i det Lindbladska hemmet. Adolf Fredrik Lindblads musikskola ska inte förväxlas med dagens Adolf Fredriks musikklasser (grundskola) i Adolf Fredriks församling i Stockholm. (*K s.43*)

Adolf Fredriks grundskola

Om min morfars årskullskamrat P.A. Craelius vid ingenjörsutbildningen på KTH har någon koppling till Jenny Linds lärare Carl Magnus Craelius (1773-1842) vet jag inte. Men helt osannolikt är det väl inte (*K s.18*).

Carl Magnus Craelius föddes i Kosta (Småland!). Han blev sångare och sångmästare vid Kungliga Operan och sånglärare vid Kungliga Musikaliska Akademien. Där var han bland annat lärare till Jenny Lind. Han invaldes också som ledamot i Akademien.

Som operasångerska turnerade Jenny Lind i Europa och USA. Kompositören Felix Mendelssohn skrev ett oratorium för hennes röst. Drottning Victoria i England skänkte henne enligt sägen ett smycke med en näktergal klädd i rubiner och smaragder. Gaget för 150 konserter i USA var 150 000 dollar, en enorm summa på den tiden. Hon anlände till New York i september 1850 som "The Swedish Nightingale" och fick ett enastående mottagande.

En unik uppskattning fick hon även efter sin död när hon förärades en porträttmedaljong i katedralen Westminster Abbey bredvid storheter som William Shakespeare och Georg Friedrich Händel.

Jenny Lind

I Westminster Abbey

Lästips!

Näktergalen - En biografi över Jenny Lind, av Ingela Tägil (Natur&Kultur 2020)

30

Julen 2019 har knappt dansats ut förrän det är dags att planera för 2020 års julkalender i Sveriges Television. Och den spelas in vid Ekebyhovs slott på Ekerö. (HS s.69)

31

Så var det dags för Storbritannien att efter år av konflikter och förhandlingar lämna Europeiska Unionen – Brexit.

Februari

2 Det här datumet är en palindrom – 20200202.

En av jazzens förgrundsfigurer, orkesterledaren och pianisten Count Basie (1904-1984), presenteras i ett specialprogram i SVT1. Här berättas också att den svenskättade månfaren, Edwin "Buzz" Aldrin (med rötter i Nykroppa utanför Filipstad) tog med sig en inspelning med Count Basies storband till månen. Gissa vad låten heter? *Fly Me to the Moon*! Sångaren på skivan är Frank Sinatra.

Count Basie

Det var den 20 juli 1969 som den första bemannade månlandningen genomfördes. "Buzz" Aldrin blev minuterna efter Neil Armstrong den andra människan som satte sin fot på månens yta.

"Buzz" tar världens första rymdselfie

Det kan se ut som en tanke att "Buzz" Aldrins mamma hette Moon som ogift.

I TV-programmet "Skavlan" informerar Gösta Olsson om ett möte med "Buzz" där astronauten berättar om sin farfar som kom från Stjärnfors i Värmland och utvandrade till USA 1892. "Buzz" pappa, Edvin senior Aldrin, föddes 1896 och blev pionjärpilot och kamrat med svensk-amerikanen Charles Lindberg (som genomförde den första nonstopflygningen över Atlanten från USA till Europa). *"Min första flygtur gjorde jag med pappas flygplan som hette Örnén, samma som månlandaren"*, berättar han också. Idrott och särskilt stavhopp var hans intresse som mycket ung. Då visste han naturligtvis ingenting om att en svensk-amerikan skulle bli världsmästare i stavhopp den 9 februari 2020.

En vecka senare den 15 februari är det dags igen. I Glasgow i Skottland – 6,18!

Nu har förmodligen vår son Björn fått en ny idol efter Kjell Isaksson - den svenske världsrekordhållaren i stavhopp på 1970-talet (*K5 s.43, HS s.50*).

4

Det är nära till intressanta kulturinslag om man bor på Kaplansbacken. Under några år har vi vandrat upp till Stadsarkivet på Kungsklippan för att ta del av en serie föredrag som går under namnet "Onsdagshistorier". Det är ett samarbete mellan Stadsarkivet och Historiska institutionen vid Stockholms universitet. Föredragshållarna har grävt i Stadsarkivets arkiv för att kunna berätta om spännande personer och händelser i Stockholms historia. För något år sedan startades också en serie föreläsningar med namnet "Tänkvärda tisdagar" i Kungsholms kyrka. Den 4 februari är det dags och vi är där. Det är nu 38 år sedan jag träffade föredragshållaren i september 1982. Han intervjuade mig i en framtidsvision om den svenska Posten. Häpp! Intervjun filmades och distribuerades i en videokassett (*K s.163*).

September 1982

Titeln på dagens föreläsning antyder vem som skulle kunna axla uppgiften att förmedla en bild av humorns roll i religionen - Olof Buckard (f. 1933), satiriker, estradör, imitator, samhällsdebattör, krönikör, predikant, poet och författare. Han har imiterat och drivit med maktens och kulturens celebriteter sedan 1960-talet.

I DAG, 4 FEB. KL. 19:00–20:30

Föreläsning: Humor och religion

Kungsholms kyrka · Kungsholmen,
Stockholm

Olof Buckard

Apropå makthavare. Efter några veckors riksrettsförfarande mot president Donald Trump frias han nu som väntat av senaten på båda åtalpunkterna i riksrettsåtalet. Majoriteten av senatorerna röstade enligt sina partilinjer (K5 s.67).

5

Kallad till frivillig läkarundersökning i forskningssyfte.

Utsikten från läkarmottagningens väntrum på Sveavägen 155 visar en av föreslagna alternativa platser för Nobel Center, efter att politikerna i Stadshuset sagt nej till den fastlagda lokaliseringen på Blasieholmen.

*Utsikt från väntrummet med
Karolinska Institutet, Brunnsviken och Wennergren Center*

När bilden tas vet jag inte att Nobelstiftelsen och Stockholms stad bara två dagar senare ska presentera den ”slutgiltiga” lokaliseringen av Nobel Center. Det blir mitt i Stockholms stadskärna utmed Stadsgårdskajen vid Slussen. 36 år efter att idén till ett Nobel Center presenterades (NC)!

7

Pilen pekar på platsen för Nobel Center

Efter presskonferensen får jag ett mail från Nobel Centers presschef.

 Rebecka Oxelström
Till: Bengt och 1 till... >

igår

Nobel Center tar plats på Slussen

Hej,

Idag har vi tillsammans med Stockholms stad berättat att Stadsgårdskajen vid Slussen är den plats som Nobel Center ska ligga på. Det känns fantastiskt att projektet får en nystart på en så central plats i hjärtat av Stockholm. Slussen har verkligen många fördelar med sitt fina läge vid vattnet dit det är lätt att ta sig med kollektivtrafik, med cykel, till fots och via vattnet. Med vår breda, publika verksamhet kan Nobel Center också bli en viktig pusselbit i utvecklingen av Slussen till en levande mötesplats.

Nobelpriset visar att idéer förändrar världen. I tider när fakta, vetenskap och grundläggande mänskliga värden ifrågasätts behovs en plats för idéer, kunskap och eftertanke. Nobel Center ska bli en sådan plats.

Nobelstiftelsen kommer nu att inleda processen med att söka finansiering till projektet och utse arkitekt. Ett nytt hus kommer att behöva utformas anpassat efter de förutsättningar som finns på platsen och i den omgivande miljön längs med Stadsgårdskajen.

Vi har ju haft kontakt tidigare och jag ser dig som en vän och en viktig ambassadör för projektet. När vi nu inleder en spännande resa mot ett nytt hem för Nobelpriset så hoppas jag att du vill vara med och bidra på olika sätt. Jag bifogar en presentation som ger en kort beskrivning av projektet. Kanske kan du använda den om du får frågor från vänner och kollegor?

Hör gärna av dig till mig om du har tankar och idéer för framtiden.

Hälsningar
/Rebecka Oxelström

Rebecka Oxelström
Head of Press

Nobel Foundation
+46 734 12 66 75
nobelprizemuseum.se
nobelprize.org

"Det var vid en presskonferens på fredagen som stadsbyggnadsborgarrådet Joakim Larsson (M) och Nobelstiftelsens vd Lars Heikensten presenterade den nya tomten för ett Nobelcenter i Stockholm. Borgarrådet förklarade att den nya byggnaden kommer att synas och att alla inblandade nu ska fokusera helhjärtat på arkitektur.

Hur en ny arkitekt ska utses är dock inte klart.

– Vi inleder nu arbetet med att utse en arkitekt för Nobel Center men vi ser inte framför oss en ny tävling liknande den vi gjorde sist. Vi känner oss trygga inom området efter den tidigare processen och kan ta med oss lärdomar från det projektet även om det nu ska ritas ett helt nytt hus, säger Rebecka Oxelström, presschef på Nobelstiftelsen."
(Arkitekten.se 7 februari 2020)

Stadsgårdskajen, framför Glashuset där bland andra arkitektföretagen Tengbom och Wingårdhs har sina Stockholmskontor, är den nya platsen för Nobel Center. Bygget ska bli möjligt i och med överdäckningen av Stadsgårdsleden som beräknas starta år 2023.

Den 14 juni 1994 kunde man i Dagens Industri läsa artikeln "Alla drar i Nobel". Dåvarande vd för Nobelstiftelsen, Ragnar Sohlmans sonson Michael Sohlman och jag hade olika uppfattningar om vad ett framtida "nobelmuseum" skulle innehålla och var det skulle placeras i Stockholm. Nu ser det ut som om frågorna håller på att besvaras (K s.199).

14 juni 1994

Alla drar i Nobel

Urban Hallén

Nu blåser det upp till strid om ett framtida Nobelmuseum. Nobelstiftelsen vill ha ett strikt vetenskapligt Nobelprismuseum. Turistprofessorn Bengt Sahlberg föreslår en mångmiljardanläggning för att Sverige ska kunna dra fördel av Nobelpriset. "Ett Nobelcenter ska vara en megaattraktion i klass med Eiffeltornet", säger han.

Närmare 100 år efter Nobelpriset tillkomst finns fortfarande bara ett litet oansenligt Nobelmuseum i Karlskoga.

Bakom lyckta dörrar har Nobelstiftelsen genom åren fört diskussioner om ett större museum. Det har fallit på bristen på lokalisering, finansiering och rådslan för att Nobelnamnet ska släpas i smutsen av kommersiella krafter.

Just nu utreder nye VD:n i Nobelstiftelsen, Michael Sohlman,

åter museifrågan. Den här gången är det mer öppet och politiker i Stockholm och Karlskoga har också diskuterat frågan i media. Sjöhistoriska Museets lokaler på Djurgården i Stockholm har föreslagits för ett Nobelprismuseum, alltså ett museum som presenterar prisen och pristagarna.

Vetenskap och kultur

"Men det ska vara ett vetenskapligt och kulturellt museum. Det har ingenting med turism att göra", säger Michael Sohlman.

För Bengt Sahlberg, professor vid institutionen för turismvetenskap vid Mithögskolan i Östersund, är emellertid Skansen och Wasamuseet förebilder. De företräder i alla högsta grad vetenskap och kultur och är tillika Sveriges största turistmål.

"Idén med ett Nobelcenter är kommunikationen mellan forskarvärlden och allmänheten", säger Bengt Sahlberg.

Nobelpriset är en av de mest prestigefyllda utmärkelserna i världen. Nobel är ett av de mycket få positiva begrepp som förknippas med Sverige. Nobels namn är värt något bättre än att stoppas in i någon hjälpligt renoverad gammal musebyggnad.

"Ett Nobelcenter bör utformas som internationell megaattraktion som skapar en publik attraktionskraft och ger PR som svensk turism och forskning behöver. Alltså inte ett museum i traditionell mening utan en högteknologisk och arkitektoniskt unik anläggning som väcker beundran och intresse över hela världen. En permanent världsutställning runt vetenskapen, med paviljonger för respektive nobelpris."

"En kongressanläggning i världsklass åstadkoms genom att utdelningen av nobelprisen för läggs till centret. Konserthuset är ju för litet. Stockholm saknar idag en kongressanläggning med plats för mer än 3 000 deltagare."

Spårområdet parallellt med World Trade Center, Beckholmen och Kvarnholmen/Finnbodavägen är tänkbara platser.

Som Eiffeltornet

En internationell arkitekttävling bör utlysas för att centret ska få en utformning lika spektakulär som Sidneyoperan eller Eiffeltornet. Tävligen kan betraktas

STRID OM NOBEL: Det blåser till strid om ett nytt Nobelmuseum. Nobelstiftelsen och dess VD Michael Sohlman, th, vill ha ett strikt vetenskapligt Nobelprismuseum. Turistprofessorn Bengt Sahlberg föreslår en megaattraktion i klass med Eiffeltornet. En permanent världsutställning runt vetenskapen och Nobelpriset.

om ett "Nobelpris i arkitektur".

Kostnaden för det skissade Nobelcentret skulle uppgå till 1,5 till 2 miljarder kronor. Med Nobelnamnets hjälp borde det inte vara svårt att skapa en internationell investeringsfond till grundplåt för bygget.

Det största motståndet ligger antagligen i Nobelstiftelsen. Den stiftelse som i det längsta vägrade genomföra 90-årsjubileet i publika Globen. Ända tills påven hade varit där. Kunde påven så kunde väl Nobelstiftelsen... □

Dagens Industri 14 juni 1994

Nobelstiftelsens vd Lars Heikensten presenterar projektet.

”
Den här gången
presenteras Nobel-
huset tydligt som
en publik byggnad.

Hur Nobel Centerv exakt ska se ut är ännu inte klart. I detaljplanen, som har vunnit laga kraft, framgår att byggnaden blir max sex våningar hög.

Bygget uppförs framför det så kallade Glashuset, Atrium Ljungbergs karaktäristiska fastighet där bland annat nyhetsbyrån TT huserar. Fastighetsbolaget har också köpt det angränsande KF-huset.

Fakta | Projektet stoppades 2018

■ Det var i maj 2018 som Mark- och miljööverdomstolen sa nej till Nobel Center på Blasieholmen. Be-

skedet kom efter en utdragen process där bland andra Riksantikvarieämbetet i sitt remiss-svar hade delgivit

starka invändningar mot placeringen och den tilltänkta byggnadens inverkan på stadens siluett. SvD

Nobelstiftelsens vd Lars Heikensten presenterade nyheten om Nobel Center på en presskonferens i går. Foto: Fredrik Sandberg/TT

2020-02-07 12:33

1 kommentarer

Av: TT

NyTeknik

ANNONS

SSF söker en fo

Mer informati

BYGG

Slussen

Nobel Center planeras vid Slussen: "Det är världsunikt"

Den nya platsen för Nobel Center föreslås bli Stadsgårdskajen vid Slussen i Stockholm. Det beskedet ger stadsbyggnadsborgarrådet Joakim Larsson (M) och Nobelstiftelsens vd Lars Heikensten vid en pressträff.

– Jag kan inte nog understryka hur viktigt det är med ett Nobelcenter i Stockholm. Det är världsunikt, säger Joakim Larsson.

DN 8 februari 2020

Mitt brev till de arkitektbyråer som 2008 tävlade om utformningen av Slussen har förmodligen inte haft någon inverkan på det nu aktuella valet av Slussen, men kan ändå vara intressant i sammanhanget.

To architects
involved in "The New Slussen" at the following agencies:
AJN Architectures
Bjarke Ingels Group
Foster + Partners
Nyréns Arkitektkontor
Wingårdhs

You are selected to present proposals for how "The New Slussen" in Stockholm will be designed. The mission is to create a traffic solution that meets the needs of the 21st century. There are also requests to further develop Slussen into a unique meeting point for Stockholmers themselves as well as for visitors to Stockholm. Among other things discussed for Slussen, there has been the proposal for a new Opera House and a new City Library.

25 years ago the idea to create an architectural mega-attraction in honor of Alfred Nobel was presented in Stockholm. Today, an incidental exhibition called The Nobel Museum can be seen in the Börshuset in the Old City. An investigation was made by Statens Fastighetsverk about a permanent Nobel Museum in the old military rock cavern under the Skeppsholmskyrkan (the church on Skeppsholmen), in Stockholm. The location at Skeppsholmen poses significant problems with the added disadvantage that it would not influence the skyline of Stockholm City in a positive way. Most policy makers and key opinion leaders, as well as public opinion, believe that Alfred Nobel and the Nobel Prize should be presented in a prestigious architectural setting.

Today, there exist in Stockholm two centrally located sites, with connection to water, that meet the requirements for placement of a grand architectural feature. One of these is situated close to the new meeting point, Stockholm Water Front, by Klara Sjö, at the Grand Central Station. The other possible location is near Slussen, on Söder Mälarstrand. This last site frames, together with the Old City and the Town Hall, the inner waterway of Stockholm's Riddarfjärden. Moreover, this setting offers particularly historical significance since Alfred Nobel's laboratory for experimentation was situated along Söder Mälarstrand, not far from Slussen. In addition, Alfred Nobel's grandparents lived in the neighborhood on the small island of Långholmen and the family used to pass by this location on their travels to and from Russia.

A Nobel Museum/Nobel Center on Söder Mälarstrand could connect to the hillside (steep fault), being built over/across the transport infrastructure (between the hill and the seashore) and finish facing the water at Riddarfjärden. Such a layout would create an extraordinarily attractive site, as well as offer easy availability to the attraction (see attached illustration).

Your mission to design The New Slussen does not include submission proposals for the surrounding cultural interests. However, an architectural design worthy of a permanent Nobel Museum/Center in the area would significantly increase the attractiveness of the area on the whole as well as bring international focus to the region. 2 (2)

Sweden's most significant architectural project would come closer to a dignified permanent solution, especially if the architects involved in The New Slussen announced the importance in realizing a world class Nobel Museum/Center in the City of Stockholm. Pär Wästberg, Director General of the Swedish Institute, said in a statement to Tidningarnas Telegrambyrå (TT) in June 2008: "The international world ranks us low. We do not have a Louvre, nor any pyramids, and no big classical cultural heritage."

That fact is hard to change. However, here is a fantastic opportunity to create a modern, monumental building, suitable in supporting the more than one hundred year old tradition of the world's greatest and most well known science award - The Nobel Prize.

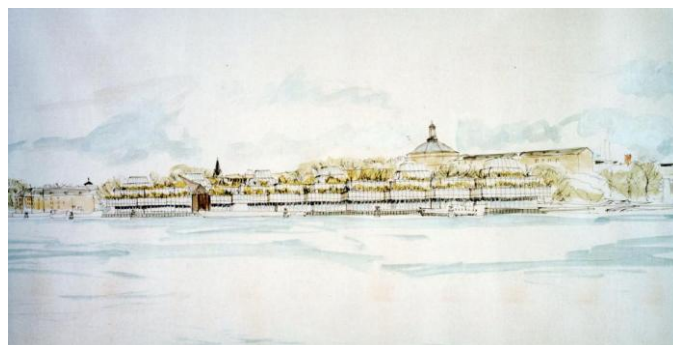
It is in this context where you all, as celebrated architects, can make a difference!

Stockholm June 25, 2008

Bengt Sahlberg Professor emeritus

Sedan 1983 har ett antal lokaliseringalternativ prövats. Några exempel presenteras nedan.

Skeppsholmen (1985)

Kvarnholmen/Nacka (1990)

Västra Klara (2002)

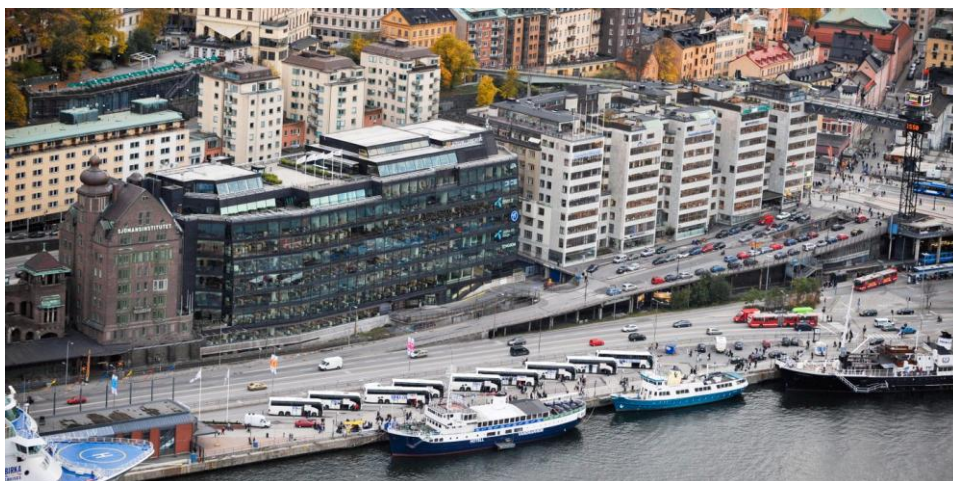

Söder Mälarstrand (2008)

Blasieholmen (2013)

Stadsgården/Slussen (2020)

Valet av Slussen innebär att Nobel Center placeras i den mest centrala miljön i huvudstaden sett ur ett historiskt och kommunikationsmässigt perspektiv. Det var ju här som Stockholm grundades på 1200-talet efter att den öppna vattenvägen mellan Östersjön och Mälaren hade "stängts" av landhöjningen. Att slussas mellan farvattnen blev en nödvändighet. Släktingen Nils Ericson var mannen bakom Slussen som invigdes 1850. Den ersatte Christopher Polhems sluss från 1755.

Slussen 1850

Utsikt från Mosebacke över Slussen mot Gamla stan 1890-1910.

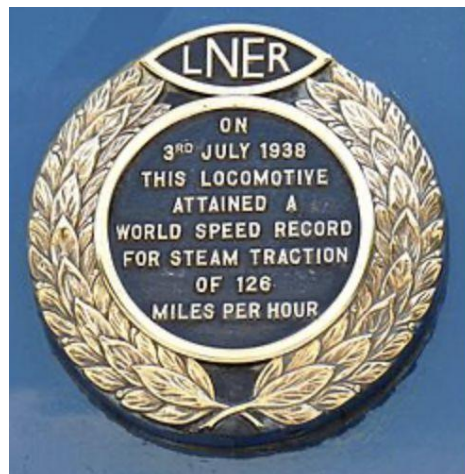

1800-talets första stora tunnelprojekt i Stockholm var sprängningen av järnvägstunneln under Södermalm för den så kallade Sammanbindningsbanan. Södra tunneln mellan Slussen och Södra station invigdes 17 juli 1871. Bakom projektet stod även här Nils Ericson som hade utarbetat förslaget. Arbetena påbörjades hösten 1864 under stort intresse från press och allmänhet. Tunneln blev 433 meter lång och fick dubbla järnvägsspår. Vid sprängningen experimenterade man med nitroglycerin - strax innan dynamiten gjorde sitt segertåg över världen. Järnvägen Saltsjöbanan mellan Slussen och Saltsjöbaden byggdes i slutet av 1800-talet. Dynamiten bidrog till att tunnelbygget för banan kunde snabbas upp betydligt.

Järnvägen tillhör de innovationer som starkt påverkade samhällsutvecklingen under 1800-talet (K5 s.14). I radioserien "Räls" i SR P1 har man under våren 2020 kunnat följa järnvägens utveckling. Och då inte bara ekonomiskt och kulturellt utan även politiskt. Järnvägsstationer, lokomotiv och vagnar blev statussymboler för nationer och tätorter. Ett belysande exempel, hämtat från programmet, är den politiska kampen om att bygga det snabbaste loket.

På 1930-talet gick Tysklands ekonomi framåt med stormsteg. Nazisterna satsade hårt på att sprida sin ideologi med hjälp av statussymbolen "Snabba lok". 1936 slog Nazityskland ett uppseendeväckande hastighetsrekord som fick landet att framstå som alltmer kraftfullt. Det tysktillverkade ångloket Borsig uppnådde en maxfart på hela 200,4 kilometer i timmen. Det satte därmed ett nytt världsrekord för ånglok. En av passagerarna vid rekordförsöket var SS-chefen Heinrich Himmler. Rekordet blev en enorm propagandavinst för det nazistiska Tyskland.

Men det var fler som ville blanda sig i leken. Engelsmännen till exempel. I största hemlighet skulle ånglokomotivet Mallard lämna London på morgonen den 3 juli 1938 (viktigt årtal) i riktning mot Barkston i mellersta England. Ånglokets förare och eldare hade fått stränga order att inte avslöja syftet med resan. Mallard slog hastighetsrekordet för ånglok med sina 203 kilometer i timmen, vilket skulle ”*stärka nationens sviktande självförtroende och visa att Storbritannien minsann inte lät sig köras om av det nazistiska Tyskland*”.

Ångloket Mallard utanför järnvägmuseet i York

York i Storbritannien

10

Ögonkontroll på Sankt Eriks ögonsjukhus. 11 på höger!!! 17 på vänster. Mer än godkänt! Tyvärr har synfältet krympt på det friska ögat (höger) från 60 till 39 (av 100). Förhoppningsvis hade förändringen redan skett innan operationen i oktober förra året. En randiakttagelse i sammanhanget är globaliseringen av ögonsjukvården. Mina senaste ögonläkare på Sankt Erik kommer från Italien, Island, Ungern, Sydkorea och Kina.

11 Det händer mycket på nätet. Elisabeths sysslingbarn skriver:

Kom precis hem från en trevlig tillställning på Kafé Pilgatan där min farbror Björn-Erik berättade både personliga minnen och historiska fakta om den franska jazzhistorien. Politik, kultur och historia vävdes samman till en lättsam kväll ackompanjerad av Björn-Eriks musikaliska val av för mig, i nästan samtliga fall okända musiker. Dock icket desto mindre fantastiskt högkvalitativa sådana, ur vitt skilda jazzstilar. Och detta berättat av en man som själv bott i och vandrat på Paris' gator och bevistat klubbarna han berättar om och träffat flera av musikerna han berättar om och ger smakprov på. Tack, Björn-Erik, jag kommer gärna och lyssnar fler gånger om du tänker berätta om något annat ur ditt liv som journalist och musikkonsument!

Elisabeth kommenterar och ställer några frågor till sin syssling Björn Erik Rosin, som svarar:

"Hej Elisabeth! Jodå, det blev en trevlig afton med ett 30-tal nyfikna på Bokcafé Pilgatan i Umeå, en afton att bryta novembermörkret med. Avstod från den lite äldre jazzen som Django, Grappeli, Boris Vian m fl eftersom de redan haft en fransk jazz-afton för några år sedan och då främst tagit upp de riktiga klassikerna. Började, som sig bör, aftonen med Marseljäsen i den tolkning Claude Bolling och hans Big Band stått för. Var ju en hel del som jag plockat upp från YouTube. Här några spår och tips: På FM-bandet i Paris finns en radiostation som spelar jazz dygnet runt, TSF-Jazz (går att hitta för den som har en dator) Där gick länge programmet "Si bémol et fadaises" (ungefär b-dur och tokprat). Nu skulle det köras för sista gången och han som rattade det, Pierre Bouteiller, hade bjudit in Michel Legrand att exekvera programmets stadiga signaturmeleri Neal Heftys "Girl Talk". Annars kan jag nämna att jag hade med dragspelaren Richard Galliano tillsammans med Wynton Marsalis kvintett i "Si tu m'aimes", lite Barney Wilen ("Recado" med bl a Palle Danielsson), sångerskan Anne Ducros med "Summertime", klarinettisten Michel Portal med "Ivan Ivanovitch Kossiakoff". Det hela avslutades med att Michel Petrucciani och violonisten Didier Lockwood vänder ut och in på "Someday my prince will come". Fin musik alltsammans som ni säkert kan leta upp via YouTube.

Dom jag sett och hört live är Petrucciani och Barney Wilen. Petrucciani en kväll av en tillfällighet på ett litet ställe uppe i Montparnasse. Förvånande lite publik för ett så stort och känt namn. Minns att någon av hans medmusikanter frampå natten bar Petrucciani som ett barn i famnen från pianot till en soffa. Minns att vi växlade några ord med honom. Han var vänlig, men lite avslagen kanske - "post coitum animale triste es" som det heter. Barney Wilen såg jag på ett litet källarställe nära Les Halles en höstkväll 1991. Det var heller inte fullsatt." (HS s.39).

Michel Petrucciani (1962-1999) föddes med en genetisk sjukdom, osteogenesis imperfecta (ofullständig benbildning), som påverkar skelettet. Svårare former leder till upprepade frakturer, felställningar i skelettet och kortväxthet. Den lindrigaste formen beskrevs för första gången år 1788 av den svenske läkaren Olof Jakob Ekman i Uppsala.

Här kan tilläggas att Petrucciani är sonen Björns favoritpianist. Han ligger i topp fem även på min lista.

Migrationsfrågorna har med jämna mellanrum vållat hätska debatter. Inte minst i början av 2000-talet gick vågorna höga. En som hamnade mitt i tsunamin var vännen Marie Hessele. Nu femton år senare vänder vågen 180 grader.

Marie Hessele foto: SVT

Utdrag ur artikel i Göteborgsposten 11 februari 2020

"Staten måste utreda hur skandalen med de apatiska barnen kunde ske"

Debatt

När det nu har visat sig att apatiska barn som separeras från sina föräldrar tillfrisknar snabbt och SBU har kommit fram till att diagnosen uppgivenhetssyndrom saknar vetenskapligt stöd framträder en skandal av monumentala mått. Nu behöver ansvar utkrävas, skriver barnpsykiatern Sven Román.

"Nyligen konstaterade SBU, (Statens beredning för medicinsk och social utvärdering) att det inte finns något vetenskapligt stöd för diagnosen uppgivenhetssyndrom, ett tillstånd som tillskrivits apatiska barn. De har granskat 1054 studier inom området, och inte funnit en enda relevant studie "...om tillförlitligheten vid diagnostik eller effekter av behandling vid uppgivenhetssyndrom." På Falu lasarett har man separerat barn med uppgivenhetssymtom från sina föräldrar och kort efter har barnen tillfrisknat."

”Samhället och vården har bidragit till hundratals fall av grav barnmisshandel, vilket är oacceptabelt. Epidemin av så kallade apatiska barn är en tragedi för de drabbade barnen. Det handlar sannolikt om över tusen barn. Vi har kunnat läsa i magasinet Filter om två, i dag unga vuxna, som vid tio och elva års ålder utsattes för grav barnmisshandel så att deras familjer skulle kunna få uppehållstillstånd.”

”Ett tungt ansvar faller också på medierna. Särskilt journalisten Gellert Tamas, som osakligt har kritiserat den statliga utredningen som gjordes 2005. Den var vederhäftig. Gellert Tamas främsta motargument var demonisering av budbärarna.”

”Slutligen behöver agerandet från de politiska partierna genomlysas. Det så kallade påskupperopet, initierat av bland annat ärkebiskopen, krävde 2005 en allmän flyktingamnesti och använde de apatiska barnen som ett tungt argument. Fem partier – Centerpartiet, dåvarande Folkpartiet, Kristdemokraterna, Miljöpartiet och Vänsterpartiet - ställde sig bakom upproret. Dessa fem partier krävde även 2006 den statliga utredaren Marie Hessles avgång.”

Sven Román, barn- och ungdomspsykiater

En som massakrerades till spån i massmediejakten var psykologen Marie Hessle. Hon var mellan 2004 och 2006 regeringens samordnare i frågan om de apatiska flyktingbarnen. Hon drog en försiktig slutsats att man inte kunde utesluta att en del av de apatiska barnen simulerade.

Filter vände opinionen i naiva Sverige

Men det var först i höstas som magasinet Filter fick opinionen i Sverige att svänga 180 grader. Reportern Ola Sandstig hade mött två flyktingbarn, Anahit och Nermin, som öppet avslöjade att de hade manipulerats av sina föräldrar att spela sjuka. De berättade också om andra barn som hade tvingats bli apatiska.

Det är tragiskt att det skulle ta nästan tjugo år innan något som liknar en sanning om de apatiska flyktingbarnen kom fram. Fenomenet visar att när välviljan och godtrogenheten hos lättmanipulerade svenskar slår till, så är sanningen det första offret.

Av Elisabet Höglund

Reportern Ola Sandstig, som nämns i artikeln ovan, arbetar på en bok om de apatiska barnen som snart kommer att ligga på bokdiskarna.

12

Dags igen för högerextremismen att angripa det demokratiska samhället med historieförfälskning. Nu gäller det en reklamkampanj från flygbolaget SAS. Så här skriver Richard Jomshof, SD:s partisekreterare som har ett förflutet i nazistiska Nordfront:

”Vilket regelrätt jävla nonsens och självhat. Har alltid försökt flyga med SAS, men aldrig mer. Det är ett löfte.” Så här svarar SAS:

SAS med vd Rickard Gustafson plockar ned reklamfilmen efter kritikerstormen. Flygbolaget skriver i ett pressmeddelande att Det finns "anledning att misstänka en attack och att vår kampanj har blivit kidnappad". (Foto: TT)

Folkstorm tvingar SAS att stoppa reklamfilm

OLA SÖDERLUND 12 FEBRUARI, 2020

Orsakade raseri av kritiska röster och nu backar flygbolaget: "Vår kampanj har blivit kidnappad".

Det finns skäl att misstänka att kampanjen kidnappats och är utsatt för en attack, skriver SAS i ett pressmeddelande efter att ha plockat ner reklamfilmen som hade premiär i går, tisdag.

I filmen hävdar SAS att inget är genuint skandinaviskt och att smörrebröd är nederländskt och att köttbullar kan komma från Turkiet.

Bland andra SD:s partisekreterare **Richard Jomshof** har gått i taket över att flygbolaget påstår att många skandinaviska traditioner som midsommar och demokrati är importerade.

Jomshof skriver på sin Facebooksida att han fortsättningsvis tänker bojkotta SAS och aldrig mer flyga med flygbolaget. Han betecknar kampanjen som självhat och nonsens.

Även nazistiska Nordfront, propagandaorgan åt Nordiska motståndsrörelsen, anser att reklamen är en "aggressiv attack" på Skandinavien, berättar [Dagens Nyheter](#).

Kampanjen utmålas som rasistisk och anti-skandinavisk av kritikerna.

SAS kontrar i pressmeddelandet: "När vi tittar på mönstret och antalet reaktioner på vår film finns det anledning att misstänka en attack och att vår kampanj har blivit kidnappad. Vi vill inte riskera att bli en plattform för någon annans värderingar, som vi inte står för. Därför har vi för tillfället tagit ner filmerna från våra kanaler och diskuterar nu nästa steg."

Flygbolaget står fortsatt bakom budskapet i filmen, som nu alltså tagits ned från Youtube och andra sociala mediekkanaler, och menar att reklamen handlar om resor som "berikar oss".

Filmen fick vila några dagar för att därefter återigen väckas till liv. I *Krönika 5.0* (s.159) diskuterar jag Sverigedemokraternas Sverigebild. En historisk tillbakablick bekräftar med önskvärd tydlighet att SAS' kampanj bygger på, just det, historiska fakta. Att påstå att dessa fakta skulle vara negativa för Sverige eller Skandinavien och därför bör förtigas, är något som på nytt avslöjar högerextrema ideologiers bisarra världsbild.

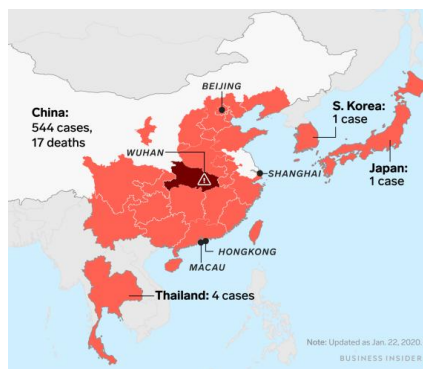
Apropå SAS. Råkade nyligen ramla över en dagsfräsch annons på Tradera. Bilderna är 55 år gamla – och till salu!

Vinsten blev en bröllopsresa på nyåret 1965/1966

Jag skrev i *Krönika 5.0* om staden Wuhan i Kina där min brorson Johan arbetade en period. Nu läser jag i tidningen *Mitt i Stockholm* att Johan 40, *ännu isolerad i Wuhan*: "Jag är kvar och mår bra".

Men det är inte brorsonen utan Johan Björnfot som kommer från Norrbotten och just befinner sig i kinesiska Wuhan för ett uppdrag som ishockeytränare. Och Wuhan håller nu på att bli "världsberömt" efter att den så kallade coronapandemin för någon månad sedan blossade upp just här. Coronavirusets egenskaper är okända för läkarvetenskapen och vaccin saknas. Virus covid-19 visar sig ha en oanad spridningsförmåga och blir ett dödligt hot mot främst äldre personer. Under våren kommer stora delar av den globala sociala och ekonomiska infrastrukturen att sättas på sparlåga.

Virusepidemier dyker upp med jämna mellanrum. Som till exempel mässlingepidemier. Ett utbrott på önationen Samoa hösten 2019 skördade på en dryg månad 53 dödsoffer, varav 48 barn i åldrarna under fyra år. Massvaccinering startades. 2018 dog 140 000 människor på jorden i sviterna av mässling. De flesta av dessa var barn och spädbarn. När covid-19 slår till under våren 2020 befarar man att bristen på mässlingvaccin, orsakad av coronapandemin, kan komma att drabba mer än 100 miljoner barn i närmare 40 länder. Virus på virus.

En svensk läkare och virolog som redan i slutet av 1950-talet forskade om mässlingvirus är barndomsvännen Lars-Johan Norrby's kusin Erling Norrby, född 1937. Erling doktorerade 1964 på avhandlingen *Studies on measles virus* ("Studier av mässlingvirus"). I hans cv ingår: professor i virologi vid Karolinska Institutet, dekanus för medicinska fakulteten, ledamot av Kungliga Vetenskapsakademien, akademiens ständige sekreterare och, jo då, ledamot av Karolinska Institutets Nobelkommitté.

Erling Norrby våren 1954 med
Lars-Johan Norrby t.v. Claes Rignell t.h.

Board Member of the Nobel Foundation

Många tycker att det var bättre förr. När det gäller pandemier är detta minst sagt tveksamt.

"Värst var det nog på 1300-talet i Europa då i storleksordningen halva befolkningen dog i skräck och plågor. Uppskattningar pekar mot att så många som uppemot 50 miljoner människor avled i pesten under seklet. Enligt den religiösa berättelsen var pesten ett straff från Gud för människans syndiga leverne. Såväl den kristna guden som den islamska lät som straff pestens piska vina över de egna församlingarna. Att även oskyldiga, till exempel nyfödda barn drabbades, var svårt att förklara eftersom den egna guden var god och allsmäktig. Återstod då att låta sig nöjas med de religiösa ledarnas slutsats att Herrens vägar äro outgrundliga.

Men det fanns bot, åtminstone för dem som trodde på det första kanoniserade svenska helgonet, heliga Birgitta (1303-1373). Hon fick nämligen i en gudomlig uppenbarelse reda på att Guds syfte med pesten var att straffa människan för tre grova synder – högmod, omåttlighet och vinningslystnad. Birgitta blev också informerad om vad som kunde göras för att blidka guden. Bland annat skulle man visa ödmjukhet i klädedräkten genom måttfulla kläder utan fåfänga och skrytsamhet. Det gällde att inte väcka lustar. Ett annat medel att begränsa pestens härjningar var att villigt ge allmosor samt att aktivt delta med ånger och bikt från hela församlingens sida vid återkommande mässor för den heliga Treenigheten.

Citat ur boken "Vad gör en Gud?" (Appell Förlag 2018)

En bok som nu snabbt sålts slut i bokhandeln och på nätet är nobelpristagaren Albert Camus' *Pesten* från 1947. Camus mottog 1957 Nobelpriset i litteratur. Jag råkade vara studentrepresentant på nobelfesten det året och fick lyssna till författarens tacktal.

Pesten orsakades av en bakterie, inte av ett virus. Bakterien sprids via infekterade loppor till värddjur, till exempel råttor. Det största utbrottet i historien startade i Kina och spred sig västerut. Man har räknat med att cirka en tredjedel av Europas befolkning, omkring 15 miljoner människor, dog i pesten.

Det var 700 år sedan Heliga Birgitta i brist på annan kunskap förlitade sig på Gud för att få stopp på en pandemi. Även om vi nu har väsentligt mycket bättre kunskaper, som befriar oss från religiösa företrädares råd, finns fortfarande år 2020 exempel på hur vidskepelse kan florerar.

Pingstpastor: Viruset är Satans taktik för att sprida rädsla

Rio de Janeiro. Pingstvännerna trotsar myndigheternas folksamlingsförbud i Brasilien. På söndagen väntas tiotusentals församlingar hålla sina gudstjänster ändå.

- Oroa er inte för coronaviruset. Det är Satans taktik att sprida rädsla, säger deras ledare, pingstpastorn Edir Macedo.

Brasiliens president Jair Bolsonaro stödjer pastorns beslut att hålla gudstjänst och menar att pingstkyrkan är "människans sista tillflykt".

Foto: AFP

President Jair Bolsonaro: Jag skulle inte ens känna av viruset

DN 22 mars 2020

DN 27 mars 2020

(Beklagar suddigheten i texten, men det vägs mer än väl upp av snårigheten i pingstpastorns och Bolsonaros tankevärld.)

Historieprofessorn Dick Harrison skriver i SvD 3 maj 2020:

Bastubad, böner och injektioner med handsprit. Världsledarna har svaret på hur man bäst stävjar coronapandemin. Förslagen stämmer bra överens med hur lekmän och lärde försökte bota digerdöden.

I farsotstider är envar sin egen epidemiolog. Så är fallet om man tar del av de föga genomtänkta visdomar som Donald Trump, Jair Bolsonaro, Aleksandr Lukasjenko med flera medicinskt obildade – men politiskt mäktiga – herrar saluför i coronatider. Medan Trump förespråkar injektioner med desinfektionsmedel tar Bolsonaro bönen till hjälp, och Lukasjenko rekommenderar bastubad, traktorkörning och vodka.

En virussjukdom som spreds över hela världen i slutet av och strax efter Första världskriget var Spanska sjukan. Pandemin varade mellan mars månad 1918 och juni 1920. Någonstans mellan 50 och 100 miljoner människor dog, vilket då motsvarade 3-6 procent av jordens befolkning. Det gör Spanska sjukan till den pandemi som på kortast tid skördat flest liv i mänsklighetens historia. Och det är bara hundra år sedan.

Det är 300 år sedan Sveriges tid som stormakt avslutades efter Karl XII:s död 1718. Landet fick nu en ny regeringsform (1720) som skulle få betydelse för hur Sverige några hundra år senare skulle möta coronapandemin 2020. Den svenska förvaltningsmodellen fastlades och den gäller än idag. Ansvar för styrningen av landet delades upp mellan regering och myndigheter. (Det sägs att behovet av nya tjänster för de generaler som blev arbetslösa när stormakten gick i graven delvis låg bakom skapandet av myndigheter.)

Förvaltningsmodellen innebär att regeringen styr politiken med ministrar/stadsråd som ansvariga för verksamheten inom samhällets olika sektorer medan myndigheter styr genomförandet med myndighetschefer/experters som ansvariga inom respektive myndighet. Härigenom delas ”makten” upp och så kallat ministerstyre undviks. Politiska beslut bygger delvis på värderingar, medan experters beslut förväntas i huvudsak bygga på kunskaper. Den svenska strategin som valdes för att möta coronapandemin utformades till största delen av myndigheterna. I övriga världen har politikerna i större utsträckning bestämt åtgärderna.

Vissa dagar och veckor fylls med fler trådar än vanligt. Det gäller till exempel vecka 8 i februari. Vi börjar måndagen den 17:e med en konsert i Stockholms konserthus. Konserten hålls till minne av Beethoven som i år skulle ha fyllt 250 år.

Ludwig van Beethoven

Den världsberömda pianisten Igor Levit framför Beethovens samtliga 32 pianosonater i en unik konsertserie under våren. Nu blev det inte så. Ett virus kom i vägen. Men vi hade tur som fick uppleva den första konserten.

Igor Levit

Jag läser på Wikipedia att Igor Levit år 1999-2000 som 12-åring studerade för den svenska pianisten Hans Leygraf vid Mozarteum i Salzburg. Och vips får jag en koppling till Igor Levit. Om än långsökt. Jag tog pianolektioner som 12-åring 1950-1951 för fru Rosengardt på Värtavägen på Gärdet i Stockholm. Jaha? Jo, tänka sig. Hon gick samtidigt vid den tiden och tog pianolektioner för - vem då? Hans Leygraf!

Det finns en ännu svagare koppling till Igor Levit. Han vann en silvermedalj vid Arthur Rubinstein International Piano Master Competition i Tel Aviv 2005. Och? Jo, jag hade den stora lyckan att få lyssna till Arthur Rubinstein (1887-1982) på just Konserthusets scen den 28 september 1962. Han var då 74 år. Fyra dagar tidigare hade jag fått uppleva Igor Levits namne och landsman Igor Stravinskij (1882-1971) när han 79 år gammal dirigerade sitt eget verk *Våroffer* på konserthuset.

När vi ändå är inne på musikaliska upplevelser nämner jag gärna mina två favoritintron bland klassiska musikverk - Beethovens *Ödessymfonin* (nr 5) komponerad 1808 och Jean Sibelius *Finlandia* komponerad 1899. Mäktigare och mer ödesmättade upptakter får man leta efter. Att min svärmors favoritkompositör var Beethoven och att väggen ovanför svärföräldrarnas flygel i prästgården i Junsele pryddes med Beethovens dödsmask är mer av kuriosakarakter.

Flygeln i prästgården...

och på Sällskapet med Jan Lundgren och Georg Riedel

När vi ändå besöker prästgården i Junsele i Ångermanland kan vi passa på att resa några mil till Själevad och beundra sockenkyrkan. En av många kyrkor där Elisabets pappa Erik predikade. Kyrkan röstades fram av tidningen Dagens läsare till Sveriges vackraste kyrka 2020. Redan 1998 utsåg tidningen Året Runts läsare kyrkan till Sveriges vackraste. Man skulle kunna tro att namnet Själevad har någon religiös anknytning, men så är inte fallet. "Själ" är det lokala namnet på säl och "vad" betyder vik. Alltså Sälviken.

Själevads kyrka

Vid en omröstning, arrangerad av Svenska kyrkan, blev Katarina kyrka i Stockholm en av de tio vackraste i landet. Den byggdes åren 1656-1695. Och brann ned 1990 för att återinvigas 1995. Den nya kyrkan firar i år alltså 25-årsjubileum.

Katarina kyrka

Flera pianister ställde upp gratis med konserter för att samla in medel till återuppförandet av kyrkan. Hans Leygraf (född i Österrike), Janos Solyom (född i Ungern), Roland Pöntinen (född i Sverige med finskt påbrå) och Staffan Scheja (född i Sverige med tyskt påbrå). Den svenska kulturen är uppbyggd med influenser från många olika håll.

På kyrkogården vilar flera av Stockholms kulturpersonligheter som nobelpristagaren i litteratur Thomas Tranströmer (1931-2015), Sveriges utrikesminister Anna Lindh (1957-2003), skådespelaren Gösta Ekman d.y. (1939-2017), stockholmsskildraren Per Anders Fogelström (1917-1998), trubaduren Cornelis Vreeswijk (1937-1987) och jazzmusikern Putte Wickman (1924-2006). En världsberömd skådespelerska föddes 1905 i Katarina församling och konfirmerades i kyrkan. Namn: Greta Garbo. Hon dog den 15 april 1990. En månad senare den 17 maj brann kyrkan ner.

Sankt Nicolai kyrkoruin i Visby

Notre Dame i Paris

*Kiruna kyrka flyttas till nytt läge under Kirunas pågående stadsflytt.
Kyrkan valdes till Sveriges vackraste byggnad 2013.*

18

Den här dagen är vi inbjudna till "Konst & Läkekonst: Gastronomisk jazz" i Svenska Läkaresällskapets hus på Klara Östra Kyrkogata i Stockholm. Det är "hälsoprofessorn" Stephan Rössner som under rubriken "Gourmetjazz" ska prata om hur man i jazzens värld speglar våra måltids- och dryckesvanor. Föredraget interfolieras med illustrerande jazz-tolkningar av en jazzsextett med vokalist. Efter föredraget förflyttar sig delar av publiken till matsalen. Och nu händer märkliga saker.

Vi hamnar bredvid en kvinna som sitter ensam vid ett bord. Jag presenterar mig. Jodå, hon känner också föredragshållaren. Inte så märkligt. Min bordsgranne, Lena Rainer, berättar att hon är journalist och har bland annat arbetat på Sydsvenska Dagbladet. Jasså, då känner du kanske Ulf Mörling, säger jag. Javisst, han var ju min chef, säger Lena. Då berättar jag att jag lärde känna Ulf när vi var nere i Österrike i början av 1960-talet med Kullenbergs Vintersportresor för att underhålla svenska skidresenärer med trolleri och jazz/dansmusik. Faktiskt inte heller så märkligt. Ulf uppträdde under artistnamnet El Globo. Hon berättar också att hon som pensionär skrivit en bok om korsord med titeln "Rätt i krysset". De flesta runt matbordet löser korsord visar det sig. Inte jag. Jag berättar att jag skrivit en bok om "djuriska" metaforer med titeln "Muntergök Mallgroda Morsgris".

Vi konstaterar det mer eller mindre omöjliga i att översätta svenska korsord och metaforer till andra språk. Kopplingarna till den egna kulturen och språket är starka och speciella. Jag nämner då att min mycket språkbegåvade gamle vän Lars-Johan Norrby vid en längre vistelse i Kanada upptäckte att hans förmåga att skämta med ordvitsar och andra språkliga uttryck inte fungerade. Det gick helt enkelt inte att transkribera skämten från svenska till engelska eller franska. Det påverkade naturligtvis hans kulturella identitet i det nya landet.

Men nu händer det. Norrby, säger Lena. En familj Norrby köpte mina föräldrars villa på Skaldevägen i Nockeby där jag växte upp. Och mina föräldrar flyttade till familjen Norrbys våning i korsningen Karlbergsvägen/Sankt Eriksgatan. Va? Otroligt! Det var Lars-Johan med familj som flyttade in på Skaldevägen med min gudson Stefan som yngste familjemedlem.

Lena nämner nu också att flickvännen till ledaren för studentorkestern Kårsdraget bodde mitt emot på Skaldevägen och ingick i ungdomskretsen. Att jag spelat med Kårsdraget vid ett antal tillfällen, när det behövdes en pianist i orkestern, bland annat på Åbo Akademi i Finland, är bara en randanmärkning. Liksom att Stephan Gip (arkitekt) var en nära granne och vän till Lena på Skaldevägen. Hurså? Jo tillsammans med Stephan Gip utformade jag, i en tävling om nya utvecklingsprojekt för Stockholm, ett förslag till undervattenstunnel för gående mellan Skeppsholmen och Djurgården. Och som om inte detta räcker frågar Lena om jag känner en annan trollkonstnär som heter Holger Wästlund med artistnamnet Mac Freddy. Visst gör jag det. Jag jobbade som underkonsult till VBB på 1970-talet där Holger var VD och vi träffades även privat. Jag blev idag bjuden på middag till Holger om några veckor, säger Lena. Oops! Det här historiska nätverket rullades upp under någon timmes middagssamtal. Av en slump!

19

Dags för föredrag på Stadsarkivet om ”Medborgarhuset på Medborgarplatsen med Forsgrenska badet”, i pojkmun Medis. Här simmade min bror Jan och jag på 1950-talet för simklubben Hellas. Men nu är det inte simning på 50-talet det gäller utan nazism på 40-talet. Va? Jodå, de svenska nazisterna försökte mitt under brinnande världskrig, iscensatt av de tyska nazisterna, hyra möteslokaler i Medborgarhuset. Som tur var lyckades myndigheterna förhålla och till sist stoppa nazisternas planer. Under samma period visades det svenska försvarets muskler upp på Medborgarplatsen - enligt många rena sillmjölkar, uttryckt med en sociozoologisk nomenklatur.

Uppvisning på Medborgarplatsen under Försvarets Dag 1943

20

Apropå nazister. I dagarna presenterade Sverigedemokraterna starten av en egen tanke-smedja med namnet Oikos (grek. för hem). Med tanke på kommentaren i SvD av SD:s gruppledare i Stockholms stadshus, rörande beslutet att etablera Nobel Center vid Slussen, är det nog klokt om SD lägger mer krut på fakta och saklighet.

Peter Wallmark, gruppledare för Sverigedemokraterna i stadshuset, är inte lika förtjust:

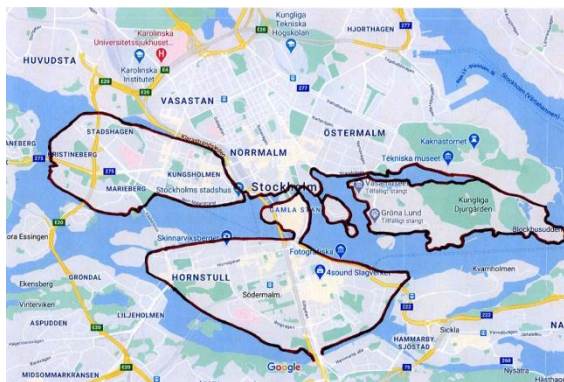
– Stockholms kajer måste göras mer tillgängliga för allmänheten, inte mindre. Åter igen springer Moderaternas privata intressens ärenden. Jag hoppas verkligen att Stockholms skattebetalare inte tvingas att bli med-finansiärer till detta projekt.

SvD 7 februari 2020

Att Stockholms kajer och stränder är tillgängliga för allmänheten vet åtminstone de som flanerar regelbundet utmed stadens vatten. Även Stadshusets park vid Riddarfjärden är öppen för allmänheten. En av de få platser som idag inte erbjuder en attraktiv strandmiljö är just den plats där Nobel Center med tillhörande strandnära park för allmänheten ska placeras.

Rekommenderat promenadstråk utmed vattnet i Stockholm för Peter Wallmark!

Markerade gångstråk utmed vatten

Platsen för Nobel Center vid Stadsgården

Det här är bara ett exempel på hur SD arbetar. Historien fortsätter. Nu 2020 sitter representanter med rötter i nazismen i Sveriges Riksdag. Och proselyterna förnekar sig inte. Historien upprepar sig.

Lisa Magnusson: I coronanöden visar Sverigevännen sitt sanna jag

Verkligt hyckleri blir katastroföckrandet dock först när det gäller en person som William Hahne, tidigare ung sverigedemokrat, numera vice ordförande i det radikala nationalistpartiet Alternativ för Sverige.

Hans bolag, Nordic Strategic Investments, avslöjades i dagarna stå bakom en sajt som säljer specialandningsskydd i säkerhetsklass FFP2 till cirka 759 procent högre pris än normalt.

William Hahnes masker är i sig nämligen värdelösa mot virus, de innehåller inte tillräckligt avancerade partikelfilter.

Att mitt under en pandemi försöka kränga på sina medmänniskor svindyra, verkningslösa skyddsmasker framstår inte alls som ett bra alternativ för Sverige. Sann patriotism borde väl tvärtom handla om solidaritet gentemot folket?

Men så är också detta problemet generellt med de så kallade Sverigevännerna: De är inga vänner, till vare sig det svenska folket eller någon annan. Låt oss lägga detta på minnet.

DN 22 mars 2020

Ola Larsmo: När SD ingriper mot Norrköpings stadsmuseum passerar en demokratisk gräns

SD i Norrköping kräver att Norrköpings stadsmuseum ska plocka bort delar som handlar om partiet ur en utställning om nazism och flyktinghjälp. Ola Larsmo vill ha svar från ansvariga politiker: är detta den kulturpolitik som tar form i Sverige just nu?

För en dryg vecka sedan fick jag det hedersamma uppdraget att inviga den nu så uppmärksammade utställningen på Norrköpings stadsmuseum, "Medlöperi och motstånd", om nazism och flyktinghjälp i staden under åren före och under andra världskriget. På utställningen, som bygger på Johan Perwes våldokumenterade bok "Mörkläggning" (2016), pekas några av de personer som låg bakom öppet medlöperi med Nazityskland ut med namn.

Också i Norrköping spreds vid denna tid, liksom i många andra städer, antisemitisk propaganda av dem som välkomnade "nyordningen" i Tyskland. Inte nödvändigtvis av organiserade nazister – men av dem som såg med avsmak på den då unga demokratin, som föraktade och skrämdes av flyktingar från nazityskt område och gärna pekade ut judar som syndabocker för allt möjligt. Men på väggen mitt emot hänger andra porträtt: av människor som tvärtom tog ställning för demokratis värderingar och människosyn och hjälpte flyktingar.

En sådan kamp mellan olika hållningar pågick hela tiden; det fanns inte "ett Sverige" under kriget, det fanns många, som slogs om vad Sverige skulle vara. Vi har glömt namnen på medlöparna. Men vi har också glömt namnen på dem som räddade liv och stod för demokratis idé om mänskliga rättigheter. Också denna tystnad är skamlig. Hela poängen med att minnas sin historia, också när den är känslig och laddad som den om nazism och judehat i Norrköping, är att människorna är borta, men att idéerna och hatet lever kvar. Men det gör även solidariteten.

Det var väntat att utställningen skulle få kritik. Men det som skett är av stor principiell vikt. Utställningen polisanmälades av Sverigedemokraternas ordförande i Norrköping, Darko Mamkovic. Anledningen till anmälan är ett tidningsklipp ur Folkbladet som sitter på den vägg i utställningen som handlar om nutiden, under rubriken "SD-politiker utreds för inlägg på nazistsajt". Folkbladet refererar till ett större reportage i Expressen inför valet 2018, där reportern David Baas gått igenom de Sverigedemokrater på partiets valsedlar som delat antisemitiskt och nazistiskt material på sociala medier, bland dem ryska VK.

Här nämns särskilt en dåvarande kandidat till kommunfullmäktige i Norrköping, som skrivit på kända nazistaktivisters sidor och då använt uttryck som "hell seger", en direktöversättning av "Sieg Heil".

Bild ur utställningen. Uppvisning på Kungsängens flygplats 1937.

Baas reportage redovisade ett antal SD-kandidater som använde den sortens språk: som den dåvarande representant för partiet i Oskarshamn som lade ut en bild på Anne Frank med texten "The coolest jew in the shower room".

Samtliga dessa kandidater ströks från listorna efter Baas reportage. I klippet från Folkbladet finns citaten av SD-kandidaten från Norrköping, liksom en bild på partiets lokalstyrelse, vars dåvarande ordförande intervjuas och menar att man har "nolltolerans mot sådana saker". Museets poäng är här att visa att denna sorts språkbruk fortfarande lever i Sverige, inte minst på sociala medier.

SD-ordförande Mamkovic förnekar inte att uppgifterna stämmer. Intressant nog förnekar inte Mamkovic heller att SD har sina rötter i svensk nynazism, utan säger rakt till Folkbladet att "det finns en gammal koppling där" men menar att det rör "enskilda medlemmar". Han och hans partikamrater bjöds in att titta på utställningen före öppningen men tackade nej.

Det principiellt viktiga är detta. En folkvald kommunpolitiker, ordförande för sitt parti i regionen, kräver att ett museum ska plocka bort uppgifter ur en utställning. Inte för att de är felaktiga. Utan därför att han och hans parti känner sig "kränkta" av att sådana fakta refereras. Som kulturpolitiskt utspel passerar det en gräns, där det finns ett före och ett efter. Den gränsen handlar om huruvida man i skattefinansierade, offentliga utställningar kan återge historiskt korrekta fakta när de inte passar ett politiskt parti. För då kallar politikerna in polisen.

Det är här vi måste få ett svar från ansvariga politiker, i Norrköping och i andra städer: är detta den kulturpolitik som tar form i Sverige just nu? Det hela blir till sist en illustration av att kampen om vad "Sverige" är pågår lika öppet nu som då.

DN 10 september 2019

Det verkar som om kollegan Christer Asplund har gemensamma släktrådar med "Buzz" Aldrin. Namnet Aldrin dyker upp i Christers släktträd. Enligt vad mina släktingar berättat var Buzz' farfar och min farfar arbetskamrater på Nykroppa järnverk hundra år före månlandningen (K s.10).

Just nu cirklar en annan svensk-amerikan runt jorden i den internationella rymdstationen ISS. Och den här gången är det en kvinna, Jessica Meir, född 1977. Mamma Ulla Britt kommer från Västerås och pappa från Israel. Jessica har under sin färd slagit ett rymdrekord. I oktober i fjol skrev Meir, tillsammans med kollegan Christina Koch, historia då de genomförde den första helt kvinnliga rymdpromenaden.

Jessica Meir tillbaka: "En helt annan planet"

Den svensk-amerikanska astronauten Jessica Meir har landat på jorden efter 205 dygn i rymden.

Den planet som hon nu återvänder till är inte densamma längre - virusfarsoten har vänt upp och ned på det mesta i världen.

Lars Pedersen/TT
Marc Skogelin/TT

Strax efter klockan 7 på morgonen svensk tid utlöstes farkostens fallskärm, och efter några minuters lugnt dalande ned mot jorden landade Jessica Meir klockan 07:16 på en stäpp i Kazakstan, allt enligt plan.

Jessica Meir undersöks av läkare på plats efter att ha landat i Kazakstan, efter över 200 dygn i rymden. Foto: Roscosmos/AP/TT

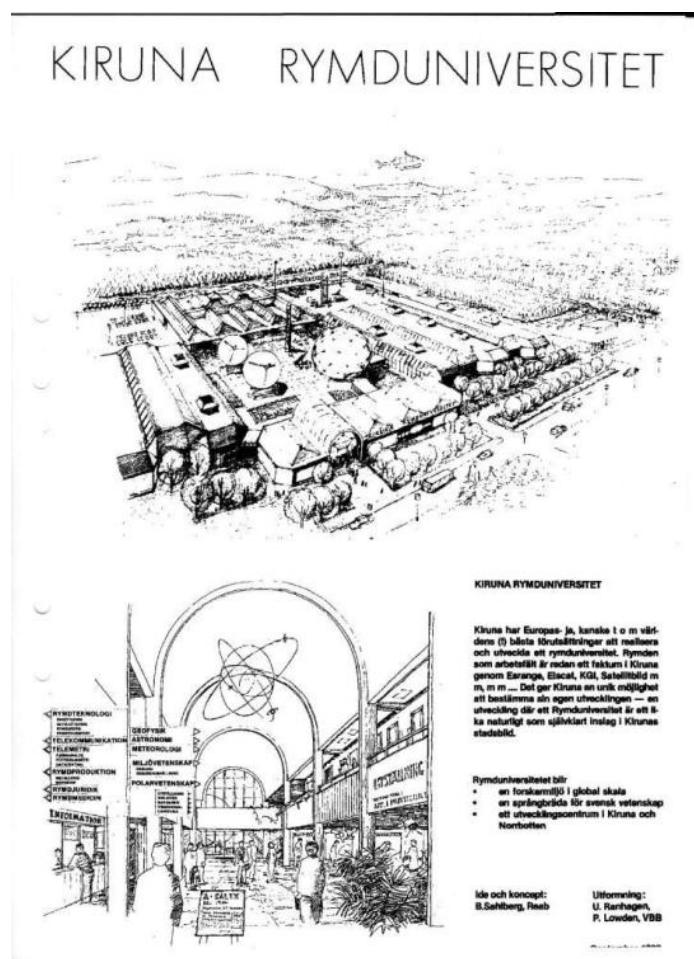
SvD 18 april 2020

Den förste svenskfödde astronauten, med en svensk mamma och en pappa från Norge, var Christer Fuglesang, född 20 år före Jessica. Han sköts upp till ISS den 10 december 2006, på Nobeldagen. Och hans uppdrag benämndes *The Celcius Mission* till minne av den svenske astronomen Anders Celsius (1701-1744), mest känd för Celsiusskalan, den hundragradiga termometerskalan.

Christer Fuglesang

Föga anade jag, när jag under framtidskonferensen Vision-84 i Kiruna (1983) lanserade idén om ett internationellt rymduniversitet i staden, att jag den 6 december 2019 skulle få möjlighet att lyssna till ett samtal mellan tre nobelpristagare på jorden och astronauten Jessica Meir i rymdstationen ISS om rymdforskningens betydelse för människan. Moderatör vid samtalet var Christer Fuglesang och samtalet arrangerades av Nobel Prize Museum och European Space Agency. Nu löper trådarna mellan Rymduniversitetet och Nobel Center samman. Båda idéerna introducerade 1983 (K s.165-174). Att Alfred Nobel anade vad teknikutvecklingen kunde leda till förstår man mot bakgrund av hans försök med utveckling av en raketkamera: en föregångare till flyg- och satellitfotografering.

International Space University (K s.166, K5 s.29)

Efter 34 års arbete meddelar nu åklagaren Christer Peterson vid en intervju i TV-programmet "Veckans Brott" att utredningen kring mordet på Sveriges statsminister Olof Palme kommer att avslutas och att besked i åtalsfrågan lämnas inom de närmaste månaderna. Här kan man tala om en milstolpe i Sveriges historia. Spekulationerna om vem som var mördaren och vad som var motivet accelererar när flera decenniers utredningsansträngningar närmar sig målnöret. Mordet på Sveavägen i centrala Stockholm den 28 februari 1986, kl. 23.21 lämnade djupa sår i den svenska nationen.

Olof Palme (1927-1986)

Som "mästerdetektiv" har polisprofessorn Leif GW Persson varit med i åtskilliga TV-program där Palmemordet debatterats och analyserats. I slutet av 1980-talet engagerade jag, då som forskningschef på Sveriges Turistråd, Leif GW att delta i en konferens på Stockholmsmässan som syftade till att öka kunskapen om turismen och dess verkningar i samhället. Föredraget som Leif GW höll handlade om brottslighet i samband med att vi är på semester och då har lämnat våra hem mer eller mindre tillgängliga för inbrottstjuvar. Idag är det just bostadsinbrotten som minskat kraftigt på grund av coronapandemin.

Leif GW Persson analyserar Palmemordet med Jenny Strömstedt i TV4

Nu när folk är hemma på dagarna kräver Inbrottstjuvarnas Riksförbund ett krispaket för att täcka intäktsbortfallet.

Lasse i Spånga

DN 17 maj 2020

Leif GW tog studenten i Norra Real 1964 och några sidor längre fram framträder en annan norrarealare (student 1926) med kodnamnet Örnen i en ny bok från Appell Förlag. Den som läser får se.

Stockholms stadsmuseum vid Slussen där Norra Real startade 1876 (K s.60)

I år uppmärksammas något som hände för 500 år sedan, närmare bestämt den 7-9 november 1520. Då halshöggs omkring 100 personer mitt i Stockholm på Stortorget. Händelsen kallas Stockholms blodbad. Det hela inleddes direkt efter att den danske kungen Kristian II kröntes i Stockholm till svensk kung. Kröningsfesten hölls på Stockholms slott. Arrangör var den katolske biskopen Gustav Trolle. Han lyckades övertyga kungen om att ett flertal av gästerna var kättare. I en klagoskrift anklagade Trolle gästerna, de som var hans motståndare, för brott mot kyrkan.

Nu 500 år senare samlas ett hundratal personer på Stortorgskällaren i Stockholms-Gillet regi för att lyssna på två forskare som inför ”jubileet” ska berätta om vad ny forskning hittat i arkiven. Vi var där. Och forskare med anslag från Stockholms-Gillet kommer att gräva vidare i källorna och presentera nya rön om blodbadet under ett internationellt symposium i november 2020.

Stockholms-Gillet Midvintergille 2020

*Äger rum på Stortorgskällaren,
torsdagen den 20 februari, kl 17.30*

Stortorget och byggnaderna runt torget har blivit skådeplats för mycket annat sedan 1520. Till exempel avåts Elisabeths och min förlovningsmiddag på just Stortorgskällaren den 9 december 1964. Det är bara drygt 55 år sedan. Och för 64 år sedan var det dans på Stortorget med dansbana och orkesterscen. Arthur Österwalls orkester framträdde och vid pianot satt undertecknad. Gage 50 kronor.

30 år senare intog jag platsen vid ett elpiano i Börshuset på torget där börschefen firade sin 50-årsdag. Bandet som spelade var Jumping Jacks. Då var det inte många som kunde sia om en pandemi som 2020 skulle knäcka börserna världen över. Inget extraknäck precis, vilket mina spelningar var på den tiden.

Arton (aderton) år efter att idén till ett Nobel Center presenterades, invigs Nobelmuseet i samma börshus 2001 på Stortorget. Det var tänkt som en tillfällig utställning som snart skulle följas av ett permanent Nobel Center.

Som kuriosum kan nämnas att jag vid några tillfällen besökte restaurangen *De Svarta Fåren* på Stortorget under den period i mitten av 1960-talet då jag hyrde en vindsvåning i andra hand på Svartmangatan 24 (gatan utgår från Stortorget). 40 år senare skulle jag i boken ”Muntergök Mallgroda Morsgris” nämna restaurangens namn som en sociozoologisk konstruktion. Om valet av namn på restaurangen var tänkt att attrahera de svarta fåren i samhället är okänt. En restaurang i Berlin som på 1890-talet drog till sig flera av Nordens mer kända författare, konstnärer, musiker och filosofer hette *Svarta Grisen* (*Zum schwarzen Ferkel*).

Utsikt från mitt fönster på Svartmangatan 24 i Gamla stan

Sociozoologisk marknadsföring för att attrahera intellektuella sammankomster i restaurangmiljö kan illustreras med restaurang S:ta Claras skylt på Lilla Nygatan 17 nära Stortorget.

Gäster på S:ta Clara restaurang i Gamla stan

När vi ändå är inne på sociozoologi kan konstateras att svenska språket berikats med en ny metafor i dessa coronatider. Ordet *flockimmunitet* finns inte i min bok och inte heller i Svenska Akademiens ordlista (SAOL) våren 2020. Men det lär hamna där snart. Och Ungern har pekats ut som ”*kanariefågeln i den europeiska coronagruvan*”. Anledning: premiärminister Viktor Orbán utnyttjar pandemin genom att utlysa undantagstillstånd, alltså all makt till premiärministern. Ett första steg mot demokratins död. Kanariefågeln användes förr i tiden i gruvorna för att varna för gasutbrott. Fågeln dog.

Ett annat ord som saknas i SAOL är handdukssvan som Jessica Gedin lanserade i radio-programmet Spanarna.

Handdukssvanar

Namnet på det engelska ångloket Mallard, som jag skrev om tidigare, är också benämningen på fågeln Gräsand.

Mera fåglar! Jag får ett mail från geografen och polarfararen till både Nord- och Sydpolen, Olle Melander, min före detta chef på forskningsinstitutet Etour. Det gäller coronaviruset. Jag svarar och han skriver: ”Tack för ett positivt mail, det finns så många dysterfinkar.” Jag återkommer: ”Tack för ett nytt tillskott till den sociozoologiska faunan! Jag hade inte med ’dysterfink’ i Muntergök Mallgroda Morsgris. Däremot dystergök och dårfink. Nu har de parat sig.”

En annan ”fågel” var Alfred Nobels ”kärlek” Sofie Hess, som bland annat gick under namnet Gåsen. Själv kallade Nobel sig för Brumbjörnen i sitt umgänge med Sofie. Och sina medmänniskor kunde han kalla ”meddjur”.

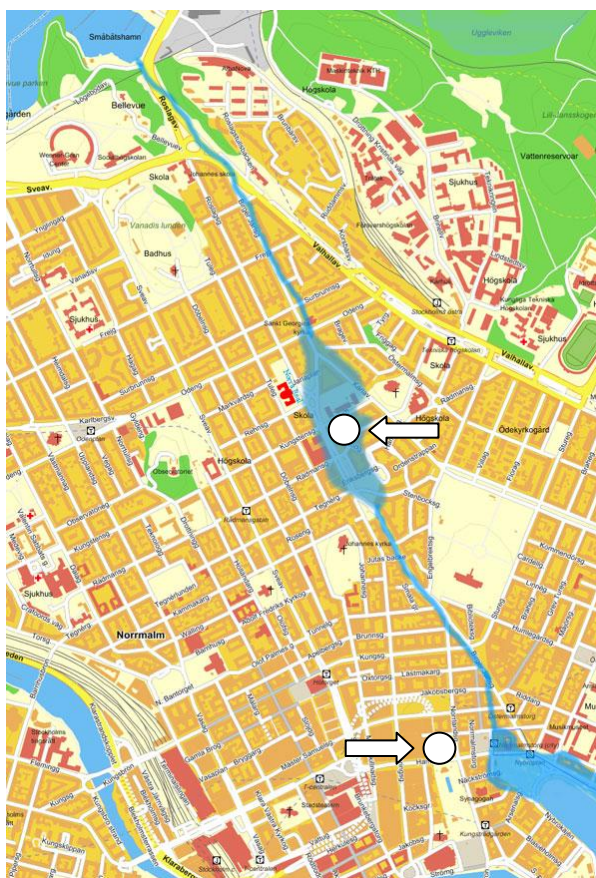
I religiösa sammanhang spelar djuren ofta en central roll och då även som sociozoologiska metaforer och symboler. Olof Edsinger i Svenska Evangeliska Alliansen (SEA) skriver: ”Som avslutande hälsning vill jag därför dela med mig av en text av biskop Nils Bolander – en av mina favoritpoeter...”

*”Kristendomen var ett örnevangelium,
sprunget ur den högsta klippspetsens näste
på blanka störflyktsvingar.
Men vi tuktade dess djärva fjädrar,
rätade fackmässigt ut dess rovdjursnäbb,
och se – det blev en svart fågel,
en pratsam och tam korp.
Kristendomen var ett lejonbudskap,
ständigt på jakt efter varmt och levande byte,
ett ungt lejon av Juda.
Men vi klippte dess skarpa krökta klor,
stillade dess törst efter hjärteblod
och gjorde det till en spinnande huskatt.”*

Det visar sig nu också att jag har en hel del trådar gemensamt med biskop Bolander. Är det sant? Ja. Han inledde sin akademiska bana vid Lunds universitet, blev teologie licentiat och senare hedersdoktor. Undertecknad blev filosofie doktor och jubeldoktor vid samma universitet. Sin kyrkliga karriär startade han som kyrkoadjunkt i Stora Tuna församling i Dalarna där min mångåriga forskarkollega och vän Mats-G Engström växte upp. Bolander fortsatte som komminister i Hedemora där min vän och styrelsekollega Bo Ahnegård växte upp. Nästa stopp blev Engelbrekts församling i Stockholm. Först som komminister och sedan som kyrkoherde. Där växte jag upp på Fryxellsgatan 1. Han flyttade till Lund 1951 och tillträdde tjänsten som domprost och senare biskop i Lunds stift. Jag flyttade 1951 från Engelbrekts församling till Gustav Vasa församling i Stockholm. Trådrullen är fullbordad.

Jarlaplan/Jarlaparken i kvarteret Träskfloden blev under mina första elva år huvudarena för ”gymnastik med lek och idrott” som gymnastikämnet hette i skolan på den tiden. Platsen var före exploateringen av Eriksbergsområdet, som inleddes efter sekelskiftet 1900, ett träsk i Stockholms utkanter som successivt under lång tid dikades och fylldes ut.

Jag är född och uppvuxen mitt i träsket (den översta pilen och cirkeln i kartan). Men lyckligtvis efter utfyllnaden (*K* s.32). En å från Kattrumpstullen vid Brunnsviken mynnade ut i Stora Träsket och fortsatte vidare till Katthavet vid Nybroviken. Där nere vid nedre pilen i kartan föddes Alfred Nobel. Landvägen vid sidan av träskområdet mellan Brunnsviken och Nybroviken hette Stora Träskgatan. Numera Birger Jarlsgatan (jfr Jarlaplan).

Ån mellan Brunnsviken och Nybroviken är inlagd på en modern Stockholmskarta.

Några historiska fotografier illustrerar stadsmiljön i början av 1900-talet.

Jarlaplans verkstads- och hantverksområde

*Tre bensinstationer på Birger Jarlsgatan vid Jarlaplan under bilismens framväxt
ESSO och Shell i kvarteret Sälgen med Fryxellsgatan 1*

Svensk-engelska mineral ab

ESSO (hörnet Birger Jarlsgatan-Kungstensgatan)

Shell (hörnet Birger Jarlsgatan- Rådmansgatan)

Nobels födelsehus vid Katthavet

På 1930-talet transformerades Jarlaområdet till park för rekreation.

*Två av Tomteklubbens blivande medlemmar vid Jarlaplans plaskdamm under brinnande världskrig
Fnisse (Bengt) och Prisse (Claes)*

I ena änden av parken anlades en bussterminal för trafiken ut mot de nordöstra förorterna. Här låg också en paviljong/vänthall för resenärerna. Med kiosk. Den utnyttjades relativt flitigt av det uppväxande släktet för inköp av sötsaker, inte minst klubbor á 10 öre. Bussterminalen har nu gett plats åt ett bostadskvarter.

I andra änden av parken byggdes Borgarskolan som på 2000-talet övertogs av Viktor Rydbergs Gymnasium.

Busstationen med vänthall och kiosk

Borgarskolan, nu Viktor Rydbergs Gymnasium

Smälänningen Viktor Rydberg föddes i Jönköping (1828-1895). Han hade många järn i elden. Författare, skald, språkvårdare, professor, religionsfilosof, kulturhistoriker, riksdagsledamot, skolinspektör, journalist och tecknare.

Mest känd för barn är nog hans dikt *Tomten*. Den äldre kyrkliga generationen är säkert också bekant med hans psalm *Gläns över sjö och strand* (Betlehems stjärna). Musiken till psalmen komponerades av Alice Tegnér som vi återkommer till. Fem år före sin död flyttade Viktor Rydberg till Djursholm, närmare bestämt till Villa Ekeliden. Den villan kommer också att dyka upp längre fram.

Flera starka kvinnliga kulturpersoner kommer från östra Småland: Jenny Nyström (Kalmar), Astrid Lindgren (Vimmerby) och Alice Babs (Kalmar). Lämpligt då att lägga till Ellen Key, som föddes i Gladhammar, 15 kilometer sydväst om Västervik. Samma år föddes min mormor Ellens mamma Augusta i Bringetofta utanför Sävsjö, 10 mil sydväst om Vimmerby. Men hon är inte ihågkommen för något särskilt.

1953 invigdes en staty i Jarlaparken över Ellen Key. Och parken bytte namn till Ellen Keys park.

Ellen Key var författare, pedagog och kvinnoaksasideolog (1849-1926). Hon hade stor påverkan på skolväsendet och tog avstånd från den auktoritära pedagogiken. Hon arbetade bland annat som lärarinna på Anna Whitlocks skola, som hon även var med och grundade (K s.40). Hennes mest omtalade verk är *Barnets århundrade* (1900) som översatts till 28 språk. Och hon är släkt med Alfred Nobels vän Axel Key, en av sällskapet Iduns grundare.

Ellen Key

Ellen Keys staty

Läshörna i parken 2020

Det känns som om den urbana evolutionen i träskområdet nu nått sin slutstation.

22

Vid Stockholms-Gilletts Midvintergille på Stortorgskällan hade jag historikern vid Stockholms Stadsarkiv Mats Hayen som bordsgranne. Han berättar då om en epidemi som drabbade bland annat Stockholm 1834. När tullaren Emanuel Malmberg, ovetande om vad som fanns ombord, kontrollerade lasten på fartyget Mitchell från Hull i England, som ankrat vid kaj i Tegelviken, smittades han av kolera och tog med sig närmare 3 700 stockholmare in i döden på fyra veckor. 120 personer per dag. Stockholms befolkning uppgick då till cirka 85 000.

Det är intressant att Alfred Nobel vid ett kolerautbrott i Baku 1892, vilket påverkade familjen Nobels oljeindustri i staden, presenterade olika metoder för behandling av kolerasmitan. Han föreslog även en internationell belöning till personer som utvecklat metoder att tidigt upptäcka epidemier. Det var sannolikt nu som det första steget togs mot det som senare skulle bli ett nobelpris i fysiologi eller medicin.

Det blev aldrig något pris till den som först upptäckte och varnade för coronapandemin i Kina. Tvärtom. Den kinesiske läkaren Li Wenliang, som under senhösten 2019 var den förste som varnade för det nya viruset covid-19, belönades för sin insats av mörkläggande myndigheter med att avskedas från sin tjänst. Li Wenliang avled av coronaviruset några månader senare.

Ett hot av helt annat slag än epidemier, bland annat med bas i Kina, tornar nu upp sig och väcker oro i stora delar av världen. Hotet är politiska påtryckningar. Inte minst i Sverige. Det här har bland annat uppmärksammats i media av min släkting Nils Funcke (K5 s.142).

”Försvagade yttrandefriheten kan få Sverige att falla undan”

Ett femtontal länder utgör i dag säkerhetshot mot Sverige. Lika viktigt som att stärka det militära försvaret är det nu att upprusta skyddet för den fria åsiktsbildningen. Dessvärre har de två senaste revisionerna av yttrandefrihetsgrundlagarna lagt till nya blottor. Regeringen bör därför utreda hur grundlagarna kan återfå sin styrka, skriver **Nils Funcke**.

DN
DEBATT
20200126

Det svenska stats-
skicket bygger på fri
åsiktsbildning och
rösträtt. Yttrande-
friheten regleras i
grundlag. Extra starkt

skydd gäller för yttranden som faller in under tryckfrihetsförordningen och yttrandefrihetsgrundlagen. Tanken är att rättigheterna ska klara tillfälliga opinioner och ge regeringen råg i ryggen mot påtryckningar från utländska makter.

Under andra världskriget pressade Nazityskland på för att förbjuda Sverige att vidta åtgärder mot tidningarna. Den statliga neutraliteten skulle utsträckas till att omfatta även pressen.

Det började med vädjanden från regeringen om moderation och slutade med att grundlagen ändrades så att det skulle bli möjligt att införa förhands-
censur som i princip inte funnits sedan

Bilden på den kinesiske ambassadören Gui Congyou togs i samband med att han hotade med konsekvenser för Sverige om ledande politiker skulle delta vid prisutdelningen av Svenska PEN:s Tucholskypris till den fängslade förläggaren Gui Minhai i november förra året.

Foto: Jonas Ekström/TT

ler kommer att kunna utöva påtryckning för att få bort yttranden även om de inte når upp till gränsen för vad som är straffbart. Det undergräver jury-systemet och utgivarskapets betydelse. Vissa kan framstå som harmlösa eller rent av vällovliga men en framtida medgörlig, pressad eller principlös regering kan använda dem för att betvinga yttranden som av inrikes- eller utrikespolitiska skäl anses olämpliga.

● Rester från 1800-talets indragningsmakt lever kvar i tryckfrihetsförordningen. Det är även i dag möjligt för staten att dra in utgivningsbevis i vissa fall när riket befinner sig i krig.

● En öppning i grundlagen gör det möjligt att i lag begränsa utländska medborgares yttrandefrihet, till exempel undantag från meddelarfriheten eller rätt att vara utgivare för en periodisk skrift.

● Rätten till insyn i allmänna göranden

Motreaktionerna framstår som tama med tanke på att angreppen sker mot statsskickets grunder.

DN 26 januari 2020

En annan ”potentiell” släkting, Hanna Sahlberg, är just nu aktuell i SR:s radioserie Det perfekta Kina där hon tar upp och analyserar frågor kring övervakningssamhället. Eftersom jag inte har några uppgifter om eventuellt släktskap kontaktar jag Hannas pappa Göran via nätet för att söka mer information. Och Göran svarar:

Hej, roligt att du uppskattar serien om Kina. Vårt efternamn är ett sk soldatnamn. Min farfars far var fältskär Salboheds regemente i Västmanland. Han bebodde ett torp i Salberg och tilldelades namnet Salberg (utan h). Lustigt nog finns ytterligare en släkt i samma socken med samma namn och historia i samma torp, men utan biologiska samband i övrigt. Vår släkt, på pappas sida, har långa anor i Västmanland. "Vår gård" sedan åtminstone 400 år tillbaka, fortfarande i släktens ägor, ligger i Västerfärnebo socken. Så...nja, vi är nog trots allt inte släkt. Men man kan ju aldrig vara helt säker. Sverige är - i jämförelse med Kina - ett mycket, mycket litet land. Med vänlig hälsning, Göran Sahlberg

25 Oron för en annalkande coronapandemi ökar.

Sparekonom: Undvik flockbeteende vid investeringar

25 FEBRUARI | BÖRS & FINANS

Det är dramatiska dagar på börsen. Hur ska man tänka och agera när det gäller sitt sparande då? Det svarar Christina Sahlberg, sparekonom på Compricer, på när EFN Marknad fokuserar på börspsykologi.

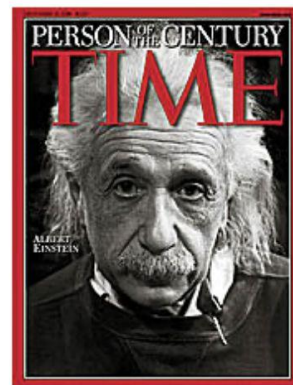
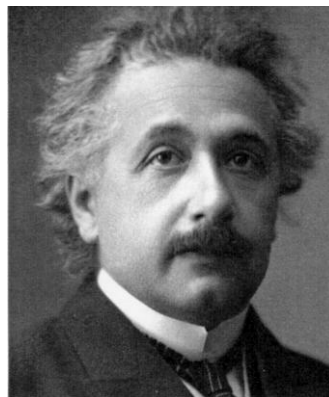
26

I ett föredrag på Nobel Prize Museum på Stortorget får åhörarna den här dagen ta del av såväl känd som ny information om Einsteins privat- och yrkesliv (1879-1955). Nazisternas maktövertagande i Tyskland under depressionen på 1930-talet ledde bland annat till att de mest meriterade forskarna och kulturpersonligheterna, inte minst de med judisk börd, lämnade landet. Bland dem Albert Einstein. Han utvecklade relativitetsteorierna och mottog nobelpriset i fysik 1921. Hans vetenskapliga skrifter brändes på de bokbål som arrangerades av nazisterna. Att bränna "otyska" böcker var en av de åtgärder som naziregimen i Tyskland använde för att peka ut oönskade medborgare, begränsa yttrandefriheten inklusive människors tankar och åsikter. Nu på 2000-talet förbjuds "osvenska" böcker på kommunbiblioteket i Sölvesborg. Va? Jovisst, av den sverigedemokratiska kommunledningen. Och Sölvesborg är i gott sällskap. De högerpopulistiska regimerna i Polen och Ungern försöker efter bästa förmåga kopiera tidigare antidemokratiska idéer genom att begränsa yttrande- och tryckfriheten.

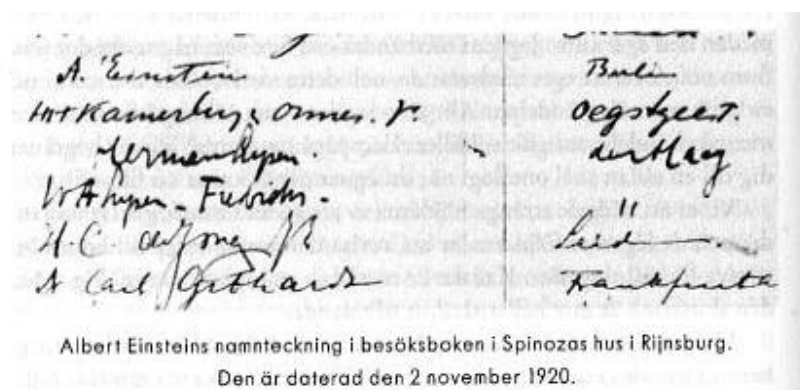
Wisti i SvD 1 mars 2020

Journalisten, politikern och poeten Ture Nerman (1886-1969) var tidigt medveten om vart den nazistiska ideologin var på väg. Han ställde 1933 en interpellation i riksdagen till ecklesiastikministern om att ge asyl till några flyktingar från Nazityskland, bland dem Albert Einstein. Interpellationen ansågs opassande och avslogs. 1939 dömdes Nerman till tre månaders fängelse för att i en tidningsartikel ha kritiserat Adolf Hitler. Liknande öde drabbade Israel Holmgren (1871-1961), professor vid Karolinska Institutet, för publiceringen av boken "Nazisthelvetet". 1942 dömdes han till fängelse men blev senare benådad. (Se Appendix DN 25/7 2004)

Albert Einstein

Under föredraget på Nobel Prize Museum informeras vi om att Albert Einsteins favorit-filosof var Baruch Spinoza (jfr sid.10). Liksom Spinoza och många andra filosofer brottades Einstein med frågan: determinism eller inte determinism. Einsteins besök i Spinozas hus i Rijnsburg i Holland förevigades i gästboken.

Mars

3

Flyktingsituationen vid gränsen mellan Turkiet och Grekland förvärras när Turkiet öppnar sin gräns mot EU för tusentals människor som flyr undan kriget i Syrien. En svensk partiledare höjer rösten.

Profilkläder

En annan partiledare tar till storsläggan och åker ner till den turkiska sidan av gränsen. Där delar han ut flygblad till flyktingarna med texten att Sverige är fullt. Han informerar också flyktingarna om att han talar i det svenska folkets namn. Känner ni igen nazistisk propaganda? Nazisternas store ledare Adolf Hitler talade också enligt egen utsago i det tyska folkets namn. Han föredrog till sist att begå självmord efter att ha åsamkat det tyska folket i det tyska folkets namn en exempellös historisk skam och en monumental humanistisk, kulturell och ekonomisk katastrof.

Framför taggtråden

Nu säger säkert många att det är en milsvid skillnad mellan Tyskland på 1930-talet och Sverige på 2020-talet. Och visst är det sant. Men till skillnad från vissa av dagens svenskar anser jag det nödvändigt att undvika att vi återigen hamnar i det mentala moras och ideologiska träsk som föregick andra världskriget och Förintelsen. Det är varje tänkande människas grundläggande plikt att ta avstånd från fascism om man vill bevara ett demokratiskt framgångsrikt samhälle. Att det finns många svenskar som sympatiserar med fascistiska idéer är i sig ett stort problem men ännu mer problematiskt är det faktum att många svenskar i brist på kunskap inte genomskådar den fascistiska ideologin när den tar plats i demokratiska församlingar. Här blir hotet mot det humanitära, folkvalda samhällets framtid allra störst.

Dagen efter partiledarens snabbvisit vid den turkiska gränsen mot Grekland publicerar Svenska Dagbladet en debattartikel skriven av partiledaren. Nu är det inte bara flyktingar som ska skrämmas för Sverige. Måltavla är den egna befolkningen. Så här tycker partiledaren Jimmie Åkesson:

*"Vårt samhälle befinner sig på bristningsgränsen... den havererade migrationspolitiken... flyktingkaoset... djupa sår i det svenska samhället... välfärdsstaten Sverige att duka under... regeringen handfallen... ambitionsnivån är låg... det finns ingen vilja kvar... slapphänta inställning... regeringen fallerar... försämrade trygghet... skadad tillit... den kulturella splittringen... avgrunder mellan människor... hela skuggsamhällen... sammanhållningen tar allvarlig skada... utbredd misstro... **undergräver tilltron till demokratin och urholkar dess legitimitet.**"*

Som avslutning efterlyser han en *fast förankrad värdegemenskap*, vilket efter vad jag förstår innebär en högernationalistisk värdegemenskap med nazistiska förtecken som åtminstone enligt min mening totalt, för att inte säga totalitärt **"undergräver tilltron till demokratin och urholkar dess legitimitet"**.

Sverigedemokraterna har redan i praktisk handling tydligt visat, läs Hörby, Skurup och Sölvesborg, hur man tänker använda sin maktposition för att avdemokratisera det svenska samhället.

Tredje rikets historia är användbar som lärdom för alla. Därför att populistpartierna i dag använder samma metoder. Först sprider man skräck, målar upp katastrofscenarier: att hela Europa kommer att invaderas av araber. Att nationen är stadd i förfall, värdena, kulturen. Sedan presenterar de sig själva som räddarna och gör gällande att de har monopol över representationen av folket.

För det första är detta en skymf mot folket, därför att "folket" är utrustat med olika åsikter. För det andra när ett parti börjar hävda sådant här så påminner det förstas om ledarna på 1930-talet, som Hitler, som också han trodde att han var Folket. Och om makten innehas av ett parti som säger: "Vi är folket" så behöver de inte längre fråga folket. Sådana partier är alltså per definition antidemokratiska.

Den andra metoden är att skapa förvirring genom utsuddandet av gränsen mellan falskt och sant som i dag kallas *fake news*, det är en otrolig tydlig historisk parallell. Goebbels var en mästare på detta. Vi måste lära oss att identifiera dessa manipulationsstrategier, som är gamla och därmed ganska lätta att upptäcka.

Pontus Dahlman DN 25 mars 2020

Men Sverigedemokraterna är långt ifrån ensamma om sina idéer. De gamla antidemokratiska idéerna väcks till nytt liv på många håll under 2000-talets första decennier. Och medlen att begränsa medborgarnas frihet är många. Varför inte utnyttja situationen med ett livsfarligt virus som klätterställning.

Orbán utnyttjar viruset för att få oinskränkt makt

DN 27 mars 2020

I tider av hot mot samhället höjs ofta rop efter en stark man (sällan en kvinna). Någon som kan peka med hela handen

och vågar fatta kärva beslut utan att ta hänsyn till känsliga opinioner.

Ibland är kraven på en stark ledning befogade. Krigstillstånd och epidemier kan kräva avsteg från den politiska vardagen. Det kan behövas genvägar genom demokratiska och byråkratiska snårskogar. Men då måste det vara just undantag, tydligt definierade, aldrig större än nödvändigt.

En allvarlig biverkning av covid-19 är att det demokratiska immunförsvaret riskerar att försvagas kraftigt. Just nu ser vi i vår omvärld flera exempel på hur makthungriga ledare utnyttjar pandemin för att stärka sig själva på folkstyrets bekostnad.

Tydligast är utvecklingen i Ungern. I veckan stämplades landet av demokratiindexet V-Dem, framtaget vid Göteborgs universitet, som en auktoritär regim och som det land som har haft den största demokratiska tillbakagången i världen under de senaste tio åren.

Nästa vecka kan Ungerns regering under premiärminister Viktor Orbán gå ännu längre. Enligt ett lagförslag

ska Orbán ges långtgående möjligheter att styra med dekret, dessutom utan angivet slutdatum.

Det nya lagförslaget innehåller också möjligheten att utdöma fängelsestraff för den som publicerar "falsk information" som "försvårar" regeringens arbete. Att regeringskritiska journalister ser detta som ett allvarligt hot mot det fria ordet är självklart, särskilt mot bakgrund av Orbáns långa historia av att försöka tysta de oberoende medierna.

Tänk vad lite man vet! Råkade av en slump upptäcka konstnären Sven Sahlberg (1909-2008) som på en husvägg nära nedgången till T-centralen på Sergels torg har fått sitt konstverk "Ränta på ränta" exponerat. Passar väl bra för en sparekonom med samma namn. Släkt? Vet ej.

Klarabergsgatan vid Sergels torgs T-bana

På T-centralen

4

Det ordinarie föredraget vid onsdagens programpunkt Onsdagshistorier på Stadsarkivet skulle handla om uppfostringsanstalten Åkerbrukskolonin Hall för "vanartiga" barn, men fick ställas in på grund av sjukdom. Påpassligt handlade det nyinsatta föredraget om Spanska sjukan.

kvällen. Vidare äro biograferna i hygieniskt avseende inte på långt så bra inrättade som exempelvis teatrarna. Vad kyrkorna beträffar vet jag icke precis, hur det är där. Men det är väl icke så mycket folk, tror jag, som går dit, så det är nog icke på långt när så farligt som med biograferna.

10 Års Dödbok för Katarina									
Dödsdag	Ålder	Orsak	Orsak	Orsak	Orsak	Orsak	Orsak	Orsak	Orsak
25/12/1881	87	Reg. Gustaf Eriksson	Reg. Gustaf Eriksson	Reg. Gustaf Eriksson	Reg. Gustaf Eriksson	Reg. Gustaf Eriksson	Reg. Gustaf Eriksson	Reg. Gustaf Eriksson	Reg. Gustaf Eriksson
27/12/1881	87	Johansson, Karl Fredrik	Johansson, Karl Fredrik	Johansson, Karl Fredrik	Johansson, Karl Fredrik	Johansson, Karl Fredrik	Johansson, Karl Fredrik	Johansson, Karl Fredrik	Johansson, Karl Fredrik
28/12/1881	86	Åker, Olof Olofsson	Åker, Olof Olofsson	Åker, Olof Olofsson	Åker, Olof Olofsson	Åker, Olof Olofsson	Åker, Olof Olofsson	Åker, Olof Olofsson	Åker, Olof Olofsson
29/12/1881	81	Andersson, Emil Anders	Andersson, Emil Anders	Andersson, Emil Anders	Andersson, Emil Anders	Andersson, Emil Anders	Andersson, Emil Anders	Andersson, Emil Anders	Andersson, Emil Anders
30/12/1881	86	Konstén, Karl Konrad	Konstén, Karl Konrad	Konstén, Karl Konrad	Konstén, Karl Konrad	Konstén, Karl Konrad	Konstén, Karl Konrad	Konstén, Karl Konrad	Konstén, Karl Konrad
31/12/1881	86	Andersson, Karl Konrad	Andersson, Karl Konrad	Andersson, Karl Konrad	Andersson, Karl Konrad	Andersson, Karl Konrad	Andersson, Karl Konrad	Andersson, Karl Konrad	Andersson, Karl Konrad
1/1/1882	86	Andersson, Karl Konrad	Andersson, Karl Konrad	Andersson, Karl Konrad	Andersson, Karl Konrad	Andersson, Karl Konrad	Andersson, Karl Konrad	Andersson, Karl Konrad	Andersson, Karl Konrad
2/1/1882	86	Andersson, Karl Konrad	Andersson, Karl Konrad	Andersson, Karl Konrad	Andersson, Karl Konrad	Andersson, Karl Konrad	Andersson, Karl Konrad	Andersson, Karl Konrad	Andersson, Karl Konrad
3/1/1882	86	Andersson, Karl Konrad	Andersson, Karl Konrad	Andersson, Karl Konrad	Andersson, Karl Konrad	Andersson, Karl Konrad	Andersson, Karl Konrad	Andersson, Karl Konrad	Andersson, Karl Konrad
4/1/1882	86	Andersson, Karl Konrad	Andersson, Karl Konrad	Andersson, Karl Konrad	Andersson, Karl Konrad	Andersson, Karl Konrad	Andersson, Karl Konrad	Andersson, Karl Konrad	Andersson, Karl Konrad
5/1/1882	86	Andersson, Karl Konrad	Andersson, Karl Konrad	Andersson, Karl Konrad	Andersson, Karl Konrad	Andersson, Karl Konrad	Andersson, Karl Konrad	Andersson, Karl Konrad	Andersson, Karl Konrad
6/1/1882	86	Andersson, Karl Konrad	Andersson, Karl Konrad	Andersson, Karl Konrad	Andersson, Karl Konrad	Andersson, Karl Konrad	Andersson, Karl Konrad	Andersson, Karl Konrad	Andersson, Karl Konrad
7/1/1882	86	Andersson, Karl Konrad	Andersson, Karl Konrad	Andersson, Karl Konrad	Andersson, Karl Konrad	Andersson, Karl Konrad	Andersson, Karl Konrad	Andersson, Karl Konrad	Andersson, Karl Konrad
8/1/1882	86	Andersson, Karl Konrad	Andersson, Karl Konrad	Andersson, Karl Konrad	Andersson, Karl Konrad	Andersson, Karl Konrad	Andersson, Karl Konrad	Andersson, Karl Konrad	Andersson, Karl Konrad
9/1/1882	86	Andersson, Karl Konrad	Andersson, Karl Konrad	Andersson, Karl Konrad	Andersson, Karl Konrad	Andersson, Karl Konrad	Andersson, Karl Konrad	Andersson, Karl Konrad	Andersson, Karl Konrad
10/1/1882	86	Andersson, Karl Konrad	Andersson, Karl Konrad	Andersson, Karl Konrad	Andersson, Karl Konrad	Andersson, Karl Konrad	Andersson, Karl Konrad	Andersson, Karl Konrad	Andersson, Karl Konrad
11/1/1882	86	Andersson, Karl Konrad	Andersson, Karl Konrad	Andersson, Karl Konrad	Andersson, Karl Konrad	Andersson, Karl Konrad	Andersson, Karl Konrad	Andersson, Karl Konrad	Andersson, Karl Konrad
12/1/1882	86	Andersson, Karl Konrad	Andersson, Karl Konrad	Andersson, Karl Konrad	Andersson, Karl Konrad	Andersson, Karl Konrad	Andersson, Karl Konrad	Andersson, Karl Konrad	Andersson, Karl Konrad
13/1/1882	86	Andersson, Karl Konrad	Andersson, Karl Konrad	Andersson, Karl Konrad	Andersson, Karl Konrad	Andersson, Karl Konrad	Andersson, Karl Konrad	Andersson, Karl Konrad	Andersson, Karl Konrad
14/1/1882	86	Andersson, Karl Konrad	Andersson, Karl Konrad	Andersson, Karl Konrad	Andersson, Karl Konrad	Andersson, Karl Konrad	Andersson, Karl Konrad	Andersson, Karl Konrad	Andersson, Karl Konrad
15/1/1882	86	Andersson, Karl Konrad	Andersson, Karl Konrad	Andersson, Karl Konrad	Andersson, Karl Konrad	Andersson, Karl Konrad	Andersson, Karl Konrad	Andersson, Karl Konrad	Andersson, Karl Konrad
16/1/1882	86	Andersson, Karl Konrad	Andersson, Karl Konrad	Andersson, Karl Konrad	Andersson, Karl Konrad	Andersson, Karl Konrad	Andersson, Karl Konrad	Andersson, Karl Konrad	Andersson, Karl Konrad
17/1/1882	86	Andersson, Karl Konrad	Andersson, Karl Konrad	Andersson, Karl Konrad	Andersson, Karl Konrad	Andersson, Karl Konrad	Andersson, Karl Konrad	Andersson, Karl Konrad	Andersson, Karl Konrad
18/1/1882	86	Andersson, Karl Konrad	Andersson, Karl Konrad	Andersson, Karl Konrad	Andersson, Karl Konrad	Andersson, Karl Konrad	Andersson, Karl Konrad	Andersson, Karl Konrad	Andersson, Karl Konrad
19/1/1882	86	Andersson, Karl Konrad	Andersson, Karl Konrad	Andersson, Karl Konrad	Andersson, Karl Konrad	Andersson, Karl Konrad	Andersson, Karl Konrad	Andersson, Karl Konrad	Andersson, Karl Konrad
20/1/1882	86	Andersson, Karl Konrad	Andersson, Karl Konrad	Andersson, Karl Konrad	Andersson, Karl Konrad	Andersson, Karl Konrad	Andersson, Karl Konrad	Andersson, Karl Konrad	Andersson, Karl Konrad
21/1/1882	86	Andersson, Karl Konrad	Andersson, Karl Konrad	Andersson, Karl Konrad	Andersson, Karl Konrad	Andersson, Karl Konrad	Andersson, Karl Konrad	Andersson, Karl Konrad	Andersson, Karl Konrad
22/1/1882	86	Andersson, Karl Konrad	Andersson, Karl Konrad	Andersson, Karl Konrad	Andersson, Karl Konrad	Andersson, Karl Konrad	Andersson, Karl Konrad	Andersson, Karl Konrad	Andersson, Karl Konrad
23/1/1882	86	Andersson, Karl Konrad	Andersson, Karl Konrad	Andersson, Karl Konrad	Andersson, Karl Konrad	Andersson, Karl Konrad	Andersson, Karl Konrad	Andersson, Karl Konrad	Andersson, Karl Konrad
24/1/1882	86	Andersson, Karl Konrad	Andersson, Karl Konrad	Andersson, Karl Konrad	Andersson, Karl Konrad	Andersson, Karl Konrad	Andersson, Karl Konrad	Andersson, Karl Konrad	Andersson, Karl Konrad
25/1/1882	86	Andersson, Karl Konrad	Andersson, Karl Konrad	Andersson, Karl Konrad	Andersson, Karl Konrad	Andersson, Karl Konrad	Andersson, Karl Konrad	Andersson, Karl Konrad	Andersson, Karl Konrad
26/1/1882	86	Andersson, Karl Konrad	Andersson, Karl Konrad	Andersson, Karl Konrad	Andersson, Karl Konrad	Andersson, Karl Konrad	Andersson, Karl Konrad	Andersson, Karl Konrad	Andersson, Karl Konrad
27/1/1882	86	Andersson, Karl Konrad	Andersson, Karl Konrad	Andersson, Karl Konrad	Andersson, Karl Konrad	Andersson, Karl Konrad	Andersson, Karl Konrad	Andersson, Karl Konrad	Andersson, Karl Konrad
28/1/1882	86	Andersson, Karl Konrad	Andersson, Karl Konrad	Andersson, Karl Konrad	Andersson, Karl Konrad	Andersson, Karl Konrad	Andersson, Karl Konrad	Andersson, Karl Konrad	Andersson, Karl Konrad
29/1/1882	86	Andersson, Karl Konrad	Andersson, Karl Konrad	Andersson, Karl Konrad	Andersson, Karl Konrad	Andersson, Karl Konrad	Andersson, Karl Konrad	Andersson, Karl Konrad	Andersson, Karl Konrad
30/1/1882	86	Andersson, Karl Konrad	Andersson, Karl Konrad	Andersson, Karl Konrad	Andersson, Karl Konrad	Andersson, Karl Konrad	Andersson, Karl Konrad	Andersson, Karl Konrad	Andersson, Karl Konrad
31/1/1882	86	Andersson, Karl Konrad	Andersson, Karl Konrad	Andersson, Karl Konrad	Andersson, Karl Konrad	Andersson, Karl Konrad	Andersson, Karl Konrad	Andersson, Karl Konrad	Andersson, Karl Konrad

Spanska sjukans offer dokumenteras

Och så ringer Olof Buckard och tackar för min bok *Vad gör en Gud?* som jag skickade till honom efter hans föredrag om "Humor och Religion" i Kungsholms kyrka den 4 februari.

Och nu händer något märkligt. Olof nämner att han ska resa till Paris och hålla föredrag. Bland annat i Sofiakyrkan. Va! En timme innan Olof ringde avslutade Elisabeth och jag dagens obligatoriska kaffe- och sagostund där Elisabeth läser högt och jag lyssnar uppmärksam. Idag är det Ingrid Carlbergs bok om Nobel som är på tapeten. Vår läsning avslutas alltid med en cliffhanger inför nästa sagostund. Håll i hatten.

Såg Alfred Nobel själv de många motsägelserna i sin person? Han var mannen som kunde drömma om en »rosaskimrande fred« samtidigt som han ägnade all sin kraft åt att få fram mer effektiv ammunition till världens arméer. Han bespottade kyrkan och dess »olyckskraxande« präster, men bidrog med en stordonation till Svensk-norska Sofiaförsamlingen i Paris.⁶⁴ Han kunde fördöma Ludvigs länekaruseller, hårdnackat

(sid. 377)

Svenska Sofiakyrkan i Paris

Vid nästa sagostund kan vi läsa ett brev från Alfred Nobel till den svenska församlingens pastor Emil Flygare. Jag citerar ett utdrag ur Carlbergs bok om Nobel:

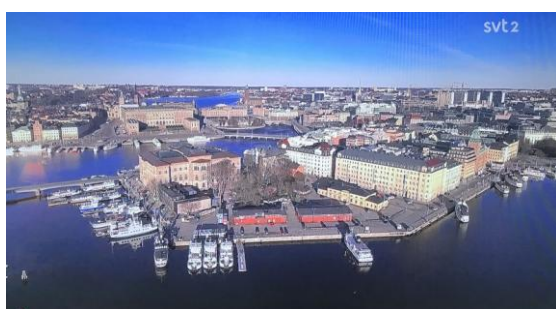
"Våra religiösa åsikter är kanske mer formellt än verkligt skilda för vi instämmer ju båda i att man bör behandla sin nästa som man själv vill bli behandlad av honom.

Vad däremot mina teoretiska livsåskådningar beträffar så medger jag att de betydligt frångår den banade vägen. Just därför att "frågorna ligger högt över oss" vägrar jag att erkänna deras lösning genom människoförstånd. Att i religiös väg veta vad man bör tro är lika omöjligt som att kvadratera cirkeln, men att urskilja vad man icke kan tro ligger ingalunda utom gränsen av möjlighetens område. Denna gräns överskrider jag icke. Var och en som har tänkt måste ju inse att oss omgiver en evig gåta och därpå grundar sig all verklig religion. Vad man ser genom Allfaders slöja är intet, vad man tror sig se är beroende på individuell fantasi och borde därför inskränka sig till individuell åskådning."

Ett par dagar senare berättar jag om mitt samtal med Olof Buckard och Svenska församlingen i Paris för vännen Sven Hessle. Sven och Marie tillbringar sedan länge delar av året i Sydfrankrike och jag frågar om han varit i Sofiakyrkan någon gång. Jomenvisst! Vid församlingens jubileum spelade Sven med Jumping Jacks och Lill Lindfors i kyrkan. Nya trådar. Och så visar det sig att det var just här som man samlades för att bevittna Alfred Nobels testamente. Alltså grunden för nobelprisen och anledningen bakom idén till Nobel Center.

6

I fredagskvällens TV-program visas en entimmes tillbakablick på arkitekturtävlingen för Nobel Center på Blasieholmen. Och det är Gert Wingårdhs arkitektkontors historik som presenteras.

Wingårdhs förslag till Nobel Center på Blasieholmen

Karl-Ivars årsbok 1994

På den internationella kvinnodagen fyller Maria Asplund 84 år. Maria och jag var lärar-kollegor på Tappströmskolan/Ekerö ett par år på 1960-talet (K5 s.161). Gamla vänner uppvaktar nu Maria i lägenheten i Ålstens gård. Och då händer det saker.

En av gästerna slår sig ner bredvid mig. Vi börjar prata. Han presenterar sig som Peter Beskow. Han har bott på Ekerö och lyssnade mycket på Radio Vikings jazzprogram där jag under 18 år radiopratade. Kanske vi setts på Ekerö? Säkert är att han på TV, dagen innan Marias mottagning, hade sett filmen om Gert Wingårdhs arbete med tävlingsbidraget till Nobel Center på Blasieholmen. Det såg jag också. Och strax innan Elisabeth och jag gick hemifrån för att ta tunnelbanan och tolvans spårvagn till Marias mottagning ringer Sven Hessle som också sett filmen. Jaha?

Under samtalet med Peter Beskow hos Maria går Sven och Marie Hessle ombord på färjan från Gamla stan till Djurgården. Och på färjan träffar de Britt-Marie Asker och Lars-Johan Norrby. So what? Jo, Lars-Johan spelade (bas) på Sven och Marias bröllop. Jasså? Håll i tråden nu! Samtidigt pratar Peter Beskow och jag om våra gemensamma musikupplevelser med inte minst kända amerikanska jazzmusiker som gästade Konserthuset i Stockholm i mitten av 1900-talet. Jag nämnde min livslånga vänskap med Lars-Johan vars pappa var konserthusdirektör på den tiden. Jaha, säger Peter. Lars-Johan bodde på familjehotellet på Gubbkärrsvägen i Nockeby när jag växte upp där.

Eftersom vi också pratar om Nobel Center så berättar Peter att Lars Heikensten bodde på familjehotellet vid samma tid. Alltså nuvarande verkställande direktören för Nobelstiftelsen. Och Lars Heikenstens pappa var överlärare i Södra Ängbys skola. Oj då! Min faster Ruth var överlärare i Norra Ängbys skola. Och min gudmor, faster Elsa, var Marias textil-lärare i flickskolan 1949-1954. Och Peters släkting är, jodå, den berömda barnboks-författaren och illustratören Elsa Beskow. När vi skiljs åt får jag klart för mig att familjen Beskow bor i lägenheten ovanför Maria i samma hus.

Det är säkert inte så att tant Grön, tant Brun, tant Gredelin och farbror Blå har mina fastrar Elin, Elsa och Eva och farbror Erik från Äppelviken som förebilder, men tidsandan och den beskrivna miljön stämmer väl.

Det ska bli mera trådar. Ellen Key var som jag nämnde en av grundarna av Whitlockska skolan och lärare där. Och vem var elev där. Visst! Elsa Beskow. Men vem grundade Beskowska skolan som ligger ett par hundra meter därifrån? Jo, Gustav Emanuel Beskow (1834-1899), präst, pedagog och riksdagsman. Och farbror till Elsas man Natanael Beskow. Och Peter Beskows farfars farbror!

Natanael och Elsa förlovade sig ungefär samtidigt som Elsa fick sitt första jobb som tecknare för Svensk Läraretidning. Bland annat tecknade hon omslaget till tidningens julnummer 1898, JULTOMTEN. Ytterligare en tråd alltså till Tomteklubben som bildades 1947, sex år innan Elsa Beskow lämnade jordelivet sommaren 1953. Och det var den sommaren som de fjortonåriga tomtarna i klubben upplevde sin första föräldrafria "semester" genom att cykla Gotland runt (K s.60).

Att Natanael och Elsa Beskow skulle flytta in i Viktor Rydbergs Villa Ekeliden i Djursholm efter att han, dikten Tomtens upphovsman, somnat in i den sista vilan och villan, är värt att notera bland alla trådar.

Hösten 1895 tillfrågades Nobel om han ville bidra till en minnesvård åt den i september avlidne skalden Viktor Rydberg. I ett brev svarade han: ”Som regel sörjer jag hellre för de levandes magar, då de äro tomma.” Han tecknade sig likväl för 300 kronor, men med tillägget: ”Det finnes författare, vilkas skrifter äro en minnesvård. Dessa behöva ingen annan. Rydbergs, som vittna om själsadel och formskönhet, höra till denna klass.”

Elsa fortsatte sitt bilderboksskapande och sagoskrivande medan Natanael var verksam som pastor och senare rektor för Djursholms samskola. Fem år efter att Elsa Beskow lämnat jordelivet instiftade Svensk Biblioteksforening 1958 ett pris – Elsa Beskow-plaketten med prissumman 25 000 – till den konstnär ”som framställt föregående års bästa svenska bilderbok för barn och den bäst illustrerade svenska barnboken”. Den första mottagaren av priset blev Tove Jansson – Mumintrollens skapare. Just i år 2020 blir Tove Jansson hedrad med en inofficiell internationell flaggdag i Finland.

Tove Jansson förstod tidigt vad nazister kunde åstadkomma om de kom till makten. Och hon debuterade 1938 (viktigt år) som politisk karikatyrtecknare med en omslagsteckning till den antinazistiska och antikommunistiska svensk-finska tidskriften Garm, där Hitler på omslaget gapar som en trotsig grinolle efter stora bitar av Europa. Hitlers gapande skulle under den närmaste sjuårsperioden lägga Europa i ruiner. Det var också i Garm som Tove i början av 1940-talet tecknade figuren ”Snork” som sedan blev Mumintrollet.

Bilden visar Tove Jansson tillsammans med Astrid Lindgren vid utdelningen av Elsa Beskow-priset.

Astrid Lindgren och Tove Jansson 1958

Astrid Lindgren och Tove Jansson var politiska själsfränder med gemensam insikt om vad extrema politiska rörelser i grunden står för. Astrid Lindgren och hennes sagofigurer måste väl ur Sverigedemokraters perspektiv vara något av det svenskaste som finns. Därför rekommenderar jag alla ”vuxna” sverigedemokrater att läsa boken *Astrid Lindgren - Krigsdagböcker 1939-1945* (Salicon Förlag). Den boken bör ha en central plats i alla Sverigedemokraters bokhylla och då självklart även i Sölvesborgs kommunbibliotek.

Astrid Lindgrens sagofigurer kan man träffa i ”Astrid Lindgrens Värld” som invigdes 1981 i Vimmerby. Tove Janssons sagofigurer tar emot besökare i temaparken ”Muminvärlden” i Nådendal utanför Åbo i Finland, som invigdes 1993.

Livsfilosofisk sammankomst

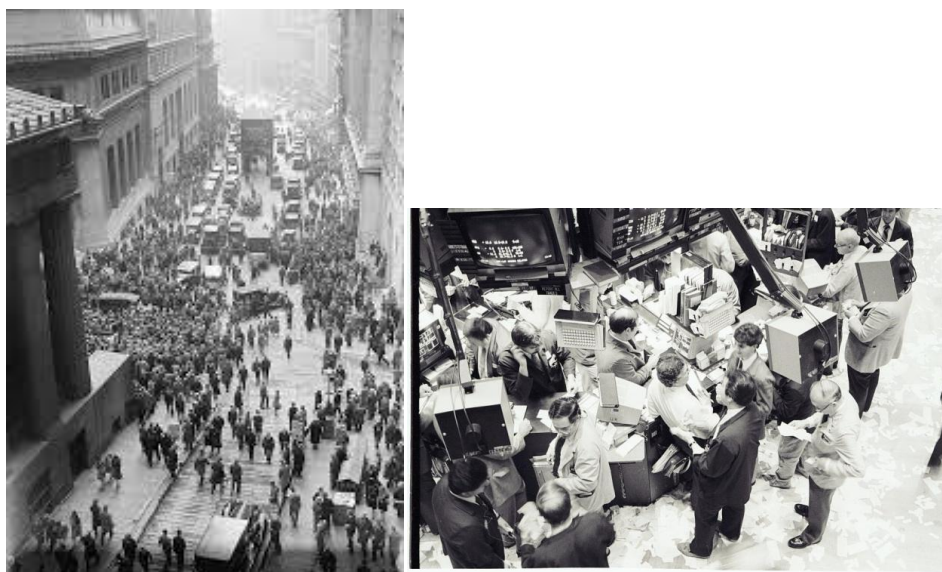
- 9 Kulturlegering mellan jazz och filosofi med Klubb Apollo på jazzklubben Fasching. Initiativtagare: jazzsångerskan Isabella Lundgren och bokförlaget Fri Tanke.

- 11 Elisabeth till Huddinge sjukhus för magnetröntgen. Samma dag rapporteras Sveriges första dödsfall i coronaviruset covid-19. Var då? På Huddinge sjukhus.

- 12 Det största börsfallet på en dag i modern tid - Stockholm - 11,14%.
Världens börser rasar.

Börskraschen i New York 1929

I maj 1873 kollapsade Wienbörsen och många banker gick omkull. Oron spred sig till USA där en av de stora bankerna föll och drog med sig många järnvägsföretag i fallet. I september rasade New York-börsen ihop och fick hålla stängt i tio dagar.

Under den mest dramatiska pandemin i världen på hundra år höjer nu en egotrippad mytoman, fåfäng skrävlare och notorisk lögnare sig själv till "DEN STORE LEDAREN" som står över vetenskap och expertis. Han valdes, tro det eller ej, 2016 till USA:s president, otänkbart för att inte säga ett rent skämt. Nu förklarar han i mars månad att pandemin är över i USA i april, lagom till påsk när kyrkorna ska fyllas. Storhetsvansinnet och dumheten har inga gränser.

Raskt stänger nu även USA. Folkrika delstater som Kalifornien, New York och Illinois har anmodat sina invånare att hålla sig hemma. Skolor och

restauranger bommar igen. Ekonomin tvärbromsar. Arbetslösheten rusar.

I helgen intog USA tredjeplatsen i världen när det gäller antalet coronasmittade, efter Kina och Italien. Siffrorna stiger snabbt. Runt 350 människor har hittills avlidit.

Det är förstås överraskande, med tanke på att president Donald Trump länge påstod att hotet inte fanns. Först var det ingen fara alls, det där skulle blåsa över, han hade total kontroll. Så småningom utnämnde han covid-19 till en bluff, iscensatt av ondskefulla medier och hysteriska politiska motståndare för att skada honom inför höstens val.

Så sent som den 6 mars försökte Trump skoja bort vetenskapens varningar. En vecka senare, efter att börserna rasat, utlyste han nationellt nödläge. En brittisk rapport som förutspådde att två miljoner amerikaner kunde dö blev den verkliga vändpunkten. Men plötsligt var det presidenten som hade fattat att det handlade om en pandemi långt före alla andra.

DN 23 mars 2020

Rädslan för coronaviruset skapar nu ras på världens börser. Historien upprepar sig. Den 19 oktober 1987 kollapsar världens börser i det som kom att kallas "Svarta måndagen". Dow Jones Industrial Average föll drygt 22,6 procent den dagen. Stockholmsbörsen gick ner 20 procent samma dag. Endast börskraschen 1929 har "överträffat" den Svarta måndagen. Trots det kraftiga raset 1987 lyckades börsen då återhämta sig och låg vid årsslutet på plus. 1929 utlöstes däremot en långvarig och allvarlig depression som skulle komma att utnyttjas av nazisterna för att förvandla en demokrati till en diktatur. Frågan är vad coronaviruset får för långsiktiga konsekvenser.

Efter dödsfall och börsfall följer bortfall. Jag lämnar nu mitt sista officiella uppdrag – valberedningen i Faschings Vänner.

Nu klassas coronaviruset som en pandemi. Därför har jag meddelat Faschings Vänners styrelseordförande att jag lämnar walk over till årsmötet av säkerhetsskäl. Ytterligare tre avbokningar görs: Pi-dagen på Hasselbacken (lördag), Magnus Lindgrens konsert på Fasching (söndag) och filmvisning med middag på biografen Capitol (måndag). Plötsligt lever man i en annorlunda värld.

Och nu börjar beställningar av mat på nätet med leverans till Sahlbergs på Kaplansbacken. Många påsar blir det.

Matleverans på Kaplansbacken

Mångsysslaren Leif GW Persson dyker upp i olika fora, nu på bild tillsammans med vår Ekerögranne Robert Montgomerie som blir vinskribent för Mat & Vin i Dagens PS. Robert och vår dotter samarbetade en period på 1990-talet i vinhandelsföretaget Tegnér & Son.

**Premiär för Mat & Vin
i Dagens PS**

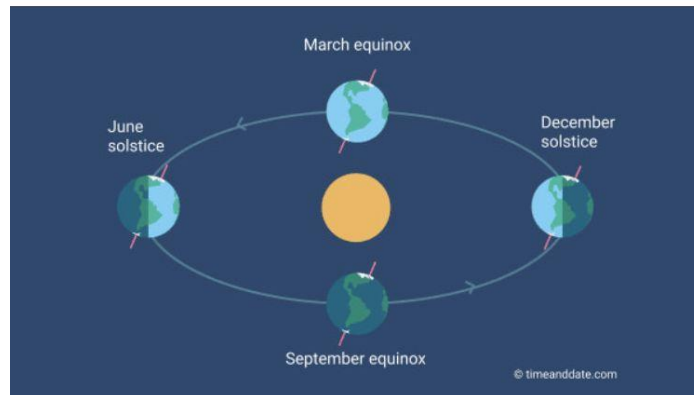
**Professorn:
Kändisviner är
obegripligt usla**

18

Positivt svar från förlaget Fri Tanke och magasinet SANS avseende publicering av mitt debattinlägg om människans fria vilja. I debattinlägget *"Ske din vilja..."* kommenterar jag tre forskares artiklar i SANS nr 2 2020. Forskarna är docenten i zoologi Patrik Lindenfors och filosofiprofessorerna Lars Bergström och Torbjörn Tännsjö. (Se Appendix)

Happy vernal equinox! Darkness is conquered!

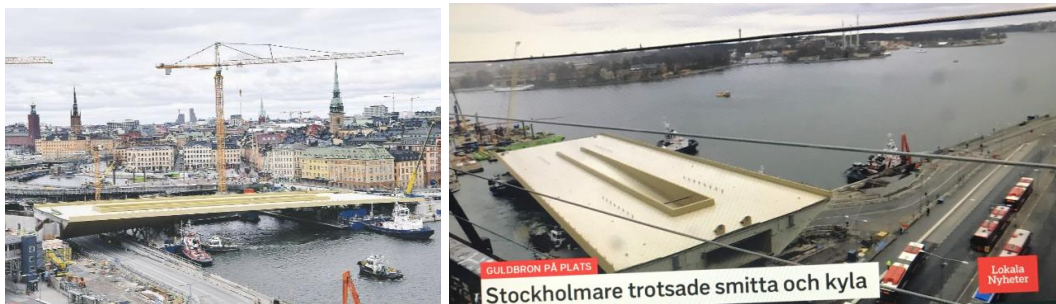

Vårdagjämning

Coronapandemin påkallar nu isolering eller karantän i bostaden för stora delar av befolkningen. Inte minst för 70-plussare. Då kan 24-timmars dygnetruntsändningar på svensk TV från den årligen återkommande älgvandringen i Kullberg få stå för en del av underhållningen. Och att älgarnas vandringsled ligger cirka 10 kilometer norr om Elisabeths födelseplats Junsele i Ångermanland blir lite av ett återbesök för utflyttade. Samtidigt som älgarna simmar över Ångermanälven för att söka upp nya betesmarker anländer den så kallade Guldbron till Stockholm på ett kinesiskt fartyg. Bron ska förbinda Gamla stan med Södermalm. Ett älgkliv från natur till kultur om man så vill.

Passagen över Ångermanälven

Guldbron på Slussen

Japan ställer in årets sommarolympiad i Tokyo på grund av coronapandemin. Nytt datum - sommaren 2021. Lunds universitet ställer in årets jubeldoktorspromotion. Nytt datum - maj 2021.

LUNDS
UNIVERSITET

Lund 2020-01-27

Doktorspromotionen 2020
Akademiintendentsuren

Ärade jubeldoktor!

I år har det förflutit ett halvsekel sedan du vid Filosofiska fakulteten vid Lunds universitet promoverades till filosofie doktor. Den 29 maj i år kommer du således att högtidligen kreeras till filosofie jubeldoktor vid doktorspromotionen 2020.

Det är universitetets förhoppning att du ska kunna närvara för att på nytt mottaga krans och diplom i Lunds domkyrka.

Samling på promotionsdagen fredagen 29 maj kl. 11.15 sker i Universitetshuset. Promotionsakten inleds med procession kl. 12.00 på slaget, och beräknas vara klar kl. 15.30. Dessutom inbjuds du med en anhörig att om aftonen delta i promotionsmiddagen kl. 18.30 på Akademiska Föreningen.

På torsdagen den 28 maj kl. 15.00 äger generalrepetitionen rum i Universitetshusets atrium, som du är välkommen att delta i, om du har möjlighet.

Av praktiska skäl tar vi oss friheten att be dig snarast inkomma med besked om du avser att närvara vid högtidligheten samt promotionsmiddagen (och i så fall även meddela din fakultetstillhörighet då filosofiska fakulteten numera är uppdelad i humanistiska, samhällsvetenskapliga, ekonomiska och naturvetenskapliga fakulteten). Önskar du närvara tar vi även tacksamt emot antal medföljande vid ceremonin samt namn och titel på anhörig till promotionsmiddagen.

Klädkod vid ceremonin är akademisk högtidsdräkt för processionsdeltagare, kavaj för gäster. Vid promotionsmiddagen är klädkoden högtidsdräkt för samtliga gäster.

Jubeldoktorer som inte har möjlighet att närvara under ceremonin kommer att kreeras till jubeldoktorer *in absentia* och får diplom hemskickat efter ceremonin.

Under promotionsceremonin uppmärksammas även de jubeldoktorer som inte längre finns med oss i såväl programmet som med en stor lagerkrans i Lunds domkyrka.

Med största högaktning

Carin Brenner
Övermarskalk

Annica Blomberg
Bitr. övermarskalk

Nu kommer boken om den norrarealare som jag nämnde tidigare. Boken heter *Stig Wennerström – Myten om en svensk storspion*. Författare är professorn i underrättelseanalys Wilhelm Agrell (Appell Förlag).

Stig Wennerström spionerade för Sovjetunionens räkning under perioden 1948-1963. Det visste jag inget om när jag reste i Sovjetunionen 1960. Men det visste naturligtvis Sovjetunionens dåvarande regeringschef Nikita Chrusjtjov när han bevistade samma operaföreställning som min resegrupp vid Kievoperan den 30 juli. Vad jag då inte heller visste var att Wilhelm Agrells far professor Jan Agrell 1955 blev chef för det nybildade Militärpsykologiska Institutet (MPI) på Valhallavägen i Stockholm dit jag förlades under slutet av min militärtjänstgöring 1957-1958. Jan Agrell medverkade senare vid den psykiatriska undersökning som Stig Wennerström skulle genomgå.

Det är mycket man inte vet. Framförallt om framtiden. Vid mitt operabesök i Kiev befann jag mig alltså i Sovjetunionen. En månad tidigare hade den svenske världsmästaren i tungviktsboxning Ingemar Johansson förlorat sin världsmästartitel till amerikanen Floyd Patterson i New York. Sextio år senare, alltså 2020, är Kiev den fria nationen Ukrainas huvudstad och f.d. världsmästaren i tungviktsboxning, ukrainaren Vitalij Klitjko, dess borgmästare. Vitalijs bror Wladimir blev också världsmästare i tungviktsboxning, vilket lär göra brödraparet unikt i boxningshistorien.

Unik i historien och världsmästare i grenen ”fake news” måste Amerikas president Donald Trump vara. Om relationen till Ukraina kommer att påverka det stundande presidentvalet vet vi först om några månader. Nu i slutet av mars meddelar Trump att coronapandemin i USA är över till påsk, närmare bestämt den 12 april, då kyrkorna kommer att fyllas till bristningsgränsen. Men någon vecka senare förklarar han att det kommer att dröja åtminstone till slutet av april. Samtidigt påpekar han att det absolut farligaste man kan göra i den här situationen är att komma med felaktig information.

ALMA-priset till Astrid Lindgrens minne, världens största barn- och ungdomslitteraturpris med en prissumma på 5 miljoner kronor, går till den 48-åriga sydkoreanska barnboksillustratören Baek Heena. Hon är utbildad vid kvinnouniversitetet Ewha i Seoul i Sydkorea och vid California Institute of the Arts i Santa Clara i USA. Djur, framförallt hundar och katter, spelar en central roll i berättelserna.

Baek Heena

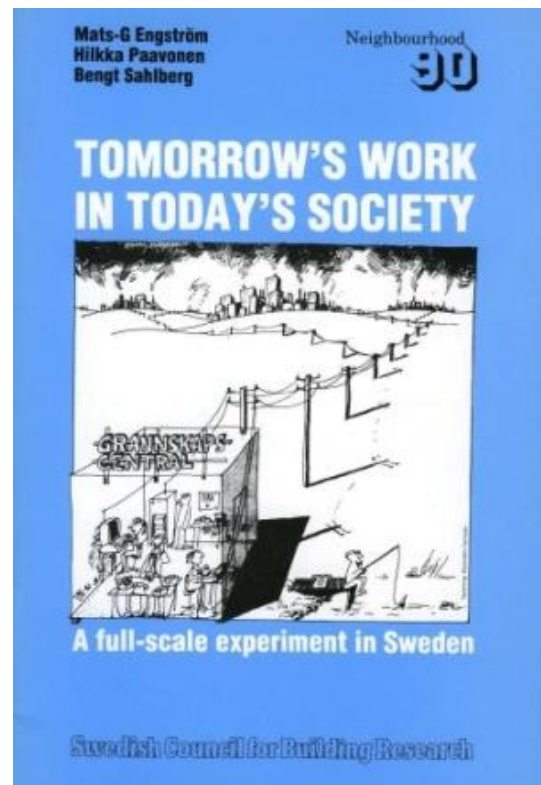
April

3

Ulf Ranhagen ringer och berättar att min gamla klasskamrat i Norra Real, Eie Peinerud, gått bort i coronan. Ulf såg i *En krönika* att Eie och jag var klasskamrater (K s.62). Eie blev personalchef på Stockholms stads gatukontor och en livaktig trumslagare. Ulf, arkitekt, samhällsplanerare, professor och klarinettist, samarbetade jag med i början av 1980-talet kring distansarbete och rymduniversitet.

Forskning&Framsteg 1986 nr 8

*Swedish Council for Building Research, D4:1986
Grannskap 90 (K s.163)*

Distansarbete är nu inte längre bara ett forskningsprojekt utan vardag i ett samhälle som helt styrs av ett virus. Såväl dottern Christina på Compricer, sonen Björn på TriOptima och dottersonen Pontus på Blackebergs gymnasium arbetar/studerar hemifrån, vilket gäller en betydande del av den svenska arbetskraften och studentkollektivet.

6

En månad i coronakarantän med start 6 mars. Alla aktiviteter inställda. Ögonsjukhuset avbokar mitt planerade återbesök på obestämd tid.

Namnsdagsfirande av William med streamad konsert från Fasching där Erik Söderlind spelar ensam på scenen i folktom och nersläckt lokal. Imponerande musikalisk performance som förgyller kvällen. Ett halvår tidigare var det fullsatt på Fasching.

*Erik Söderlind – solo på scen och i lokalen
6 mars 2020*

*Med Georg Riedel i fullsatt Fasching
28 augusti 2019*

7

Idag skulle jazzsångerskan Billie Holiday fyllt 105 år (1915-1959). Men hon blev bara 44 år. Fem år före sin död framträdde hon 39 år gammal på Stockholms Konserthus den 24 januari 1954 tillsammans med Red Norvo trio. Jag var 15 år och där. Fyra dagar efter Billies död (17 juli 1959) lämnar jazzbandet The Swedish Jazz Ivars Stockholm för att delta i en orkestertävling i Wien. Bandets medlemmar är Calle Lundborg (tenorsax), Nicke Wöhrmann (gitarr), Rolf Lindgren (trummor), Ann Siverz (sång) och undertecknad (piano). Och i samma festival, dock ej i samma orkestertävling, framträder sångerskan Ella Fitzgerald, The First Lady of Jazz, då 42 år gammal (1917-1996).

Billie Holiday

Ella Fitzgerald

På sin plats är väl också att notera att altsaxofonisten och en av jazzens främsta stilbildare i år skulle fyllt 100 år (1920-1955). Han framträdde på Stockholms Konserthus den 20 november 1950, dagen före min 12-årsdag. Jag var där. Charlie Parker blev endast 34 år gammal.

Charlie Parker

10

Allt påverkas av coronaviruset covid-19. Men allt är inte negativt. Partisympatierna förändras nu på kort tid till det demokratiska socialdemokratiska partiets och därmed regeringens fördel. Det har väl inte undgått någon var mina sympatier **inte!** ligger.

Alfred Nobel engagerade sig aktivt i vetenskapliga pionjärprojekt, inte minst polarforskning. Han var nära vän med Erik Adolf Nordenskiöld som blev världsberömd för sin nordostpassageomsegling med fartyget Vega 1878-1880 och Nobel var en av huvudfinansiärerna av Salomon August Andrées polarexpedition med vätgasballongen Örnen 1896–1897. Det senare projektet slutade med en katastrof. Ett förnyat försök att nå Nordpolen från luften med luftskeppet Italia 1928 gick samma öde till mötes.

Fartyget Vega

Vätgasballongen Örnen

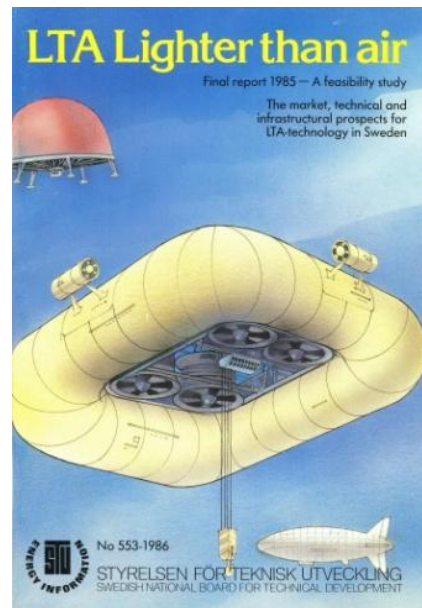

Luftskeppet Italia över Nybroviken i Stockholm på väg mot Nordpolen

Den dominerande luftskeppsepoken fick ett abrupt slut när luftskeppet Hindenburg havereade utanför New York 1937. Därefter har intresset för luftskepp återkommit med mer eller mindre jämna mellanrum. På 1980-talet var min forskargrupp involverad i projekt som syftade till att utreda om ny teknik och nya marknader skulle kunna gynna efterfrågan på luftskepp (K s.162).

DN 12 september 1981

STU 1986

Och 2020 kan du boka biljett genom det svenska företaget Oceansky Cruises till en lyxkryssning till Nordpolen med specialdesignat luftskepp. Luftskeppet byggs av brittiska Hybrid Air Vehicles och modellen heter Airlander 10. Kuvertpriset för en kabin med plats för två blir 600 000 kronor.

Luftskeppet Airlander 10

Tillbaka till år 1880. När Nordenskiöld med fartyget Vega passerade Paris på väg till Stockholm arrangerade Alfred Nobel en mottagningsfest med Erik Adolf Nordenskiöld som huvudgäst. Ingrid Carlberg skriver i boken om Nobel om festen (sid 346):

Efteråt skulle Nordenskiöld istället ranka den skandinaviska kolonins festbankett på lyxhotellet Continental som höjdpunkten under det officiella firandet. Alfred Nobel var en av arrangörerna den kvällen. Hundra särskilt utvalda gäster, däribland unge prins Oscar av Sverige-Norge, tog sig igenom en sjuttonrättersmiddag som kröntes med den tjugiga glassbomben *Vega*. Salen var draperad i svenska och norska flaggor och långväggen dekorerad med en stor målning av skeppet Vegas för, lagerbekransad och uppburen av två delfiner. En ny skulpterad byst av Nordenskiöld stod på en väldig piedestal mitt emot. För underhållningen svarade ingen mindre än världssopranen Kristina Nilsson, den nya Jenny Lind. Arrangemanget påminde mer om dagens grandiosa Nobelfester än om det återhållsamma leverne som vännerna visste att Alfred Nobel föredrog.

Nu kan vi alltså lägga ytterligare en kvinna till raden av bemärkta småländska kulturpersonligheter. Kristina Nilsson (1843-1921) föddes i Vederslöv utanför Växjö och blev, liksom Jenny Lind, en av 1800-talets mest beundrade och internationellt kända opera-sångerskor.

Kristina Nilsson

Hennes sångtalang uppmärksammades av häradshövdingen Fredrik Tornérhielm som bekostade hennes sångutbildning i Göteborg. Om min klasskamrat i Vasa Real Christer Tornérhielm har någon släktskap med häradshövdingen vet jag inte. Vad jag däremot tror mig veta är att Kristina vintern 1859 konfirmerades av domprosten Peter Wieselgren i Göteborgs domkyrka och att medgrundaren till Sällskapet Idun hette Harald Wieselgren, son till domprosten. Inom parentes kan nämnas att pappa Peter var en passionerad nykterhetskämpe, vilket dock inte verkar ha påverkat sonen nämnvärt (*HS* s.26).

Stora publikskaror sökte sig till Kristina Nilssons framträdanden. Den 23 september 1885 sjunger hon från Grand Hotels balkong under en turné då hon tillfälligt återvänt till Sverige. Ryktet om att hon skulle sjunga från hotellbalkongen hade spritt sig i staden. Mellan 10 000 och 20 000 människor samlades på platsen utanför hotellet och bort mot Karl XII:s torg.

Det är nu det händer. Tumult utbryter i folkhavet efter konserten. I trängseln kläms och trampas ett tjugotal personer ihjäl. Händelsen betraktas av samtiden som en nationell katastrof.

Kristina Nilsson blir 1869 invald i Kungliga Musikaliska Akademien och ligger begravd i ett mausoleum på Tegnérkyrkogården i Växjö.

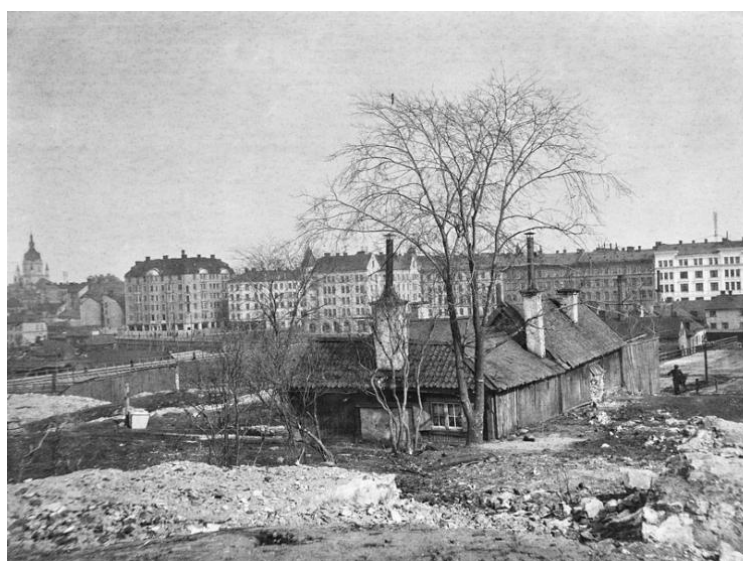
Utan alla jämförelser i övrigt skulle en annan svensk artist ha blivit historisk sommaren 2020. Med fyra utsålda spelningar på Ullevi och närmare 300 000 biljetter sålda till konserterna. Men fyrtiosexåringen tvingas som de flesta andra att ställa in allt. Coronapandemin tar inga hänsyn. Inte ens till Håkan Hellström.

Håkan Hellström

Att Håkan spelade vänsterback i GAIS mellan 12 och 16 års ålder ingår i hans biografi. Att jag spelade vänsterback i Norra Reals fotbollslag när jag var 16-17 år har helt fallit i glömska.

En glamorös svenska med småländska rötter (!) hette Greta Gustafsson (1905-1990). Hon var dotter till renhållningsarbetaren Karl Alfred Gustafsson och hans hustru Anna Lovisa Johansson. Föräldrarna flyttade från Småland till Stockholm vid sekelskiftet 1900. Under Gretas uppväxt bodde familjen med tre barn i en lägenhet på ett rum och kök på Blekingegatan 32 i Stockholm. En ganska långsökt koppling till min familj är väl att Blekingegatan tidigare hette Sahlbergs gränd (K s.22).

Vy österut mot byggnader vid Sahlbergs gränd 9 (uppgick i Blekingegatan 1885). I fonden Götgatan.

Fadern dog i Spanska sjukan när Greta var 14 år. Hon konfirmerades 1920 i Katarina kyrka (längst till vänster i bilden) och skulle bli en av de största filmstjärnorna under 1920- och 1930-talen. Då hade hon flyttat till USA och bytt namn till Greta Garbo. En månad efter hennes död i New York brann Katarina kyrka ner.

Greta Garbo

Precis som många stora författare förgäves fått vänta på ett Nobelpris, som Leo Tolstoj, Franz Kafka och Henrik Ibsen, är det flera kända kulturpersonligheter - med barn som en viktig målgrupp - som inte utsetts till hederstomtar i Tomteklubben. Alice Tegnér (1864-1943) till exempel. Hon föddes i Karlshamn i Blekinge där en annan Alice (från Småland) senare växte upp under några år - Alice Babs. Men Alice Babs var född i Kalmar och familjen flyttade till Karlshamn där pappa Jean Edvin Nilson fick arbete som stumfilms-pianist. Att hon sjungit in många av Alice Tegnér's barnvisor på skiva, bland annat tillsammans med sin dotter Titti Sjöblom vet många, kanske framförallt i den generation som passerat 70+ tröskeln.

Alice Tegnér's man Jakob Tegnér (1851-1926) var sonson till värlänningen, skalden, professorn vid Lunds universitet, ledamoten av Svenska Akademien och biskopen i Växjö Esaias Tegnér (1782-1846). Esaias far tog sig namnet Tegnerus efter sin födelsesocken Tegnaby i Småland. Ett av Esaias Tegnér's kända diktverk är Fritjof Saga från 1825. I inledningsstrofen till kapitel VIII - *Avskedet* - kan man läsa:

Det dagas ren, och Frithiof kommer icke!

Ur minnet kan jag inte låta bli att citera Blandaren, humortidskriften som grundades av studenter vid KTH redan 1863. Förmodligen är blandarskämtet från 1950-talet då pommes frites hade introducerats i Sverige efter andra världskriget.

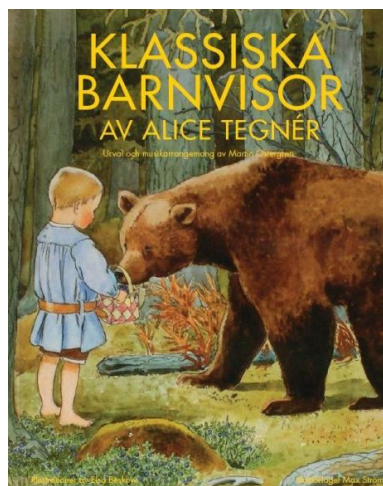
Det lagas ren, men Pomfrithiof kommer inte!

Tillbaka till Alice. Kontakten med Småland var stark och Alice' familj tillbringade många somrar på Södra Äng i Ormaryd, en liten by mellan Nässjö och Eksjö. En liten bit från min mormors uppväxtmiljö i Sävsjö.

Alice Tegnér var produktiv. Utöver en omfattande bukett barnvisor skrev hon instrumentalmusik, körmusik, kantater och romanser. Hennes visor, till egna och andras texter, samlades bland annat i *Sjung med oss, Mamma!* Det skulle bli nio upplagor och över två miljoner exemplar. En av svenskens flitigast använda böcker.

Naturligtvis finns intressanta kopplingar till andra kulturpersoner. Till exempel Alice Tegnér's musik till Viktor Rydbergs *Gläns över sjö och strand*, min personliga psalmfavorit. Och många av Alice' barnvisor illustrerades av vännen Elsa Beskow. Hennes man Natanael Beskow var predikant i Djursholms kapell där Alice tjänstgjorde som kantor. Alice var också lärare i Djursholms samskola, som senare skulle byta namn till Viktor Rydbergsskolan. Efter Viktor Rydbergs bortgång flyttade Elsa Beskow in i Rydbergs villa i Djursholm som skulle bli en musikalisk mötesplats där Alice Tegnér var dragplåstret.

Efter makens död 1926 bosatte sig Alice Tegnér på Karlavägen 16 i Stockholm, precis runt hörnet från Tomteklubbens födelseplats Fryxellsgatan 1.

Illustration Elsa Beskow

Alice Tegnér

23

Barnbarnet Pontus fyller 18 år. I år blir det inget sjudundrande kalas utan ett firande av myndighetsdagen med ett stilla event i coronans tecken tillsammans med den närmaste familjen utspridd utomhus på radhusaltanen. Vad man kan säga är att födelsedagsbarnet i alla fall hade tur med vädret.

Ettårsdagen

18-årsdagen

Även på 17-års dagen var det bra väder, men ingen pandemi. Vissa gäster slog då på stort.

*Faster Heléne och farbror Björn
(alias Arne o Allén)*

Idag skulle min bror Jan fylla 85 år. Och Björn Ulvaeus fyller 75 år. Jan gick bort 1996. Här finns en tråd som kan vara värd att dra i.

Jan

Björn

Björns farbror Esbjörn Ulfsäter var vd och disponent på Västerviks pappersbruk. Och Björns pappa Gunnar Ulvaeus, Esbjörns bror, hade ett kontor på pappersbruket. Det var här, i pappa Gunnars kontor som Björn och Benny Andersson 1966 började samarbeta och skriva låtar ihop. Resultat: ABBA.

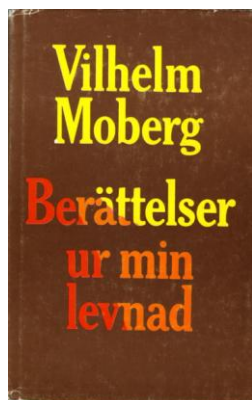
Min bror Jan skulle några år senare efterträda Björns farbror som vd för pappersbruket och med sin familj flytta in i Esbjörn Ulfsäters tjänstevilla. Vår dotter Christina skulle några decennier senare flytta in i ett radhus i Ulvsunda Slottsallé, byggt av ett företag där Björn Ulvaeus är näst störste ägare. Vi drar lite till i tråden. Christinas dotter Clara spelar rollen som Märta i Benny Anderssons, Björn Ulvaeus' och Lars Rudolfssons *Kristina från Duvemåla* på Cirkus 2015-2016. Att Claras morfar (dvs jag) i år får en artikel publicerad i tidskriften SANS som ges ut av förlaget Fri Tanke som grundades av Christer Sturmark och Björn Ulvaeus 2008 har ingenting med utvandringen till Amerika att göra, men kan kanske bidra med lite tankar kring människans fria vilja.

Benny och Clara

Kristina från Duvemåla bygger på författaren och smålänningen Vilhelm Mobergs mäktiga utvandrarepos från 1949-1959. En skara människor lämnar Sverige för en lång och farlig resa med osäker framtid i Amerika. Mellan åren 1840 till 1914 utvandrade ca 50 miljoner människor från Europa till USA. Från Sverige reste närmare 1,2 miljoner, cirka 20 procent av befolkningen. Så här i migrationstider får Mobergs utvandrare ny aktualitet.

Moberg föddes i ett soldattorp i Moshultamåla i Småland 1898. Som barn hade han ett brinnande intresse för att läsa. Tretton år gammal blev han för första gången publicerad, när han deltog i en novelltävling. 1918 drabbades han av Spanska sjukan och var sjuk i ett halvår. Den som vill få en djupare bild av en av Sveriges mest lästa författare kan med fördel läsa den självbiografiska boken *Berättelser ur min levnad* (1968).

(1898-1973)

Vilhelm Moberg
utanför Utvandrarnas hus i Växjö

Den enda långsökta kopplingen till Vilhelm Moberg som jag i all hast kan komma på är att jag spelade i folkparken i Linneryd i Småland den 10 maj 1958 med Arthur Österwalls orkester. Hurså? Jo. Moberg nämner Linneryd i sin självbiografiska bok (sid. 333).

”Under namnet på den döde uppgives på varje gravsten också den socken, där han eller hon är född: ...”*Född i Algutsboda, Sverige...Född i Linneryd, Sverige...Född i Ljuder, Sverige osv. Vid läsningen av dessa inskriptioner med de välbekanta sockennamnen från min hembygd fick jag en förnimmelse av att jag befann mig i ett Småland i Amerika.*”

Sverige i Amerika vid vårt besök 2012 (K s.276)

Utflyttningen från Linneryds socken var periodvis mycket stor. Större än genomsnittet för Kronobergs län. 1869 utgör kulmen på den så kallade nödårsemigrationen, samma år som min mormor kom till världen i Sävsjö 10 mil norrut i Småland. Bark började blandas i brödet. Man samlades till högmässa och bad desperata böner om nåd (*K s.14*).

De första utvandrarerna från Linneryds socken bosatte sig vid sjön Ki-Chi-Saga i Chisago County i Minnesota i USA. På samma sätt som Vilhelm Mobergs romanfigurer Karl-Oskar och Kristina.

En annan amerikafarare, författaren och diktaren Dan Andersson, gick ur tiden för 100 år sedan (1888-1920). En favoritförfattare för Elisabeths pappa Erik. Dan växte upp under knappa förhållanden i byn Skattlösberg i de så kallade Finnmarkerna i södra Dalarna. Dans mor var av vallonsläkt. Det var bland annat till södra Dalarna som svedjefinnarna, även kallade skogsfinnarna, flyttade under 1500-talet.

Som kuriosum kan nämnas att skogsfinnarna har en egen flagga. Precis som jämtarna. Båda grupperna har ju en speciell historisk relation till det svenska samhället.

Skogsfinnarnas flagga

Jämtlandsflaggan

Eftersom min förfader på pappas sida flyttade från Finland till östra Värmland på 1500-talet undrar man om det möjligtvis kan finnas någon länk mellan släktena. Avståndet mellan Skattlösberg och Nykroppa, dit min förfader flyttade, är drygt 10 mil. Både min farfarsfar och min farmorsfar hette Andersson, men det säger ju inte särskilt mycket. Att Dan var jämnårig med min farfars äldsta barn, min faster Ruth, född i Kristinehamn 1888, som var överlärare i Bromma, medan Dans pappa var lärare i Skattlösberg, är ju inte heller någon speciellt vägledande ledtråd.

Lärare Adolf Andersson med sin klass framför Skattlösbergs gamla skola år 1904.

Som trettonåring blev Dan Blåbandist och medlem i Skogsblomman, senare godtemplarlogen i Floda dit han flyttat. Min farfar blev också tidigt godtemplare och ordförande i logen i Kristinehamn.

Bara fjorton år gammal tog Dan tåget till Göteborg och reste därifrån med båt via England till New York och med tåg till Minnesota för att hälsa på utvandrade släktingar. Tanken var att familjen skulle följa efter. Så blev det inte.

Dan 14 år

Han reste till Stockholm för att söka arbete på tidningen Social-Demokraten och bodde på Hotell Hellman i Klarakvarteren. Hotellpersonalen hade rökt med vätecyanid mot vägglöss och inte vädrat enligt föreskrifterna. Dan hittades död på sitt rum. Han blev bara 32 år. Hustrun Olga (1889–1948) var då gravid i sjätte månaden och födde senare dottern Monika (1921–2009).

29

Deckarförfattaren Maj Sjöwall är död (1935–2020). Författarparet Sjöwall/Wahlöö uppnådde ikonstatus på den internationella deckararenan. Per Wahlöö lämnade den jordiska arenan redan 1975 (1926–1975).

Jag måste erkänna att jag inte läst några deckare överhuvudtaget. Varför? Det enklaste svaret är förmodligen att jag inte exponerats för gengren av min omgivning. Det närmaste jag kommit Sjöwall/Wahlöös alster är nog när helikoptern störtade på Odenplan mitt framför mitt fönster på fjärde våningen i huset Surbrunnsgatan 61. Men då hade jag flyttat. Scenen med helikoptern ingick i spelfilmen *Mannen på taket* 1976 med Bo Widerberg som regissör.

Deckarparet Maj Sjöwall och Per Wahlöö

Valborgsfirandet i år blir annorlunda. I Lundagård, normalt fullpackat, är det nu folktomt och studentsångarnas musikaliska program spelas in på AF-borgens tak (AF=Akademiska föreningen). Nöden är uppfinningarnas moder sägs det. Och det kan man verkligen säga om utvecklingen av metoder för att avstyra folksamlingar. Vad sägs om att sprida illaluktande hönsgödsel i hela Lundagård där man brukar samlas på Valborg. Genialt och utan större ekonomiska eller polisiära insatser. Helt enkelt att strö ut hönsgödsel mot otillåten förströelse.

Lundagård

Akademiska föreningen

Apropå höns. Gräshoppsvärmar förstör skörden i många länder. Nu ska man samla in insekterna och blanda i hönsfoder. Och apropå insekter kunde man i DN läsa följande inlägg från Thomas v Gegerfelt.

Det är synd om
många små in-
sekter - särskilt
myrstackarna

Maj

- 5 Lasse Åberg, tomteklubbens Diplomattomte, fyller 80 år. Klubben skickar telegram.

- 6 Elisabeth opereras på Huddinge sjukhus
- 8 75-årsfirande av Andra världskrigets slut i Europa 1945. Då var viruset fascism och nazism, idag covid-19.

Churchills tal till nationen och världen

- 9 Poeten, dramatikern och ledamoten i Svenska Akademien Kristina Lugn har somnat in, 71 år gammal (1948-2020). Jag måste erkänna att min obildning vad avser hennes produktion är betydande. Men jag har nu sent omsider av nekrologerna blivit uppmärksamrad på att det är sent, men inte för sent, att ta del av hennes litterära alster. Det ser jag fram emot.

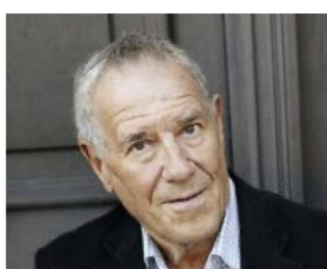

Kristina Lugn

Filosofiprofessorn Åsa Wikforss, invald i Akademien på stol nummer 7 år 2019:

– Vi hann bara arbeta tillsammans under ett år men varenda ögonblick tillsammans med Kristina var fantastiskt. Hon var unik och oersättlig, hennes språkförmåga och humor och livsinställning, jag har aldrig träffat någon som liknade henne. Hon var rolig och skarp och fullkomligt rak. Kristina Lugn var med på alla möten och middagar in i det sista.

Författaren och Akademiledamoten Per Wästberg, invald på stol 12 år 1997:

– Kristina Lugn var en besinningslös ordskapare, lekte med orden och gav dem nya betydelser. Ingen poet sedan Evert Taube och Nils Ferlin har varit så starkt förknippad med sin persona som Kristina. Hon hade en oerhörd galghumor och en enorm förmåga att vända upp och ned på vardagsbegreppen, så att hon plötsligt blottade hela existensen.

11

Elisabeth flyttas till Sollentuna sjukhus för rehabilitering. Märkligt. Hon hamnar mitt över vattnet från sonen Björns och Helénes villa vid Edsviken. Och en sköterska berättar för Elisabeth: ”Där bredvid bor jag och det huset går jag förbi varje dag.”

Sollentuna sjukhus i fonden och Björns lusthus i förgrunden

Nu är det exakt två månader sedan det första dödsfallet i corona rapporterades. Det var samma dag som vi var på Huddinge sjukhus den 11 mars, som jag nämnde tidigare. Nu är dödstalet uppe i 3 256. Ingen vet ännu hur det här kommer att sluta.

Ingen vet heller hur den politiska cirkusen i USA kommer att sluta. Många har förhoppningar.

Donald Trump

12

Det är i år 50 år sedan jag vintern 1970 fick nöjet att ackompanjera Lill Lindfors med Jumping Jacks på en firmafest. Lill var då 29 år. Nu fyller hon 80.

Lill Lindfors

med Svante Thuresson

Under en lång karriär har Lill fått ett antal guldskivor och är både kompositör, textförfattare, skådespelare, föredragshållare och barnambassadör i UNICEF (FN).

Lill deltog i Eurovision Song Contest 1966 tillsammans med Svante Thuresson. Melodin hette *Nygammal vals* och placerade sig på andra plats. Det var då Sveriges hittills bästa placering. Texten till sången baserades på H.C. Andersens saga Svinherden och musiken komponerades av Bengt-Arne Wallin. Åtta år senare skulle ABBA i Brighton lägga beslag på första platsen i tävlingen.

15

Elisabeth kommer hem från rehab i Sollentuna. Samtidigt får Stadsarkivets yttergård besök av ett rådjur. Personalen tar påpassligt en bild inifrån arkivet. Längst upp till höger skymtar huset Kaplansbacken 5 med vårt bostadsfönster näst högst upp. Att naturen tar sig in i storstäders centrala delar är ju inget nytt. 2011 bestämde sig en räv för att testa samma plats som nu rådjuret undersöker. Då ringde vi tidningen Kungsholmen som snabbt sände journalist och fotograf för att föreviga händelsen.

15 maj 2020

På Stadsarkivets uteplats

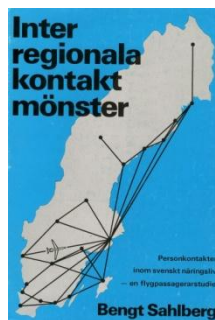
30 mars 2011

22 50 år sedan disputationen i Lund.

Respondenten

Avhandlingen

24

Trumslagaren Jimmy Cobb lämnar 91 år gammal scenen som den siste överlevande i den berömda grupp som 1959 spelade in den mest sålda jazzskivan genom tiderna "Kind of Blue". Gruppen bestod av Miles Davies, Cannonball Adderley, John Coltraine, Bill Evans/Wynton Kelly, Paul Chambers och Jimmy Cobb. En av mina personliga, mest minnesvärda högtidsstunder upplevde jag på jazzklubben Half Note i New York 1965, då kompet från Kind of Blue - Wynton Kelly, Paul Chambers och Jimmy Cobb - intog scenen tillsammans med gitarristen Wes Montgomery.

25

Musikantvännen och arbetskollegan/matematikern Arne Wilhelmsson lägger 82 år gammal ner basfiolen. Pianisten Jan Lundgren tolkar på Facebook vad alla känner.

Jan Lundgren

Igår kl. 21:12 • 🧑

En av Sveriges finaste musiker har tyvärr gått bort. Han var en av den Svenska Jazzens viktigaste swingbassister men också en av de ödmjukaste och underfundigaste man kan tänka sig. R.I.P Arne Wilhelmsson (1937-2020). ❤️

Arne Wilhelmsson

Jag ser i min musikdagbok att det var på det nyuppförda studenthemmet Nyponet vid Valhallavägen - även kallat "Studentskrapan", då ett av Stockholms mest kända landmärken med sina 21 våningar - en månad efter releasen av Kind of Blue, som Arne och jag den 20 september 1959 för första gången spelade tillsammans. Övriga bandmedlemmar den kvällen var saxofonisten Calle Lundborg, gitarristen Nicke Wöhrmann och trumslagaren Rune Carlsson. Det skulle bli många spelningar med Arne de kommande decennierna. (Musikdagbok på hemsidan www.ebsahlberg.se) Arne spelade med berömdheter som Judy Garland, Benny Goodman, Ben Webster, Barney Kessel, Scott Hamilton, Svend Asmussen, Arne Domnérus, Jan Johansson och många fler.

Arne var en strålande musiker men också en eminent matematiker. I arbetet med Mats-G Engströms och min docentavhandling vid Lunds universitet i början av 1970-talet svarade Arne för utvecklingen av programmeringsmodellen som blev avgörande för resultatet (K s.149). Arne och hustru Ewa granskade också manus till min senaste bok *Vad gör en Gud?* (2018). Ett mycket värdefullt bidrag!

29   50 år sedan promotionen i Lunds domkyrka 1970.

Promotion i Lund 1970 (K s.144)

Med lagerkrans 1970

Utan frack 2020

30

En ny era i människans erövring av rymden inleds med uppskjutning från Kennedy Space Center av världens första bemannade, privata och ”kommersiella” rymdraket. Bakom uppskjutningen ligger entreprenören Elon Musk och hans företag SpaceX.

30 maj på Kennedy Space Center, Florida

Elon Musk

Elon Musk föddes i Sydafrikas huvudstad Pretoria 1971. Pappan var sydafrikan och mamman kanadensiska. Vid tio års ålder började han programmera på datorn Commodore VIC-20. Samma modell inhandlade jag till sonen Björn hösten 1980 i London på en tjänsteresa. Den datorn skulle få stort inflytande på Björns vägval i livet. Elon Musk skulle bli en av världens mest betydande entreprenörer och mannen bakom SpaceX, Tesla Motors, Neuralink, Solarcity med mera.

Det närmaste jag kommit Elon Musk är nog Björns Tesla, modellen med det sociozoologiska namnet Draco Argentum, Silverdraken. Och så finns en koppling till staden Kingston, Ontario (Kanada). Hurså? Jo, Elon flyttade 18 år gammal till Kanada där han som nittonåring började sina universitetsstudier vid Queens University i Kingston. Och det var i Kingston som tomte Nisse i Tomteklubben, Lars-Johan Norrby, undervisade och forskade vid Royal Military College of Canada vid den tiden. Och det var till Kingston tomtarna Prisse (Claes Rignell) och Fnisse (undertecknad) reste för att i Tomteklubbens regi cykla på Howe Island i Saint Lawrence-floden 1993 (*K s.196*).

Juni

5

Idag dimper senaste numret av magasinet Sans ner i brevlådan. Alltid lika spännande att se resultatet av nedlagt arbete. (Se Appendix)

92 Signerat: Ske din vilja... AV BENGT SAHLBERG. Dirigeras verkligen universum av en övernaturlig fri vilja sedan 14 miljarder år?

6

Sveriges nationaldag firas digitalt.

Kungens tal till folket

10

Många trådar löper samman den 10 juni 2020.

Det är nu 55 år sedan M/S Kungsholm stävade ut från Göteborg på väg till New York. På bilden nedan har musikanterna ställt upp på Kaplansbackens takterrass för fotografering vid 50-årsjubileet 2015.

BS, Leif Blomquist, Bo Hülphers, Reimers Ekberg, Tord Åkerlund, Gunnar Palm, Calle Lundborg, Bertil Fernqvist

Och så dras en ny tråd genom Thulehuset/Skandiahuset där faster Elin, dotter Christina och pappan till min konfirmationskamrat arbetat. Det visar sig nu att även Olof Palmes mördare (?) arbetade i huset. Han, den så kallade Skandiamannen, var anställd av försäkringsbolaget Skandia. Mordkvällen hade han arbetat över och lämnade Skandiahuset på Sveavägen minuterna före mordet. Något åtal kan inte väckas eftersom han avled år 2000. Vid en digital presskonferens presenteras sista kapitlet (?) i världens mest omfattande mordutredning. 250 hyllmeter dokument, 220 000 tips och 134 personer, som tagit på sig mordet, ingår i undersökningsmaterialet.

Som så många andra kommer jag ihåg var jag befann mig då jag fick reda på vad som hänt. Jag hämtade tidningen i brevlådan ute vid Granbacksvägen/Ekerö på morgonen lördagen den 1 mars. Stora svarta rubriker på första sidan. Chockartat! Det märkliga var att jag hade förväntat mig en annan förstasida där jag själv berättade om ett forskningsprojekt. Den förstasidan hamnade i landsortsutgåvan som distribuerades tidigare på natten. I stockholmsutgåvan hann man redigera om.

Den 10 juni fylls även Nobelväven på. En ny vd för Nobelstiftelsen presenteras.

Uppdraget som Nobelstiftelsen har och arvet efter Alfred Nobel är viktigare än någonsin

Vidar Helgesen, ny vd för Nobelstiftelsen vid årsskiftet, i ett pressmeddelande. TT

Vidar Helgesen har tidigare varit statssekreterare vid norska utrikesdepartementet, Europaminister och klimat- och miljöminister.

Numera har sonen Björn sin arbetsplats i glashuset ovanför platsen där Alfred Nobels födelsehus låg på 1800-talet (K5 s.38).

Norrlandsgatan 9
Alfred Nobels födelsehus

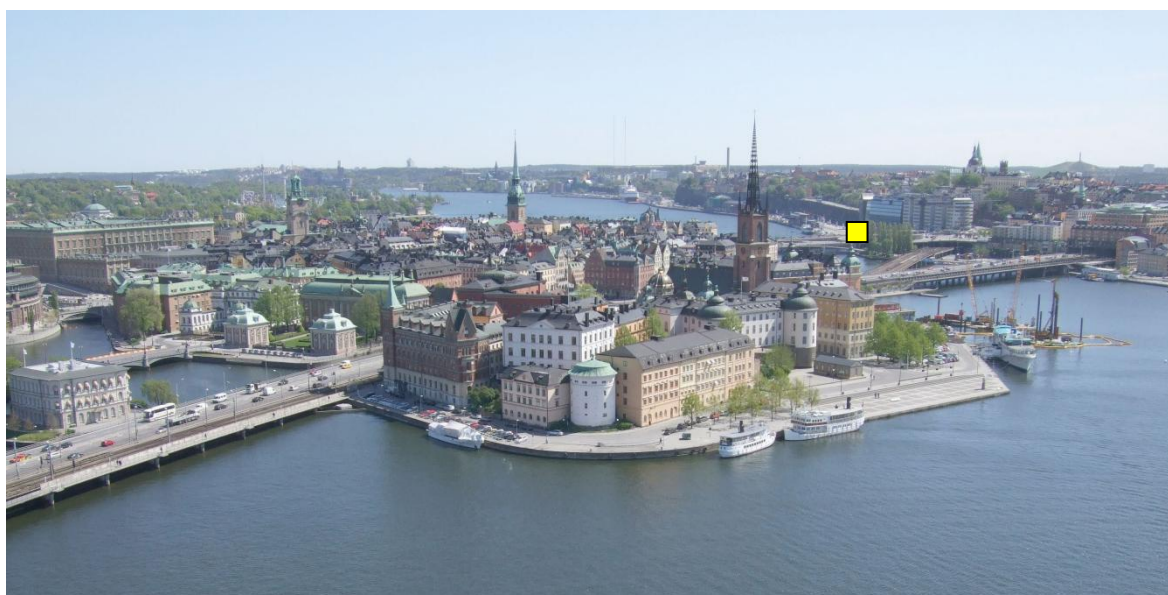

Björns arbetsplats

Men märkligt nog arbetade Björn för 20 år sedan vid millennieskiftet i KF-huset på Slussen vid Stadsgårdskajen med utsikt över platsen där Nobel Center nu ska uppföras. Trådarna korsar varandra. Och de fortsätter ut på Värmdö. Hurså? Jo, min ”sommargranne” på Bullandö, Laszlo Kriss, var under perioden 1986-1994 vd för KF Fastigheter. I bolagets innehav fanns då Kvarnholmen vid Stockholms inlopp. År 1990, långt innan vi blev sommargrannar, träffades vi för att diskutera en lokalisering av Nobel Center till Kvarnholmen (K s.250). Det blev då inget med de tankarna men nu kan vi konstatera att närmare KF:s geografiska hjärta än Slussen framför KF-husen kan Nobel Center knappast hamna (KF har avyttrat fastigheterna). Att vattenspegeln framför Nobel Center heter Franska bukten skulle nog Alfred Nobel tyckt om eftersom han levde och verkade stora delar av sitt liv i Frankrike.

KF-huset (upplyst bottenvåning) vid Franska bukten

*Utsikt från Stadshustornet
(Gul kvadrat markerar placeringen av Nobel Center.)*

Tidplanen för Nobel Center ligger fast med planerad byggstart 2025/2026 och med beräknad byggtid på två år. 2033 fyller idén om ett Nobel Center 50 år. (K s.27, NC).

*****

Planeten Tellus' resa mellan då, nu och se'n fortsätter.
Den för mig avgörande lärdomen som passagerare på planeten
är enkel och får sin uttolkning i Epilogen.

EPILOG

**DET FINNS SÅ VITT VI VET BARA EN PLANET I UNIVERSUM
SOM BLIVIT ETT HEM FÖR INTELLIGENTA ORGANISMER.**

**DET FINNS SÅ VITT VI VET INGEN BÄTTRE MILJÖ ATT LEVA I FÖR
INTELLIGENTA ORGANISMER ÄN EN FREDLIG DEMOKRATI.**

**EN MAJORITET AV INTELLIGENTA ORGANISMER MED DEN
KUNSKAPEN KAN BYGGA ETT HÅLLBART, HUMANISTISKT OCH
LIVSKRAFTIGT SAMHÄLLE.**

Signerat: Ske din vilja ...

Kan universum verkligen ha dirigerats av en övernaturlig »fri vilja» ända sedan sin tillkomst för 14 miljarder år sedan? undrar Bengt Sahlberg.

I Sans 2•2020 funderar docenten i zoologi Patrik Lindenfors och filosofiprofessorerna Lars Bergström och Torbjörn Tännsjö kring vad som talar för respektive emot människans fria vilja.

Metafysiskt har människan, enligt religiösa föreställningar, tilldelats fri vilja av Gud. Hon har därmed getts möjlighet att fritt välja hur hon ska handla. Men hon litar inte riktigt på den egna fria viljan, utan ber Gud stå för valen, vilket uttrycks bland annat i den kristna bönen Vår fader: »Låt din vilja ske, på jorden så som i himlen.» (Matt. 6:10, Bibel 2000) Problemet tas också upp av Jesus på korset om sina böd-
lar: »Fader, förlåt dem, de vet inte vad de gör.» (Luk. 23:34)

Att förlåtelse och nåd utgör kristendomens kärna innebär att Gud tar över ansvaret för dina handlingar. Och det är kanske just den metafysiska tolkningen av fri vilja som varit avgörande för att kristendomen blivit den största religionen, globalt sett.

Vi vet att alla levande varelser registrerar och reagerar på en ständig ström av signaler

och stimuli från omvärlden. Biologiska neurala nätverk har under evolutionens gång utvecklats för igenkänning och tolkning av förnimmelser och sinnesintryck. Frågan är om dessa neurala nätverk, det vill säga djur och människor, har fri vilja?

Ur ett etiskt perspektiv saknar djuren fri vilja enligt Patrik Lindenfors:

De kontemplerar inte valsituationer medvetet, de agerar bara utifrån omedelbara överväganden som inpräntats av gener och betingats av inlärd samband. Det är därför vi inte håller djuren juridiskt ansvariga för sina handlingar.

Djur behöver således inte någon förlåtelse eller nåd, eftersom de inte har någon fri vilja. De kan inte göra något medvetet etiskt rätt eller fel.

Återstår då människans fria vilja. Människan analyserar medvetet och omedvetet hur och varför omgivningen ser ut som den gör. Med fri vilja kan människan själv fritt välja mellan olika handlingsalternativ. Rättssamhället lägger fast vad som är rätt och fel och håller

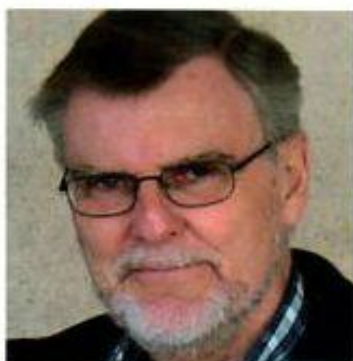
människor ansvariga för sina handlingar.

Torbjörn Tännsjö menar att: *En handling är riktig om och endast om det inte fanns något den handlande kunde gjort i stället, som haft bättre konsekvenser [...]. Ett sådant kriterium som skiljer mellan riktiga och oriktiga handlingar kan vägleda oss då vi utformar strategier (beslutsmetoder) med vilka vi kan möta livets olika prövningar.*

Lars Bergström håller inte med:

I en given situation kan man nog välja att i en senare situation välja på ett visst sätt, men här är det ju fråga om att i en och samma situation välja att välja något. Det kan knappast vara något annat än att välja detta något. [...] Vi har ingen fri vilja.

Inom rättslagstiftningen kan en person som begått brott dömas till rättspsykiatrisk vård i stället för fängelse om personen i praktiken saknat fri vilja (det fanns inget alternativt val), vilket resulterat i hans felaktiga handlande. Att kunna avgöra när och hur personen »förlorat» sin fria vilja är ett problem, liksom att bestämma när den fria viljan »reparerats» så att hen kan återgå till »det normala».

Bengt Sahlberg

Fastlagda straffskalor gäller inte heller för minderåriga, eftersom barn inte har tillräcklig erfarenhet för att förstå konsekvenserna av sina handlingar. De är inte straffmyndiga.

Kan då ett etiskt och samtidigt deterministiskt perspektiv på den fria viljan kombineras logiskt? Svaret är ja. I en deterministisk värld (där alltså alla saknar fri vilja) kan alla dömas enligt fastställd lagstiftning, eftersom de som skapat lagarna och de som tillämpar lagarna också saknar fri vilja. Allt är styrt av allt.

Tännsjö säger:

Om determinismen råder, så hade ju världen varit annorlunda om jag tagit ett annat beslut [...] Naturlagarna eller forntiden eller båda hade varit annorlunda. Det får man svälja om man tror på handlingsfrihet.

Talesättet »om inte om hade varit, så hade situationen varit annorlunda» är ett exempel på ett tankemässigt cirkelresonemang som bygger på en villkorad förutsättning, nämligen den fria viljans existens.

En deterministisk tolkning av världen innebär de facto att alla våra handlingar är resultat av omständigheter som vi inte själva kan styra, frigöra oss från, bryta mot eller byta ut. Vi reagerar precis som djuren

på stimuli i vår omgivning och i vår kropp. Det är inte möjligt att någonstans mitt i bryta den i tid och rum pågående universella processen och starta en ny egen annorlunda process. I ett deterministiskt system är varje verkan den nya orsaken. Orsak och verkan är i själva verket inte länkar i en kedja, utan trådar i en sömlös väv. Och det är först vid fragmentering av väven som vi börjar fundera på om det kan finnas någon fri vilja inklämd mellan trådarna. Känslan av och tanken på fri vilja kan ses som en deterministisk styrning av hjärnan – ett illusoriskt spelrum.

Idén att universum efter big bang skulle ha dirigerats av en övernaturlig »fri vilja» i 14 miljarder år och att denna »fria vilja», i de monoteistiska religionerna kallad Skaparen eller Gud, under den sista miljonen år börjar delegera styrningen av naturlagarna och den historiska väven till människan på planeten jorden är en fantasi på det abstrakta tänkandets imaginära spelplan. Vår fantasi alstrar en mångfald berättelser i den kalejdoskopiska värld som speglas i litteraturen och konsten – en sagovärld utan begränsningar i tid och rum. I fantasin är den fria viljan förvisso fri. Men i en deterministisk värld lyser den med sin empiriska frånvaro. ●

Artikel publicerad i Dagens Nyheter den 25 juli 2004. Skribent Ola Larsmo.

Den 20 april 1933 bryter en märklig debatt ut i riksdagens första kammare. Man kan säga att det rör sig om en stormsvala. Dagarna innan har Dagens Nyheter rapporterat om de tilltagande judeförföljelserna i Tyskland, där nazisterna nu haft makten i knappt tre månader.

Det är den kommunistiske riksdagsmannen Ture Nerman som begärt att man skall ställa en interpellation till ecklesiastikminister Engberg - om det inte vore möjligt att erbjuda tyska, judiska "kulturpersonligheter och forskare" asyl i Sverige. Vid omröstningen blir resultatet 59 för och 62 mot. De som faller avgörandet mot är bondeförbundarna.

I den vredgade efterdebatten begär den frisinna ledamoten Israel Holmgren ordet: "därför ber jag få till protokollet anteckna, att jag anser, att det blad, första kammaren i dag skrivit till sin historia, är ömkligt". Han tillägger, med direkt adress till den bondeförbundare som uttalat sig mest förstocket, att dennes "yttrande vittnade varken om intelligens eller mänsklig känsla".

Här skissas de demarkationslinjer i svensk politik som kommer att prägla hela krigstiden. Om de närvarande riksdagsmännen själva förstår det avgörande i stunden är svårt att säga. Men något i tonfallen tyder på att de faktiskt gör det.

Israel Holmgren, som förnamnet till trots själv saknar judiskt påbrå, är liberal på vänsterkanten: Ture Nerman å sin sida kommunistisk riksdagsman (efter 1939 åter socialdemokrat) men för eftervärlden framför allt känd som antinazistisk publicist. De hade bägge varit med och grundat den radikala föreningen Kulturfront, och får under andra världskrigets upptakt alltmer med varandra att göra genom bildningsförbundet Kämpande demokrati. Bägge kommer att av svenska domstolar dömas till fängelse för sin antinazistiska agitation. Men medan Nerman i dag är ihågkommen har Holmgren om inte fallit i glömska så åtminstone hamnat i skymundan. Men 1942, mitt i krigets själva balanspunkt, blev hans bok "Nazisthelvetet" föremål för den kanske smutsigaste rättsprocessen under alla krigsåren.

Som människa är Holmgren svår att få syn på. Född 1871, professor i medicin vid Karolinska institutet 1913-36, 1925-33 ledamot i frisinna folkpartiet i första kammaren.

Läser man hans självbiografi "Mitt liv I-II" möter man en maniskt verksam person, som ser sin främsta insats som den som professor i medicin. Böckerna är enformiga: det blir en enda räkka av konferenser, möten med kända statsmän och forskare, utlandsresor varvade med utsnitt ur dagböcker som präglas av oro för familjen och den egna bräckliga hälsan. 1933 besöker han Sovjet, men urskiljer inte mycket av förtrycket; Holmgren platsar säkert på en av Per Ahlmarks medlöparlistor. Först mot slutet av band två kommer så en femtonsidig passage, närmast som ett slags eftertanke, under rubriken "Mina strider mot nazismen". Här berättar han om hur han efter hustruns död kastar sig ut i en strid ström av tal och föreläsningsturnéer, allt i samma furiösa tempo, alla med syftet att varna för nazismen. Man får påminna sig om att detta utförs av en man som när kriget bryter ut redan är pensionär med bräcklig hälsa. Men inte minst handlar dessa sidor om de två tryckfrihetsmål som väcks mot honom.

Redan i september 1941 åtalas han nämligen för att i ett tal ha framfört misstanken att det i april året innan, samtidigt med invasionerna i Norge och Danmark, förberetts en nazistisk statskupp i Stockholm. Holmgren frias i en första vända; men han har nu Säkerhetstjänsten på sig. Man börjar avlyssna hans telefon och hans post öppnas. Och hans föredragsturnéer bevakas noga.

Från och med i år är de tidigare hemligstämplade mapparna om Holmgren offentliga. I sex tjocka mappar i Säpos arkiv, märkta "ärende P2712" kan man följa Säkerhetstjänstens bevakning av honom. Det är en rakt igenom fascinerande läsning som också blir en detaljerad skildring av Sveriges hållning gentemot nazismen och Förintelsen.

Redan i samband med den tyska invasionen i Danmark och Norge hade den tidens Säpo, Allmänna säkerhetstjänsten, upprättat listor över människor med olika ideologisk inriktning. Man bevakade såväl vänstern och uttalade antinazister som nazister och nazianstuckna militärer. I Säpos arkiv finns gott om telefonavlyssningsprotokoll och spaningsrapporter mot alla dessa kategorier.

Men de olika listorna ger också sammantagna ett intryck av kylig handlingsfrihet: man håller olika möjligheter öppna. Anfaller Tyskland ska man veta vilka de potentiella quislingarna är. Skulle Sverige hamna i strid med de allierade är det däremot människor som Nerman, Holmgren och adelsdamen Amelie Posse som skall interneras - sådana som, å andra sidan, skulle kunna utgöra kärnan i en svensk motståndsrörelse om en tysk ockupation skulle bli verklighet också i Sverige. Full handlingsfrihet i samband med sinsemellan olika scenarion - sådan ser den outtalade policyn ut.

Det är under åren 1940-42 som repressionen växer sig starkast i Sverige och yttrandefriheten är som mest satt på undantag, vilket naturligtvis sammanfaller med tyskarnas framgångar i kriget. Från januari 1940 gäller de så kallade tvångsmedelslagarna, som gav polis och underrättelsetjänst möjlighet att bevaka svenska medborgare.

I februari samma år inrättades också Informationsstyrelsen, som bland annat hade till uppgift att "ge pressen anvisningar i publicitetsfrågor": styrelsen var på gränsen till ett renodlat censur- och propagandaorgan och uppfattades också som ett sådant. Under åren 1940-43 beslagtar polisen runt två hundra olika vänsterpublikationer som kritiserar Tyskland och svenska statens undfallenhet eller "bara" försöker informera om den nazistiska terrorn.

För information fanns att tillgå. Från det att de verkliga Förintelseförberedelserna drar i gång under 1941 sipprar fakta om vad som sker snabbt igenom alla försök att hemlighålla verksamheten.

I september 1941 gör man de första försöken med massavrättningar genom gasen Zyklon B; i december börjar man använda de "mobila gaskammarna", där judar mördas genom avgaser som leds in i truckars lastutrymmen. Rykten om allt detta når genast igenom all censur. Och bara några veckor efter det att massavrättningarna inletts i förintelselägren Sobibórs gaskammare i maj 1942 smugglas den så kallade Bund-rapporten, där den socialistisk-judiska motståndsrörelsen i Polen dokumenterat vad som sker, ut ur landet med hjälp av den svenske affärsmannen Sven Norrman (se Jozef Lewandowskis artikel i DN 15/6 -97) och offentliggörs av BBC. Denna information når naturligtvis även Sverige - till exempel genom Ture Nermans Trots Allt!.

När Israel Holmgren våren 1942 ger sig ut på en ny föreläsningsturné är det också detta han har att berätta. I publiken sitter polisens stenografer och nedtecknar vad som sägs - från Säkerhetstjänsten har gått ut påbud till alla poliskontor att Holmgrens tal skall bevakas. Han talar i Värnamo, Furuvik, Hallstavik; polisen är där och skriver ned allting. (Det framgår att polisens spioner inte sällan sympatiserar med Holmgren.) Polismästaren i Jönköping går ännu längre; han skickar på eget bevåg utskrifter av Holmgrens föredrag i staden till Stockholms stadsfiskal med raderna: "Jag förmodar nämligen, att innehållet kan vara av särskilt intresse för Eder i Eder egenskap av åklagare."

Ännu gör man ingenting. Men i september samlar Holmgren sina föredrag i en pamflett betitlad "Nazisthelvetet" som ges ut på Trots Allts! förlag. Här finns alltsammans svart på vitt: Utrensningarna på östfronten. Massavrättningar med portabla galgar. Tortyren i norska fångelser.

Och nu ingriper den svenska statsapparaten. I Säkerhetspolisens arkiv finns en begäran direkt från justitiedepartementet daterad 22/9, signerad av tf justitieminister Thorwald Bergquist, som begär att polisen "skyndsamt" skall belägga hela upplagan med kvarstad.

Samma dag lämnar statsrådet Bergquist en anmodan till justitiekanslern att utreda om åtal mot Holmgren. Åtalet väcks redan den 26 av tf stadsfiskalen Österdahl i Stockholm.

Detta är samtidigt som de stora lasterna av judiska fångar börjar anlända till Auschwitz-Birkenaus gaskammare. Några veckor tidigare har den förtvivlade SS-officeren Kurt Gerstein approcherat den svenske diplomaten Göran von Otter på ett tåg i Polen och bett denne berätta för sina överordnade om vad Gerstein några dagar tidigare blivit vittne till i Belzec: att man nu använder giftgas mot människor. Att nämna detta i samma andetag som en mindre tryckfrihetsprocess i Stockholm är förhoppningsvis inte effektsökeri - ty det är exakt dessa saker som avhandlas i en litet kvav sal i Stockholms stadshus.

Processen pågår i en första vända under oktober, november och december; och av det stumma protokollet får man, trots att tonfall och minspel är borta, ändå känslan av hur det hela skruvas upp till svart fars. Holmgren åtalas för tryckfrihetsbrott - eller närmare bestämt för "smädliga, förgripliga eller till osämja med främmande makt syftande omdömen, som riktade sig huvudsakligen mot de inre förhållandena i Tyskland" och "mot Tysklands yttre förhållanden". Bland de rader åklagaren urskiljt som särskilt åtalbara hör påståendena om massmord på judar i Polen: "man beräknar att endast i Polen under sista året 320 000 personer avrättats".

Den 19 oktober har man nått till principfrågor av ett mer filosofiskt slag. Åklagare Österdahl tar upp frågan om den passage i "Nazisthelvetet" där Holmgren påstår att samlingsregeringen undanhåller information om tyskarnas framfart. Österdahl ger sig här in på ett spetsfundigt cirkelresonemang: "Ett uttalande av innebörd att regeringen undertryckte sådana fakta, som borde komma till allmänhetens kännedom vore enligt åklagarens mening ett lögnaktigt uttalande, ägnat att väcka förakt för regeringen."

I förhandlingarna den 16 november hamnar man åter på närmast Orwellskt territorium. Holmgrens advokat Hemming-Sjöberg reser frågan om sanningshalten i vad Holmgren skrivit i "Nazisthelvetet". Om nu alla dessa gräsligheter faktiskt äger rum? Det finns ju flera vittnesbörd om detta? Men åklagare Österdahl står fast i sin övertygelse: "Huruvida de däri lämnade uppgifterna vore riktiga eller oriktiga, hade enligt åklagarens uppfattning mindre betydelse. Avgörande vore på vilket sätt, i vilket sammanhang och under vilka förhållanden uppgifterna framförts."

Vad som står inför rätta här är alltså sanningens natur, såsom den ser ut i ett kringränt Sverige hösten 1942. Det handlar enligt åklagarsidan inte om vad som är sant eller falskt. Holmgren har i "Nazisthelvetet" givit i stort sett riktiga uppgifter om vad som just då äger rum ute i Europa: som massavrättningar av judar. Om detta är sant eller ej är inte avgörande - utan om det får sägas.

Dom i målet faller den 7 december. Israel Holmgren "dömes för det missbruk av tryckfriheten, vartill han, enligt vad förut sagts, är förvunnen, att hållas i fängelse i fyra månader". När man någon vecka senare håller ett opinionsmöte för Holmgren attackeras publiken av svenska nazister utanför lokalen.

Det ser ut som en fullkomlig seger för åklagarens, och regeringens, linje. Men samtidigt med rättegången har historien i all sin vidrighet rullat vidare. Vad som skett nära inpå Sveriges gränser, och som får opinionen att skifta också inom statsapparaten, är att tyskarna nu inlett deportationen av norska judar till dödsläger på kontinenten. Den 26 november sker den första - och största - utskeppningen, och de följande veckorna lyckas tusentalet norska judar ta sig till Sverige. Protestmöten flammar upp och upprop författas för deras sak.

Det har hela tiden funnits pressröster som beskrivit såväl trettioåtlets förföljelser som senare utvecklas till massmord, som Trots Allt!, GHT och Judisk Krönika. I oktober 1942 skrev historikern Hugo Valentin den stora artikeln "Utrotningskriget mot judarna" i just Segerstedts GHT. Men i januari-februari 1943 brister pressens fördämningar på allvar: svenska tidningar som SvD, GT, och DN skriver öppet att nazisterna hittills mördat cirka två miljoner judar. Alva Myrdal skriver i två artiklar, i februari och april 1943, att man använder gas för att mörda judar i koncentrationsläger. Nu vet de som vill veta vad som händer i Europa. Det går helt enkelt inte att dölja ett massmord av sådana proportioner. Och det fortgår.

Situationen är märklig. Holmgren har fällts för att i skrift ha sagt just det som stora delar av pressen nu skriver öppet. Åklagaren har byggt sin argumentation på att det inte spelar någon roll om det skrivna är sant eller falskt - brottet är att "smäda främmande makt".

I rimlighetens namn borde man alltså dra in stora delar av den svenska pressen. Men som Paul A Levine visat i sin avhandling "From Indifference to Activism" är det för åtminstone delar av den svenska administrationen just tillslaget mot norska judar som tippar vågskålen: de "balanserade eftergifternas" tid går mot sitt slut. I februari 1943, efter Stalingrad, står det också klart att tyskarna inte är osårbara.

I maj beslutar hovrätten att halvera Holmgrens fängelsestid, då avsnittet om tyskarnas framfart i Norge bedöms som "icke straffbart". Åklagaren å sin sida överklagar denna mildare dom.

Under hela denna tid reser Holmgren runt i Sverige och föreläser. Han beräknar själv, efter krigets slut, att han kan ha talat inför så många som 50 000 åhörare. Under hela processen avhånas han i tidningar som Aftonbladet, som i en ledare i april skriver: "Vi kunna nog vara tacksamma för att inte vårt lands öden ligga i händerna på män av Israel Holmgrens kaliber. Då hade det för länge sedan varit ute med oss." Säkerhetstjänsten fortsätter pliktroget att nedteckna hans tal i Askersund, Ludvika, Strängnäs.

Man avlyssnar i april ett samtal med Nerman, där Holmgren säger: "jag har verkligen fått intrycket att stämningen mot regeringen ändrats kolossalt - jag ökar ju på litet om Per Albin varje dag". Mellan statsminister Hansson och Holmgren har det utvecklats ett personligt hatförhållande. Opinionsen har förändrats. När nazisterna i oktober också börjar arresteras danska judar erbjuder samlingsregeringen dem öppet en fristad i Sverige. Några dagar senare skickas en petition till regeringen som kräver att Holmgren benådas; bland undertecknarna hittar man personer som Herbert Tingsten, Bertil Ohlin, Nanna Svartz och Gustaf Hellström. I slutet av månaden följer beskedet att kungen personligen beslutat benåda honom. I samma veva upphör också Säkerhetstjänstens bevakning av Holmgren; sista gången man skriver ned ett föredrag är i Göteborg i november.

Då ligger sedan en månad tillbaka en skrift med den ironiska titeln "Nazistparadiset" i bokhandeln. Den är i princip identisk med den indragna "Nazisthelvetet" - men den här gången blir det inget åtal. Det vore nämligen svårt att åtala vad som nu är allmänt känt. I december skriver Hugo Valentin i DN att mordandet av judar i det tyskkontrollerade Europa nu nått den fruktansvärda siffran 100 000 i månaden. Det var en försiktig beräkning.

Säkerhetstjänsten slutade att bevaka Holmgren; men man tappade inte intresset. Man fortsatte att klippa det mesta som stod om honom i tidningarna, och klippen upptar större delen av den sista mappen. Holmgren ville efter kriget ha en ordentlig upprepning med dem som han uppfattat som medlöpare - något som aldrig skedde. Han ville ställa delar av regeringen till svars för eftergivenheten och censurförsöken, en uppmaning som föll på hälleberget. Han utträder 1946 ur Medicinska föreningen då man fortsätter att ge förtroendeuppdrag åt nazianstuckna läkare. Snabbt, mycket snabbt, återgår allt till det "normala". Business as usual.

När Holmgren samma år fyller 75 klipper Säkerhetstjänsten artiklarna ur pressen och stryker under namnen på dem som hyllar honom. Och nu börjar också medaljerna att regna över den gamle professorn: han erhåller ett stort antal utmärkelser från England, Norge, Danmark, till och med från Tyskland, för sina insatser som antinazistisk upplysningsman. Dock ingen medalj från den svenska regeringen.

Det allra sista klippet är Holmgrens nekrolog från 1961: han blev alltså 91 år. Som en melankolisk Ture Nerman uttrycker det i artikeln måste man ju sluta sina dagar på något vis. Holmgrens sätt att sluta hör dock till de snyggare.

(K s.53)

HOMO REFLEXUS

Personregister

Abrahamsson Erik	Beskow Natanael	Drottning Louise
Abrahamsson Märta	Beskow Peter	Drottning Viktoria
Adderly Cannonball	Björnfot Johan	Ducros Anne
Agrell Jan	Bolander Nils	Duplantis Armand
Agrell Wilhelm	Bolinders (Verkstäder)	Edsinger Olof
Ahnegård Bo	Bolling Claude	Eichmann Adolf
Aldrin Edwin ”Buzz”	Bolsonaro Jair	Einstein Albert
Aldrin Edwin (senior)	Bouteiller Pierre	Ekman Gösta d.y.
Alice Babs	Brahe Tycho	Ekman Olof Jakob
Alm Göran	Buckard Olof	Engström Mats-G
Andersen H.C.	Camus Albert	Ericsson John
Andersson Adolf	Carlberg Ingrid	Ferlin Nils
Andersson Benny	Carlsson Rune	Fitzgerald Ella
Andersson Dan	Castro Fidel	Flygare Emil
Andersson Monika	Celsius Anders	Fuglesang Christer
Andersson Olga	Chambers Paul	Funcke Nils
Andersson Mattias	Chrusjtjov Nikita	Fågelström Per Anders
Andrée Salomon August	Churchill Winston	Gagarin Juri
Armstrong Neil	Clinton Hillary	Galliano Richard
Arrhenius Svante	Cobb Jimmy	Garbo Greta
Asker Britt-Marie	Coltrane John	Gedin Jessica
Asplund Christer	Count Basie	Gip Stephan
Asplund Maria	Craelius Carl Magnus	Goldstein Rebecca
Asmussen Svend	Craelius P.A.	Goodman Benny
Babs Alice	Danielsson Palle	Grappelli Stéphane
Beatles	Danius Nina	Grave Elsa
Bellman Carl Michael	Danius Sara	Gustaf II Adolf
Bergström Lars	Davis Miles	Gustaf VI Adolf
Beskow Elsa	Domnérus Arne	Gustafson Richard
Beskow Gustav Emanuel	Dorph Anna Karin	Gustafsson Karl Alfred

Göransson Marie	Karlströmer Gunilla	Lindenfors Patrik
Hagman Helene	Karlströmer Ulf	Lindfors Lill
Hamilton Scott	Kelly Wynton	Lindgren Astrid
Hammar-sköld Dag	Kennedy John F.	Lindgren Magnus
Handke Peter	Kessel Barney	Lindgren Rolf
Hayen Mats	Key Axel	Bisse Lindskog
Heena Baek	Key Ellen	Hans Lindskog
Heberlein Thomas	Kirkioherra Bäänt	Lindqvist Svante
Helgesen Vidar	Kjellander Bertil	Lockwood Didier
Heikensten Lars	Kjellander Birgitta	Lorentzon Waldemar
Hellström Håkan	Klitjko Vitalij	Lugn Kristina
Heliga Birgitta	Klitjko Wladimir	Lundborg Calle
Hess Sofie	Koch Christina	Lundborg Karl
Hessle Marie	Korsakov Rimsky	Lundgren Isabella
Hessle Sven	Kristian II	Lundgren Jan
Himmler Heinrich	Kriss Laszlo	Malmberg Emanuel
Hitchcock Alfred	Kronprinsessan Louise	Mannerstål Wilhelsson Ewa
Hitler Adolf	Kullenberg Ingemar	Marsalis Wynton
Holiday Billie	Kumlien Axel	Meir Jessica
Holmgren Israel	Lagerlöf Selma	Melander Olle
Hyland Lennart	Lallerstedt Erik	Mendelssohn Felix
Höglund Elisabet	Larsmo Ola	Moberg Vilhelm
Ibsen Henrik	Larsson Joakim	Molotov Vjatjeslav
Isaksson Kjell	Legrand Michel	Montgomerie Robert
Jansson Tove	Leygraf Hans	Montgomery Wes
Johansson Anna Lovisa	Levit Igor	Moon Marion
Johansson Ingemar	Liljequist Rudolf	Musk Elon
Johansson Kalle	Lind Jenny	Måås Fjetterström Märta
Jomshof Richard	Lindberg Charles	Mörling Ulf
Jonson Sven	Lindblad Adolf Fredrik	Mörner Stellan
Jumping Jacks	Lindgren Erik	Nerman Ture
Kafka Franz	Lindh Anna	Nilson Jean Edvin
Karlsson Harry	Lindhagen Carl	Nilsson Kristina
Karlsson Sven Harry	Lindencrona Gustaf	Nobel Alfred

Nobel Ludvig	Rosin Björn Erik	Ström Ragnhild
Nobel Robert	Rubinstein Arthur	Strömstedt Jenny
Nordenskiöld Erik Adolf	Rudolfsson Lars	Sturmark Christer
Norrby Erling	Rydberg Viktor	Söderberg Clara
Norrby Johannes	Rössner Stephan	Söderberg Pontus
Norrby Lars-Johan	Sahlberg Björn	Söderlind Erik
Norvo Red	Sahlberg Christina	Tamas Gellert
Nyström Jenny	Sahlberg Elisabeth	Tegnér Alice
Olson Axel	Sahlberg Gull	Tegnér Esaias
Olson Erik	Sahlberg Hanna	Tegnér Jakob
Olsson Elin	Sahlberg Jan	Thorén Esaias
Olsson Elsa	Sahlberg Johan	Thunberg Greta
Olsson Karl	Sahlberg Göran	Thuresson Svante
Olsson Ruth	Sahlberg Sven	Tolstoj Leo
Olsson Gösta	Sahlberg Sylegård Heléne	Tornérhielm Christer
Orbán Viktor	Salberg Hanna	Tornérhielm Fredrik
Oxelström Rebecka	Salberg Göran	Tranströmer Thomas
Palme Olof	Sandstig Ola	Trolle Gustav
Peinerud Eie	Scheja Staffan	Trump Donald
Perfetti Ingrid	Schytt Valter	Tännsjö Torbjörn
Persson Leif GW	Sibelius Jean	Ulfäter Esbjörn
Peterson Christer	Sivertz Ann	Ulvaeus Björn
Petrucciani Michel	Sinatra Frank	Ulvaeus Gunnar
Pinker Steven	Skavlan Fredrik	van Beethoven Ludwig
Portal Michel	Sibelius Jean	Vian Boris
Pöntinen Roland	Sjögren Titti	von Ribbentrop Joachim
Rainer Lena	Sjöwall Maj	Vreeswijk Cornelis
Ranhagen Ulf	Smitt Johan Wilhelm	Wahlöö Per
Reinhardt Django	Sohlman Harald	Wallin Bengt-Arne
Reuterswärd Carl Fredrik	Sohlman Michael	Wallenberg Alice
Riedel Georg	Solyom Janos	Wallenberg Knut
Rignell Claes	Spinoza Baruch	Wallenberg Raoul
Román Sven	Stravinskij Igor	Webster Ben
Rosengardt	Strindberg August	Weise Arne

Wenliang Li
Wennerström Stig
Whitlock Anna
Wickman Putte
Widerberg Bo
Wieselgren Harald
Wieselgren Peter

Wikforss Åsa
Wilén Barney
Wilhelmsson Arne
Wingårdh Gert
W:son Ahlmann Hans
Wästberg Per
Wästlund Holger

Wöhrmann Nicke
X:et Erixson Sven
Åberg Lasse
Åkesson Jimmie
Östberg Ragnar
Österwall Arthur

HOMO SELFICUS

Personregister

Alvar Aalto
Erik Abrahamsson
Märta Abrahamsson
Benny Agnas
Kasper Agnas
Konrad Agnas
Mauritz Agnas
Max Agnas
Dag Ahlander
Bo Ahnegård
Buzz Aldrin
Erik Algård
Björn Alke
Barbro Alving
S.A. Andrée
Sven Arefeldt
Carl Gustaf Armfelt
Gustaf Mauritz Armfelt
Neil Armstrong
Alice Babs
Hans Backenroth

Anders Bagge
Laila Bagge
Sven-Olof Bagge
Mats Bahr
Chris Barber
Fredric Bedoire
Bo Bergman
Jerry Bergström
Karin Bergöö
Kerstin Bernadotte
Jöns Jacob Berzelius
Rolf Billberg
Jan Björklund
Vera Björklund
Jussi Björling
Karl Birger Blomdahl
Leif Blomquist
Lena Blomquist
Nikolaj Bobrikoff
Laci Boldemann
Lina Boldemann

Marcus Boldemann
Camilla Boquist
Janne Boquist
Arne Borg
Karin Boye
Hjalmar Branting
Anna Lous Branzell
Sten Branzell
Christian Bratt
John Bratt
Tore Browaldh
Bertil Bull Hedlund
Janne "Loffe" Carlsson
Sickan Carlsson
Gustaf Cederström
Neville Chamberlain
Axel Frederik Cronstedt
Kerstin Dahl
Olof Dahlbeck
Hans Dalborg
Anders Danielsson

Maria Danielsson	Peter Fredman	Sofia Hallman
Per Danielsson	Gustav Fridolin	Stina Hallman
Sara Danius	Anders Frisell	Sylvia Hallman
Nils Dardel	Bill Frisell	Svea Hallman
Carl-Axel Dominique	Erik Frisell	Friedrich von Hayek
Monica Dominique	Carin Waern Frisell	Thomas Heberlein
Lonnie Donnegan	Katarina Frostenson	Gustaf Hellström
Jörn Donner	Gustav Fröding	Staffan Helmfrid
Edgar Rice Durrough	Lars Frölander	Britta Herlin
Thomas Eckered	Sigge Fürst	Charlotte Herlin
Arthur Eddington	Jurij Gagarin	Lars Herlin
Familjen Ehn	Axeli Gallen-Kallela	Adolf Hitler
Erik Ehn	Yngve Gamlin	Olle Hjortzberg
Gun Ehn	Mahatma Gandhi	Stig Holm
Gunnar Ekelöf	Greta Garbo	Yngve Holmlund
Gösta Ekman d.ä	Per I. Gedin	Bengt Hultquist
Hasse Ekman	André Gide	P:O. Håkansson
Duke Ellington	Dexter Gordon	Eva Hägglund
Albert Engström	Stéphan Grappelli	Gunnar Hägglöf
Mats Engström	Erik Grate	Kjell Isaksson
Nisse Engström	Isaac Grünewald	Emil Iwring
Lars Engwall	Birgitta Gustafsson	Börje Jacobsson
Anna Lisa Ericson	Gustav III	Michael Jacobsson
Lars Eriksson	Päivi Gäng	Richard Jacobsson
Magnus Eriksson	Åke Grönberg	Tommy Jacobsson
Folke Eriksberg	Heliga Birgitta	Ivar Lo Johansson
Prins Eugen	Esbjörn Hallman	Ragnar Josephson
Nils Ferlin	Greta Sofia Hallman	Armas Järnefelt
Märta Måås Fjetterström	Helge Hallman	Kar de Mumma
Boel Flodgren	Hilding Hallman	Ulf Karlströmer
Kerstin Fogelberg (Falke)	Hugo Hallman	Aga Khan med Bettina
Tua Forsström	Ola Hallman	Karl XII
Franz Michael Franzén	Olof Hallman	Adolf Klingspor
Påven Franciscus	Saga Hallman	Staffan Klingspor

Wilhelm Klingspor	Anna Lindmarker	Lech Nikitin
Carl Arvid von Klingspor	Axel Lindmarker	Teresa Nikitin
Drottning Kristina	Ingmar Lindmarker	Thomas Nikitin
Agnes von Krusenstierna	Kurt Ljungstedt	Nikolai II
Carita Kull	Pierre Loyson	Bo Nilsson
Lasse Kullhammar	Ragnar Lundberg	Hildur Nilson
Selma Lagerlöf	Calle Lundborg	Jean Nilson
Hans Lagerqvist	Martin Luther	Birgit Nilsson
Pär Lagerqvist	Alice Lyttkens	Alfred Nobel
Sture Lagerwall	Anna-Lena Löfgren	Johan Norberg
John Landquist	Stefan Löfven	Ester Blenda Nordström
Håkan Lans	Isabella Lövin	Johannes Norrby
Ola Larsmo	Alexander Lövmärk	Lars-Johan Norrby
Carl Larsson	Annie Lööf	Paavo Nurmi
Erik Larsson	Gustav Mahler	Ellen Nyqvist
Karin Larsson	Carl Malmsten	Axel Fredrik Nyström
Viktor Larsson	Gustaf Mannerheim	Jenny Nyström
Abraham Lincoln	Sophie Mannerheim	Elsa Olsson
Ingemar Lind	Harry Martinsson	Jan Ohlsson (Sahlberg)
William Lind	Henri Matisse	Karl Olsson
Erik Lindblom	Theresa May	Karolina Olsson
Topsy Lindblom	Bengt Meder	Charlie Parker
Britt Lindeborg	Erkki Melartin	Greger Paulsson
Erik Lindegren	Anders Melin	Göran Persson
Ann-Mari Lindelöf	Gunilla Melin	Leif GW Persson
Anders Linder	Sten Melin	Kenji Rabson
Erik Hjalmar Linder	Dmitrij Mendelejev	Stig Ramel
Ernst Hjalmar Linder	Vilhelm Moberg	Ramon
Hjalmar Linder	Alva Myrdal	Magnus Ranstorp
Kitty Linder	Gunnar Myrdal	Ruben Rausing
Bengt Lindfors	A. Mårtensson	Django Reinhardt
Lill Lindfors	Arne Mårtensson	Jan Rencke
Astrid Lindgren	Klas Möllberg	Ernst och Tutta Rolf
Albert Lindhagen	Aino Neovius	Karl Romin

Björn Erik Rosin	Nina Stemme	Anton Tjechov
Johan Ludvig Runeberg	Sven Stiberg	Zackarias Topelius
Friedrich von Rüdiger	Johannes Storbjörk	Donald Trump
Hjalmar von Rüdiger	Christer Strömholm	Gunilla Törnfeldt
Johan Rådberg	John Ståhl	Birgitta Vahlquist
Anette Rönquist	Kaarlo Juho Ståhlberg	Hans Vahlquist
Björn Sahlberg	Arvid Sundin	Andrev Walden
Carl-Otto Sahlberg	Ingvar Svennilsson	Karl Rudolf Walden
Elisabeth Sahlberg	Esbjörn Svensson	Frank Vignola
Ellen Sahlberg	Pehr Evind Svinhufvud	Magnus Västerbro
Martin Sahlberg	Thore Swanerud	Anna Wahlgren
Henry Saint Cyr	Clara Söderberg	Sigurd Wallén
Schreuder & Olsson	Christina Söderberg	Hans-Günter Wallraff
Valter Schytt	Hjalmar Söderberg	John Wayne
Seppo	Pontus Söderberg	Ben Webster
Kid Severin	Erik Söderlind	K.A. Wegelius
Aino Sibelius	Lillebror Söderlund	Johnny Weissmuller
Jean Sibelius	Evert Taube	Anders Wenström
Charles Simonyi	Robert Taylor	Wilhelm Wenström
Sigfrid Siwertz	Nils Tesch	Harald Wieselgren
Sofia Sjöberg	Olle Tesch	Oscar Wilde
Nils Eric Sjödin	Eje Thelin	Gert Wingårdh
Lasse Sjösten	Arne Thorén	Maria Winther
Otto Sköld	Inger Häggglund-Thornberg	Elin Wägner
Filip Slor	Anders Thornberg	Ester Wägner
Rolf Sohlman	Greta Thunberg	Ria Wägner
Jakob Sollevi	Kurt/Curt Thöldte	Bosse Wärmell
Brita Spikberg	Nina Thöldte	Miro Zalar
Johanna Spikberg	Paul Thöldte	Anders Zorn
David Sprengel	Alice Timander	Hanna Öberg
Karl Staaf	Carl Jan Tisell	Arthur Österwall
Guy St Cyr	Lars Tisell	

